

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
(Cofnod y Trafodion)

The National Assembly for Wales
(The Record of Proceedings)

Dydd Mercher, 11 Mai 2005
Wednesday, 11 May 2005

**Cynnwys
Contents**

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Gyfawnder Cymdeithasol ac Adfywio Questions to the Minister for Social Justice and Regeneration	3
Cwestiynau i'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth Questions to the Minister for Economic Development and Transport... Error! Bookmark not defined.	
Cwestiynau i'r Trefnydd ar ei Chyfrifoldebau Heblaw am Fusnes Questions to the Business Minister on her Responsibilities Other Than for Business.....	36
Y Diwydiant Awyrofod yng Nghymru The Aerospace Industry in Wales.....	51
Dadl Fer: Cymru ac Ewrop Short Debate: Wales and Europe.....	80

Yn y golofn chwith, cofnodwyd y trafodion yn yr iaith y llefarwyd hwy ynddi yn y Siambra. Yn y golofn dde, cynhwyswyd cyfieithiad o'r areithiau hynny.

In the left-hand column, the proceedings are recorded in the language in which they were spoken in the Chamber. In the right-hand column, a translation of those speeches has been included.

*Cyfarfu'r Cynulliad am 2 p.m. gyda'r Llywydd yn y Gadair.
The Assembly met at 2 p.m. with the Presiding Officer in the Chair.*

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio Questions to the Minister for Social Justice and Regeneration

Gwasanaethau ar gyfer Pobl Ddигартref Services for the Homeless

C1 Rhodri Glyn Thomas: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar wasanaethau ar gyfer y rhai sy'n ddigartref yn sir Gaerfyrddin? OAQ0223(SJR)

The Minister for Social Justice and Regeneration (Edwina Hart): The local authority has assessed the needs of homeless people and services for them within its homelessness strategy. In addition, we have funded a review of local authority services in the area. The evidence indicates that these services are improving, although there is much further work to be done.

Rhodri Glyn Thomas: Yr wyf wedi darllen yr arolwg a'i gasgliadau. Mae'r casgliadau hynny yn gynhwysfawr, ac yn dangos y ffordd ymlaen yn glir i sir Gaerfyrddin ac i bob awdurdod lleol arall—edrychodd yr arolwg hefyd ar sir y Fflint. Yr ydych yn sôn am ddarparu adnoddau ychwanegol. Pa gynlluniau sydd gennych i fonitro'r hyn sy'n digwydd mewn perthynas â'r mater hwn yn sir Gaerfyrddin ac mewn awdurdodau eraill? Faint o arian fydd ar gael i awdurdodau fynd i'r afael â'r mater hwn mewn ffordd gynhwysfawr?

Edwina Hart: The reports on Carmarthenshire and Flintshire are useful in terms of the outcomes provided. We will continue to monitor those authorities, and all others, with regard to their homelessness strategies. As I indicated, if there is further funding available, I might also look in detail at other authorities, to assist them with their strategies. I will report back to committee in due course about any additional resources.

Lisa Francis: Last time I asked a question on this issue, Minister, I highlighted how acute

Q1 Rhodri Glyn Thomas: Will the Minister make a statement on services for the homeless in Carmarthenshire? OAQ0223(SJR)

Y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio (Edwina Hart): Mae'r awdurdod lleol wedi asesu anghenion pobl ddigartref a gwasanaethau ar eu cyfer yn ei strategaeth ddigartrefedd. Yn ogystal, yr ydym wedi ariannu adolygiad o wasanaethau awdurdod lleol yn yr ardal. Dengys y dystiolaeth fod y gwasanaethau hyn yn gwella, er bod llawer o waith ar ôl i'w wneud.

Rhodri Glyn Thomas: I have read the review and its conclusions. Those conclusions are comprehensive, and clearly illustrate the way forward for Carmarthenshire and all other local authorities—the review also looked at Flintshire. You talk of providing additional resources. What plans do you have to monitor what is happening in relation to this issue in Carmarthenshire and in other authorities? How much money will be available for authorities to tackle this issue comprehensively?

Edwina Hart: Mae'r adroddiadau ar sir Gaerfyrddin a sir y Fflint yn ddefnyddiol o ran y canlyniadau a ddarperir. Byddwn yn parhau i fonitro'r awdurdodau hynny, a phob awdurdod arall, o ran eu strategaethau digartrefedd. Fel y nodais, os bydd rhagor o arian ar gael, efallai y gwnaf hefyd edrych yn fanwl ar awdurdodau eraill, er mwyn eu cynorthwyo gyda'u strategaethau. Adroddaf yn ôl i'r pwylgor maes o law ynghylch unrhyw adnoddau ychwanegol.

Lisa Francis: Y tro diwethaf imi ofyn cwestiwn ar y mater hwn, Weinidog,

the situation is in mid and west Wales. According to the Chartered Institute of Housing in Wales, social housing is so scarce that one person presents himself or herself as homeless every minute. What is your administration doing to forge partnerships with private sector developers to build affordable housing?

Edwina Hart: I have obviously had the benefit of reading the report of the Chartered Institute of Housing on these matters, and I have met representatives of the institute. I will also be meeting representatives of the Council of Mortgage Lenders in the future to consider arrangements for private sector finance.

Tai Housing

C2 Arweinydd yr Wrthblaid (Ieuan Wyn Jones): A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar ei blaenoriaethau ar gyfer tai? OAQ0232(SJR)

Edwina Hart: I provided a comprehensive update on the implementation of housing policy in Wales to the Social Justice and Regeneration Committee on 23 February.

Ieuan Wyn Jones: A ydych yn cytuno fod darparu tai o ansawdd da yn cyfrannu'n sylweddol at y broses o adfywio cymunedau yn ogystal â gwella iechyd ac ansawdd bywyd y bobl sy'n byw yn y cymunedau hynny? I ba raddau mae polisiau'r Llywodraeth yn cael eu hintegreiddio ar draws meysydd polisi i gyflawni'r amcanion hynny?

Edwina Hart: I agree with the first part of your question—the answer to that is a definite 'yes'. We have good integration across portfolios. I am in discussion on this with Andrew Davies with regard to the economic development portfolio, and there are also health issues that arise from matters related to good housing.

Ieuan Wyn Jones: Diolch am yr ateb cadarnhaol hwnnw. Yr wyf yn falch bod integreiddio o'r fath yn digwydd. Un maes lle

amlygais mor ddifrifol yw'r sefyllfa yn y Canolbarth a'r Gorllewin. Yn ôl Sefydliaid Tai Siartredig Cymru, mae tai cymdeithasol mor brin fel bod un person yn cyflwyno'i hun fel person digartref bob munud. Beth y mae eich gweinyddiaeth yn ei wneud i greu partneriaethau gyda datblygwyr yn y sector preifat er mwyn adeiladu tai fforddiadwy?

Edwina Hart: Yr wyf, wrth reswm, wedi cael y fantais o ddarllen adroddiad y Sefydliaid Tai Siartredig ar y materion hyn, ac yr wyf wedi cyfarfod â chynrychiolwyr o'r sefydliaid. Byddaf hefyd yn cyfarfod â chynrychiolwyr o Gyngor y Benthygwyr Morgeisi yn y dyfodol i ystyried trefniadau ar gyfer cyllid y sector preifat.

Q2 The Leader of the Opposition (Ieuan Wyn Jones): Will the Minister make a statement on her priorities for housing? OAQ0232(SJR)

Edwina Hart: Darparais adroddiad cynhwysfawr yn cynnwys y wybodaeth ddiweddaraf am weithredu'r polisi tai yng Nghymru i'r Pwyllgor Cyflawnder Cymunedol ac Adfywio ar 23 Chwefror.

Ieuan Wyn Jones: Do you agree that the provision of high-quality housing contributes significantly to the process of community regeneration as well as to improvements in the health and quality of life of people living in those communities? To what extent are Government policies integrated across policy areas to achieve those objectives?

Edwina Hart: Cytunaf â rhan gyntaf eich cwestiwn—yr ateb i hwnnw yw 'cytunaf' yn bendant. Mae gennym broses integreiddio dda ar draws y portffolios. Yr wyf wrthi'n cynnal trafodaethau ar hyn gydag Andrew Davies ynglŷn â'r portffolio datblygu economaidd, ac mae yna faterion iechyd hefyd sy'n deillio o faterion sy'n gysylltiedig â thai da.

Ieuan Wyn Jones: Thank you for that positive response. I am pleased that such integration is taking place. One area where

gwyddom ein bod ar ei ôl hi yng Nghymru yw cyflwr ein tai. Mae cyflwr ein stoc tai gyda'r gwaethaf ym Mhrydain. Yr wyf yn siŵr eich bod yn ymwybodol o ffigurau Shelter sy'n dangos bod tai o ansawdd isel yn arwain at gost o tua £50 miliwn y flwyddyn i'r gwasanaeth iechyd. Gwn am eich ymrwymiad personol chi i'r mater hwn, ond a allech ddweud wrthym pa flaenoriaeth mae'r Llywodraeth yn ei rhoi i sicrhau bod grantiau adnewyddu tai ar gael, yn arbennig i bobl mewn ardaloedd difreintieidig?

Edwina Hart: You are absolutely right about the correlation between housing and health, as indicated by Shelter. It is important that we recognise the importance of housing, as the key to the agenda for many issues in Wales. My commitment is to get as much resources as I can into housing and to encourage local authorities to look innovatively at how they use their resources. I very much hope that this will continue to be a commitment for the Government, and it is important that, across the board, we support any initiatives that we can in this area.

David Melding: To amplify this point, the Health and Social Services Committee recently published a report on the interface between health and social care. Despite focusing on health and social care, several witnesses made it clear to us that housing was key. In fact, in the end, we included a reference to housing in the report. I am sure that your officials would benefit from looking at some of the evidence that we received on this issue.

Edwina Hart: I thank the Chair of the Health and Social Services Committee for drawing that to my attention. I am aware of the contents of the report, and I will certainly draw my officials' attention to it. We are holding discussions on social care and housing within the context of Wanless, and it would also be useful to consider the report in that context.

Mick Bates: I would just like to explore your priorities a little further in terms of the affordability of housing. We have heard that

we know we are lagging behind in Wales is the condition of our housing. The condition of our housing stock is among the worst in Britain. I am sure that you are aware of the figures produced by Shelter, that show that poor quality housing means a cost of around £50 million a year to the health service. I know of your personal commitment to this issue, but can you tell us what priority the Government is giving to ensuring that housing renewal grants are available, especially for people living in deprived areas?

Edwina Hart: Yr ydych yn llygad eich lle ynghylch y cysylltiad rhwng tai ac iechyd, fel y nodir gan Shelter. Mae'n bwysig inni gydnabod pwysigrwydd tai, fel yr allwedd i'r agenda ar gyfer llawer mater yng Nghymru. Fy ymrwymiad yw darparu cynifer o adnoddau â phosibl ym maes tai ac annog awdurdodau lleol i edrych yn arloesol ar y ffordd y maent yn defnyddio'u hadnoddau. Mawr obeithiaf y bydd hyn yn parhau i fod yn ymrwymiad gan y Llywodraeth, ac mae'n bwysig inni gefnogi unrhyw fentrau a allwn yn y maes hwn yn gyffredinol.

David Melding: I ymhelaethu ar y pwynt hwn, cyhoeddodd y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol adroddiad yn ddiweddar ar y rhyngwyneb rhwng iechyd a gofal cymdeithasol. Er y canolbwytio ar iechyd a gofal cymdeithasol, fe'i gwnaethpwyd yn glir gan nifer o'r tystion fod tai yn allweddol. Yn wir, yn y pen draw, cynhwyswyd cyfeiriad at dai yn yr adroddiad. Yr wyf yn siŵr y byddai o fudd i'ch swyddogion edrych ar rywfaint o'r dystiolaeth a gawsom ar y mater hwn.

Edwina Hart: Hoffwn ddiolch i Gadeirydd y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol am dynnu fy sylw at hynny. Yr wyf yn ymwybodol o gynnwys yr adroddiad, a byddaf yn sicr yn tynnu sylw fy swyddogion ato. Yr ydym wrthi'n cynnal trafodaethau ar hyn o bryd ar ofal cymdeithasol a thai yng nghyd-destun Wanless, a byddai'n ddefnyddiol ystyried yr adroddiad yn y cyd-destun hwnnw hefyd.

Mick Bates: Hoffwn edrych yn fanylach ar eich blaenoriaethau o ran tai fforddiadwy. Clywsom eich bod yn credu mewn

you believe in integration but, given the high price of houses—the average price of a house in Powys, for example, is now £162,000, while the average household income is £20,000—what are you doing to ensure that we have age-balanced communities in which young people can afford to buy a home?

Edwina Hart: There are big issues about access to social housing in these areas. You have frequently raised the issue of community land trusts with me, and whether they could be a successful part of any projects that we undertake; I agree that they could be. However, I also think that there are issues about the right to buy, and I will continue to press the UK Government to allow me the powers to enable local authorities to stop the exercise of the right to buy, because I think that it is important for young people to have access to housing in communities. If you consider the issue of young people and families, there are further issues about childcare and care of the elderly. When families leave an area, there is not that family network or circle, which places even more costs on the state. So, there are big issues here that we need to address, and I very much hope that I will be successful in getting those powers.

integreiddio, ond o ystyried pris uchel tai—erbyn hyn mae pris cyfartalog tŷ ym Mhowys, er enghraifft, yn £162,000 ac incwm cyfartalog cartrefi yn ddim ond £20,000—beth yr ydych yn ei wneud i sicrhau bod gennym gymunedau sy'n gytbwys o ran oedran lle y gall pobl ifanc fforddio prynu tŷ.

Edwina Hart: Mae problemau mawr ynglŷn â gallu cael tai cymdeithasol yn yr ardaloedd hyn. Yr ydych wedi codi'r mater yn ymwneud ag ymddiriedolaethau tir cymunedol gyda mi droeon, a'r cwestiwn a allent fod yn rhan lwyddiannus o unrhyw brosiect y byddwn yn ymgymryd ag ef, cytunaf y gallent fod. Fodd bynnag, credaf hefyd fod materion ynglwm wrth yr hawl i brynu, a byddaf yn parhau i bwys ar Lywodraeth y DU i roi'r pwerau imi i alluogi awdurdodau lleol i roi'r gorau i'r cynllun hawl i brynu, oherwydd credaf ei bod yn bwysig i bobl ifanc gael tai mewn cymunedau. Os ystyriwch bobl ifanc a theuloedd, mae yna broblemau pellach ynghylch gofal plant a gofal yr henoed. Pan fydd teuluoedd yn gadael ardal, nid oes yno wedyn y rhwydwaith na'r cylch teuluoedd hwnnw, sy'n golygu hyd yn oed mwy o gostau i'r wladwriaeth. Felly, mae yma broblemau mawr y mae angen inni fynd i'r afael â hwy, ac yr wyf yn gobeithio'n fawr y byddaf yn llwyddo i gael y pwerau hynny.

Rheoleiddio Landlordiaid Cymdeithasol Cofrestredig The Regulation of Registered Social Landlords

Q3 Peter Black: Will the Minister make a statement on the regulation of registered social landlords? OAQ0200(SJR)

Edwina Hart: It is an issue close to all our hearts for registered social landlords to be properly managed, properly governed and financially viable. From April 2005, a new regulatory system introduced improved arrangements for monitoring compliance with a new regulatory code and a programme of on-site inspection of tenant services undertaken by the Wales Audit Office.

Peter Black: In the context of stock transfer, will you confirm that the regulation regime that applies to registered social landlords

C3 Peter Black: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar reoleiddio landlordiaid cymdeithasol cofrestredig? OAQ0200(SJR)

Edwina Hart: Mae'n fater sy'n bwysig i bob un ohonom i landlordiaid cymdeithasol cofrestredig gael eu rheoli a'u llywodraethu'n briodol a bod yn ariannol ymarferol. O fis Ebrill 2005 ymlaen, yn sgil system reoliadol newydd, cyflwynwyd trefniadau gwell ar gyfer monitro cydymffurfio â chod rheoleiddio newydd, a rhaglen o archwiliadau ar y safle o wasanaethau tenantiaid a gynhalwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru.

Peter Black: Yng nghyd-destun trosglwyddo stoc, a wnewch gadarnhau bod y gyfundrefn reoleiddio sy'n berthnasol i landlordiaid

firmlly places them in the public sector? Will you also tell us how you could use that regulation regime to advance the policies of the Welsh Assembly Government, particularly in relation to homelessness, the Welsh language and so on?

Edwina Hart: Without the benefit of having a lawyer at my shoulder, I would answer 'yes'. We can take matters forward, in the context that we will use what we want in terms of housing policy to take forward our agenda within that sector.

Leighton Andrews: Minister, do you agree that many smaller housing associations in Wales are carrying out excellent work in local communities, with a specific focus on the needs of the local communities within which they work? Do you accept that several of them have raised questions about the future process for bidding in terms of housing development? Are you in a position to assure me and others that they will continue to have a major role in the provision of new housing at a local level?

Edwina Hart: I think that you are referring to my review of the social housing grant, and what I suggested as my criteria for the future. I have had successful discussions with representatives of housing associations and I have made it quite clear that they have a vital role to play, but in the context of my overall policy on the social housing grant.

William Graham: Minister, you will be aware of recent research by the Joseph Rowntree Foundation, which suggests that section 106 agreements have not been very successful in securing public housing. Would you undertake a review of that to see how that could be better used to promote your policies?

Edwina Hart: These issues are obviously a matter for my colleague, the Minister with responsibility for planning, but I will certainly take these matters up with him as he constantly reviews the guidance on this. We all have examples from our constituencies of difficulties with section 106 agreements.

cymdeithasol cofrestredig yn eu gosod yn gadarn yn y sector cyhoeddus? Hefyd a ddywedwch wrthym sut y gallech ddefnyddio'r gyfundrefn reoleiddio honno i ddatblygu polisiau Llywodraeth Cynulliad Cymru, yn enwedig mewn perthynas â digartrefedd, yr iaith Gymraeg ac ati?

Edwina Hart: Heb y fantais o gael cyfreithiwr wrth fy ochr, byddwn yn dweud 'gallwn'. Gallwn ddatblygu'r materion hyn, yng nghyd-destun y ffaith y byddwn yn defnyddio'r hyn a fynnwn o ran y polisi tai i ddatblygu ein hagenda yn y sector hwnnw.

Leighton Andrews: Weinidog, a gytunwch fod nifer o gymdeithasau tai llai o faint yng Nghymru yn gwneud gwaith ardderchog mewn cymunedau lleol, gan ganolbwytio'n benodol ar anghenion y cymunedau lleol lle maent yn gweithio? A ydych yn derbyn fod nifer ohonynt wedi codi cwestiynau ynghyllch y broses geisiadau ar gyfer datblygu tai yn y dyfodol? A ydych mewn sefyllfa i'm sicrhau i ac eraill y byddant yn parhau i chwarae rhan bwysig yn y gwaith o ddarparu tai newydd yn lleol?

Edwina Hart: Credaf eich bod yn cyfeirio at fy adolygiad o'r grant tai cymdeithasol, a'r hyn a awgrymais fel fy meinu prawf ar gyfer y dyfodol. Yr wyf wedi cael trafodaethau llwyddiannus gyda chynrychiolwyr cymdeithasau tai, a gwneuthum yn gwbl glir fod ganddynt ran bwysig i'w chwarae, ond yng nghyd-destun fy mholisi cyffredinol ar y grant tai cymdeithasol.

William Graham: Weinidog, fe wyddoch am waith ymchwil gan Sefydliad Joseph Rowntree yn ddiweddar, sy'n awgrymu nad yw cytundebau adran 106 wedi bod yn llwyddiannus iawn yn sicrhau tai cyhoeddus. A fyddch yn barod i wneud adolygiad o hynny i weld sut y gellid defnyddio hwnnw'n well i hyrwyddo eich polisiau?

Edwina Hart: Fy nghyd-Aelod, y Gweinidog sy'n gyfrifol am gynllunio, sy'n amlwg yn gyfrifol am y materion hyn, ond yn sicr fe godaf y pwyntiau hyn gydag ef, gan ei fod yn rheolaidd yn adolygu'r canllawiau sy'n gysylltiedig â hyn. Mae gan bob un ohonom engrifftiau yn ein hetholaethau o

anawsterau gyda chytundebau adran 106.

Gorchmynion Ymddygiad Gwrthgymdeithasol Anti-social Behaviour Orders

Q4 Brynle Williams: Will the Minister make a statement on the effectiveness of anti-social behaviour orders issued in Wales? OAQ0187(SJR)

2.10 p.m.

Edwina Hart: Anti-social behaviour orders have proved to be effective at curbing the worst sort of nuisance behaviour in many cases. However, an ASBO is just one tool for tackling anti-social behaviour, and practitioners use them alongside other interventions such as warning letters and acceptable behaviour contracts, which are also very effective deterrents.

Brynle Williams: If ASBOs are breached, a tiny minority of rather troublesome families need to realise that if they continue to cause disturbances, they may be forced to leave their neighbourhood. Do you think that it would be a good idea to introduce supervision orders for parents who refuse to keep their children under control and allow them to breach the conditions of an ASBO?

Edwina Hart: You are right in some ways, Brynle, because, sometimes, the blame falls on the child displaying poor behaviour, but you must look to where that behaviour emanates from. You cannot expect schools, teachers and others to rectify domestic problems in terms of behavioural issues. We have all watched with interest television programmes about children's behaviour and how it should be dealt with. We need to consider how we can assist parents to become better parents in terms of follow-on benefits with their children.

Irene James: Will you join me in welcoming an offensive to tackle anti-social behaviour

C4 Brynle Williams: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar effeithiolrwydd gorchmynion ymddygiad gwrthgymdeithasol sydd wedi eu cyflwyno yng Nghymru? OAQ0187(SJR)

Edwina Hart: Mae gorchmynion ymddygiad gwrthgymdeithasol wedi bod yn effeithiol mewn llawer achos i fynd i'r afael â'r mathau gwaethaf o ymddygiad sy'n peri niwsans. Fodd bynnag, dim ond un dull o fynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol yw Gorchymyn Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, a bydd ymarferwyr yn eu defnyddio ochr yn ochr â mathau eraill o ymyriadau, megis llythyrau rhybuddio a chontractau ymddygiad derbyniol, sydd hefyd yn ddulliau effeithiol i atal ymddygiad o'r fath.

Brynle Williams: Os caiff Gorchmynion Ymddygiad Gwrthgymdeithasol eu torri, mae angen i nifer fach o deuluoedd eithaf trafferthus sylweddoli, os byddant yn parhau i achosi aflonyddwch, y gallant gael eu gorfodi i adael eu cymdogaeth. A ydych yn credu y byddai'n syniad da cyflwyno gorchmynion goruchwyliau ar gyfer rhieni sy'n gwrtod cadw eu plant dan reolaeth, ac sy'n caniatáu iddynt dorri amodau eu Gorchmynion Ymddygiad Gwrthgymdeithasol?

Edwina Hart: Yr ydych yn gywir i raddau, Brynle, oherwydd weithiau rhoddir y bai ar y plentyn sy'n ymddwyn yn wael. Ond rhaid ichi edrych ar darddiad yr ymddygiad hwnnw. Ni allwch ddisgwyl i ysgolion, athrawon ac eraill ddatrys problemau domestig yn ymwneud â materion ymddygiadol. Mae pob un ohonom wedi gwyliau rhaglenni teledu ynghylch ymddygiad plant a sut y dylid ymdrin â'r ymddygiad hwnnw. Mae angen inni ystyried sut y gallwn gynorthwyo rhieni i fod yn well rhieni o ran y buddiannau sy'n deillio o hynny gyda'u plant.

Irene James: A ymunwch â mi i groesawu ymgrych yr heddlu o Risga a'r Coed Duon yn

and unlawful use of off-road vehicles set up by police inspectors from Risca and Blackwood in my constituency? Will you also join me in congratulating them on the £10,000 they received from the local crime and disorder partnership to fund a two-day operation that led to the issuing of around 70 section 59 orders for vehicle-related incidents? Would you agree that further funding to continue and expand the operation would make a huge difference to the level of anti-social behaviour in and around Islwyn?

Edwina Hart: I congratulate those involved on the results of this offensive. Funding is a matter for the local partnership. The issue of off-road vehicles affects many constituencies in terms of their being damaging, noisy and a nuisance. I welcome any initiatives taken by community safety partnerships in this regard.

Eleanor Burnham: Do you agree with the chief constable of South Wales Police that ASBOs should be a measure of last resort and that the real work lies behind the scenes? Has the Welsh Assembly Government discussed the possibility of giving more nutritional advice and using omega 3 fish oils, which are considered to be beneficial, or using other such nutritional measures?

Edwina Hart: I am not an expert on the alternative medicines agenda, Eleanor. However, I agree with Barbara Wilding's comments. There is an issue as regards what intervention you need on all sorts of things, such as youth clubs and youth work. While canvassing recently, we met a group of children who started to follow us around. When we stopped to talk to them and ask them why they were following us, they said that it was because they did not have anything to do. All they wanted was a skateboard park, so we took away the details and agreed to write to the local authority. There must be engagement with young people on some of the behavioural issues, and good advice on parenting and nutrition issues across the board.

fy etholaeth i fynd i'r afael ag ymddygiad gwrthgymdeithasol a defnyddio cerbydau oddi-ar-y-ffordd yn anghyfreithlon? A ymunwch â mi hefyd i'w llonyfarch ar y £10,000 a gawsant gan y bartneriaeth leol ar droseddau ac anhreftn i ariannu ymgrych deuddydd, a arweiniodd at gyhoeddi tua 70 o orchmyntion adran 59 am ddigwyddiadau'n gysylltiedig â cherbydau? A fyddch yn cytuno y byddai rhagor o arian i barhau'r ymgrych a'i hehangu yn gwneud gwahaniaeth enfawr i lefel yr ymddygiad gwrthgymdeithasol yn Islwyn a'r cyffiniau?

Edwina Hart: Hoffwn longyfarch y rhai a fu'n gyfrifol am ganlyniadau'r ymgrych hon. Y bartneriaeth leol sy'n gyfrifol am gyllid. Mae'r mater ynghylch cerbydau oddi-ar-y-ffordd yn effeithio ar nifer o etholaethau oherwydd y difrod a achosir ganddynt a'r sŵn a'r niwsans y maent yn ei greu. Yr wyf yn croesawu unrhyw fentrau gan bartneriaethau diogelwch cymunedol yn hyn o beth.

Eleanor Burnham: A ydych yn cytuno â phrif gwnstabl Heddlu De Cymru mai fel dewis olaf yn unig y dylid defnyddio Gorchmynion Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, a bod y gwaith gwirioneddol yn cael ei wneud y tu ôl i'r llenni? A yw Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi trafod y posibilrwydd o roi mwy o gyngor ar faeth a defnyddio olew pysgod omega 3, yr ystyri'r yn llesol, neu ddefnyddio mesurau maeth eraill o'r fath?

Edwina Hart: Nid wyf yn arbenigwr ar yr agenda meddyginaethau amgen, Eleanor. Fodd bynnag, cytunaf â sylwadau Barbara Wilding. Mae problem ynghylch pa fath o ymyriad sydd ei angen ar bob math o bethau, megis clybiau ieuenciad a gwaith ieuenciad. Wrth imi ganfasio yn ddiweddar, daethom ar draws grŵp o blant a ddechreuodd ein dilyn. Pan aethom i siarad â hwy a gofyn pam oeddent yn ein dilyn, dywedasant mai am nad oedd ganddynt ddim i'w wneud. Yr unig beth yr oeddent am ei gael oedd parc sglefrfyddio, felly, gwnaethom nodyn o'r manylion a chytunwyd y byddem yn ysgrifennu at yr awdurdod lleol. Rhaid ymgysylltu â phobl ifanc ynghylch rhai materion ymddygiadol, a rhoi cyngor da ar faterion ar faeth a bod yn rhieni da yn

gyffredinol.

Gwella Ansawdd Tai Improving Housing Quality

Q5 John Griffiths: Will the Minister make a statement on progress on improving housing quality in Wales? OAQ0205(SJR)

Edwina Hart: All social landlords in Wales must improve their housing to at least meet the Welsh housing quality standard by 2012 and maintain it thereafter. Information on the private sector will be available shortly as a result of the Living in Wales survey.

John Griffiths: There are several communities in Wales living alternative lifestyles in terms of their homes, which perhaps provide some valuable lessons for taking forward sustainable housing. They sometimes meet a lot of hostility and opposition, and they can be seen as a threat to mainstream lifestyles. Do you agree that we should be open-minded in looking at these communities to see if there are lessons that we can learn on sustainable housing for the future?

Edwina Hart: We must look at all issues around sustainable housing. I have recently been looking at wood-framed buildings as an alternative to conventional build. We must be open-minded about this. In terms of lifestyle, people are entitled to live in whatever way they wish within the realms of the law.

David Lloyd: Mae angen £170 miliwn er mwyn i ansawdd stoc tai Abertawe gyrraedd y safon angenrheidiol erbyn 2012. O ble y daw'r arian hwn?

Edwina Hart: How to deal with raising the standard of its stock by 2012 is a matter for the local authority. I understand that discussions on some of these issues in Swansea are fairly advanced, and I am looking forward to an early discussion with the leader of the local authority about many of these issues in the next month.

Jonathan Morgan: According to the recent Welsh housing survey, only 46.6 per cent of council tenants felt that when they took

C5 John Griffiths: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y cynnydd o ran gwella ansawdd tai yng Nghymru? OAQ0205(SJR)

Edwina Hart: Rhaid i bob landlord cymdeithasol yng Nghymru wella ei dai i sierhau eu bod yn cyrraedd safon ansawdd tai Cymru o leiaf erbyn 2012 a'i chynnal ar ôl hynny. Bydd gwybodaeth am y sector preifat ar gael yn fuan o ganlyniad i'r arolwg Byw yng Nghymru.

John Griffiths: Mae gan lawer cymuned yng Nghymru ffyrdd amgen o fyw o ran eu cartrefi, sydd efallai'n cynnig rhai gwensi gwerthfawr ar gyfer datblygu tai cynaliadwy. Weithiau maent yn gorfod wynebu llawer o elyniaeth a gwrthwynebiad, a gellir eu hystyried yn fygythiad i ffyrdd o fyw y brif ffrwd. A gytunwch y dylem fod yn feddwl agored ein meddwl wrth edrych ar y cymunedau hyn i weld pa un a oes gwensi y gallwn eu dysgu am dai cynaliadwy ar gyfer y dyfodol?

Edwina Hart: Rhaid inni edrych ar bob mater sy'n gysylltiedig â thai cynaliadwy. Yn ddiweddar, yr wyf wedi bod yn edrych ar adeiladau ffrâm bren fel dewis amgen yn lle adeiladu confensiynol. O ran ffyrdd o fyw, mae gan bobl yr hawl i fyw fel y mynnant o fewn y gyfraith.

David Lloyd: Swansea requires £170 million in order to improve the condition of its housing stock to the required standard by 2012. Where will this money come from?

Edwina Hart: Yr awdurdod lleol sy'n gyfrifol am y ffordd i ymdrin â'r mater o godi safon ei stoc erbyn 2012. Deallaf fod trafodaethau yn mynd ymlaen yn eithaf da ar rai o'r materion hyn yn Abertawe, ac edrychaf ymlaen at gael trafodaeth gynnwr gydag arweinydd yr awdurdod lleol am nifer o'r materion hyn yn ystod y mis nesaf.

Jonathan Morgan: Yn ôl arolwg yn ddiweddar o dai yng Nghymru, dim ond 46.6 y cant o denantiaid tai cyngor oedd yn teimlo

occupation of a property it had an appropriate level of cleanliness. Do you not agree that how council properties are maintained and looked after is an important issue, and one which local authorities ought to take more seriously?

Edwina Hart: I think that local authorities take their responsibility to tenants quite seriously when they move them into a property. They undertake a lot of work before they move tenants in in terms of repairs, if necessary. On cleanliness, I have moved house several times and I would not say that this was necessarily a problem within the council house stock, either.

bod safon glendid yr adeilad yn briodol pan aethant yno i fyw. Oni chytunwch fod y ffordd y caiff tai gyngor eu cynnal a'u cadw a'r gofal a gânt yn fater pwysig, ac yn un y dylai awdurdodau lleol ei gymryd o ddifrif?

Edwina Hart: Credaf fod awdurdodau lleol yn cymryd eu cyfrifoldeb tuag at denantiaid o ddifrif pan fyddant yn eu symud i mewn i adeilad. Byddant yn gwneud llawer o waith cyn symud tenantiaid i mewn o ran gwaith trwsio, os bydd angen. O ran glanweithdra, yr wyf wedi symud tŷ droeon ac ni fyddwn yn dweud bod hyn yn broblem o reidrwydd o fewn stoc y tai cyngor un unig, ychwaith.

Cymunedau yn Gyntaf (Shotton Uchaf) Communities First (Higher Shotton)

Q6 Carl Sargeant: Will the Minister make a statement on Communities First in Higher Shotton? OAQ0194(SJR)

C6 Carl Sargeant: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar Gymunedau yn Gyntaf yn Shotton Uchaf? OAQ0194(SJR)

Edwina Hart: Communities First in Higher Shotton is making good progress and has received funding of £448,708. The partnership is well established, with an excellent range of projects. It has successfully engaged with local residents and increased local community participation to the point where alternative premises are now being considered.

Edwina Hart: Mae Cymunedau yn Gyntaf yn Shotton Uchaf yn gwneud cynnydd da ac mae wedi cael cyllid o £448,708. Mae'r bartneriaeth wedi sefydlu'n dda, gydag amrywiaeth gwych o brosiectau. Mae wedi llwyddo i ymgysylltu â thrigolion lleol ac wedi cynyddu cyfranogiad y gymuned leol i'r graddau bod angen adeiladau gwahanol erbyn hyn.

Carl Sargeant: Thank you for that response, Minister. Higher Shotton is in my constituency of Alyn and Deeside, and is engaging with Communities First in many unique ways. In the *Times Educational Supplement*, the Communities First group was praised for how it interacts and consults with the youth in the area. Projects such as 'Song for Shotton' and 'Our space our place', which will be displayed in Asda in the next few weeks, have been developed by this group. Will you give me your support to take the group further by supporting its bid for new and larger offices?

Carl Sargeant: Diolch am yr ymateb hwnnw, Weinidog. Mae Shotton Uchaf yn fy etholaeth i, sef Alyn a Glannau Dyfrdwy, ac mae'n ymgysylltu â Chymunedau yn Gyntaf mewn llawer o ffyrdd unigryw. Yn y *Times Educational Supplement*, rhoddwyd canmliaeth i'r grŵp Cymunedau yn Gyntaf am y modd y mae'n rhyngweithio â phobl ifanc yn yr ardal a'r modd y mae'n ymgynghori â hwy. Datblygwyd prosiectau fel 'Song for Shotton' ac 'Our space our place', a gaiff eu harddangos yn Asda yn ystod yr ychydig wythnosau nesaf, gan y grŵp hwn. A gefnogwch fy nghais i hyrwyddo'r grŵp ymhellach drwy gefnogi ei gynnig am swyddfeydd newydd a mwy o faint?

Edwina Hart: I cannot comment on any bidding process, but it has been a very successful partnership. It has looked at key

Edwina Hart: Ni allaf roi sylwadau ar unrhyw broses cynigion, ond bu'n bartneriaeth lwyddiannus iawn. Bu'n edrych

areas, and its involvement with schools and youth is to be commended. How you engage with young people and start to move their agenda forward is the future for communities.

ar feysydd allweddol, ac mae ei ymwneud ag ysgolion a phobl ifanc i'w ganmol. Y ffordd yr ydych yn ymgysylltu â phobl ifanc ac yn dechrau gwneud cynnydd gyda'u hagenda yw'r dyfodol ar gyfer cymunedau.

Mark Isherwood: I praise the people of Higher Shotton who have needed bottom-up empowerment for so long, but how can community enterprise initiatives such as Communities First provide sustainable long-term community regeneration when housing is not part of the equation, especially given your Government's massive cuts in affordable housing, and a damning report into housing maintenance in Flintshire?

Edwina Hart: Housing is part of the equation; it is part of our discussions, and of how we deal with matters across Government and is integral to the development of all communities.

Mark Isherwood: Canmolaf bobl Shotton Uchaf y bu angen eu grymuso arnynt o'r bôn i'r brig ers cyhyd, ond sut y gall mentrau cymunedol fel Cymunedau yn Gyntaf ddarparu adfywio cymunedol cynaliadwy hirdymor pan nad yw tai yn rhan o'r gwaith, yn arbennig o gofio toriadau enfawr eich Llywodraeth o ran tai fforddiadwy, ac adroddiad damniol ar gynnal a chadw tai yn sir y Fflint?

Edwina Hart: Mae tai yn rhan o'r gwaith; mae'n rhan o'n trafodaethau, ac yn rhan o'r ffordd yr ydym yn delio â materion ar draws y Llywodraeth ac mae'n rhan annatod o'r broses o ddatblygu pob cymuned.

Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf The Communities First Programme

Q7 Gwenda Thomas: Will the Minister give a progress report on the Communities First programme? OAQ0206(SJR)

C7 Gwenda Thomas: A wnaiff y Gweinidog roi adroddiad cynnydd ar raglen Cymunedau yn Gyntaf? OAQ0206(SJR)

Edwina Hart: We are making good progress with Communities First. There are now 137 Communities First partnerships across Wales taking forward a wide range of capacity-building and, importantly, community-development activities.

Edwina Hart: Gwnawn gynnydd da gyda Chymunedau yn Gyntaf. Erbyn hyn, mae 137 o bartneriaethau Cymunedau yn Gyntaf ledled Cymru sy'n hyrwyddo amrywiaeth eang o weithgareddau sy'n datblygu adnoddau, ac yn bwysicach, yn datblygu cymunedau.

Gwenda Thomas: What role would you expect the fire and rescue service to play in Communities First partnerships?

Gwenda Thomas: Pa rôl y byddech yn disgwyl i'r gwasanaeth Tân ac achub ei chwarae mewn partneriaethau Cymunedau yn Gyntaf?

Edwina Hart: The service has a tremendous role to play, especially with regard to dealing with abandoned vehicles that are set on fire. It can also help in tackling some youth issues, with its young firefighter schemes, which are first class. Consideration should perhaps also be given to using fire stations for community activities. The service has a vital role to play within the partnerships.

Edwina Hart: Mae gan y gwasanaeth rôl bwysig i'w chwarae, yn arbennig mewn cysylltiad â delio â cherbydau gadawedig a gaiff eu rhoi ar dân. Gall hefyd helpu i fynd i'r afael â rhai materion yn ymwneud â phobl ifanc, gyda'i gynlluniau diffoddwyr Tân ifanc, sydd o'r radd flaenaf. Efallai y dylid ystyried defnyddio gorsafoedd Tân ar gyfer gweithgareddau cymunedol hefyd. Mae gan y gwasanaeth rôl hanfodol i'w chwarae yn y partneriaethau.

Alun Cairns: Some Assembly Members and local authorities have called for Communities First to be extended to neighbouring wards that do not qualify for Communities First under the deprivation index. What is your latest thinking on this, and do you not agree that a focus should be maintained on the Communities First wards, because that is where the need is greatest?

Edwina Hart: I think that you have answered your own question. The focus does need to remain on the 100 most deprived wards. Examples of best practice from the wards can, I think, be extended to other wards, and, in the long run, we will obviously look at this issue. However, it will depend upon the money that is available.

Janet Davies: Minister, could you clarify the monitoring arrangements that are in place for Communities First funding, and their robustness?

Edwina Hart: As it is the Chair of the Audit Committee who is asking the question, I will have to be very careful how I answer it, as I wonder whether there are any issues behind it. We monitor the expenditure, and it is properly audited, but if the Chair of the Audit Committee has any particular concerns that she wishes to raise with me as Minister, I will be pleased to take them on board.

Alun Cairns: Mae rhai Aelodau'r Cynulliad ac awdurdodau lleol wedi galw am ehangu Cymunedau yn Gyntaf i wardiau cyfagos nad ydynt yn gymwys ar gyfer Cymunedau yn Gyntaf o dan y mynegai amddifadedd. Beth yw eich barn ddiweddaraf ynglŷn â hyn, ac oni chytunwch y dylid parhau i ganolbwytio ar wardiau Cymunedau yn Gyntaf, gan mai dyna lle y mae'r angen mwyaf?

Edwina Hart: Credaf eich bod wedi ateb eich cwestiwn eich hun. Mae angen parhau i ganolbwytio ar y 100 ward mwyaf difreintiedig. Credaf y gellir ehangu enghreifftiau o arferion da o'r wardiau i wardiau eraill, ac, yn y pen draw, byddwn yn amlwg yn edrych ar y mater hwn. Fodd bynnag, bydd yn dibynnu ar yr arian sydd ar gael.

Janet Davies: Weinidog, a allech egluro'r trefniadau monitro sydd ar waith ar gyfer ariannu Cymunedau yn Gyntaf, a'u cadernid?

Edwina Hart: Gan mai Cadeirydd y Pwyllgor Archwilio sy'n gofyn y cwestiwn, bydd yn rhaid imi fod yn ofalus iawn o ran fy ateb, oherwydd amheuaf fod rhai materion eraill yn sail iddo. Yr ydym yn monitro'r gwariant, ac fe'i harchwilir yn briodol, ond os oes gan Gadeirydd y Pwyllgor Archwilio unrhyw bryderon penodol yr hoffai eu codi gyda mi fel Gweinidog, byddwn yn fwy na pharod i'w hystyried.

Tanau Bwriadol Arson

Q8 Sandy Mewies: What is the Assembly Government doing to reduce the incidence of arson in our communities? OAQ0220(SJR)

Edwina Hart: We are continuing to take forward our work with the Assembly-funded arson reduction teams, using funding from our £5 million community fire safety budget for 2005-06.

Sandy Mewies: You will be aware of the exciting Danger Point project that is under way in my constituency, Delyn. It was made possible by BHP Billiton, in partnership with the emergency services. Would you consider discussing with Cabinet colleagues,

C8 Sandy Mewies: Beth y mae Llywodraeth y Cynulliad yn ei wneud i leihau achosion o danau bwriadol yn ein cymunedau? OAQ0220(SJR)

Edwina Hart: Yr ydym yn parhau i hyrwyddo ein gwaith gyda thimau atal tanau bwriadol a noddir gan y Cynulliad, gan ddefnyddio arian o'n cyllideb diogelwch Tân cymunedol, sef £5 miliwn ar gyfer 2005-2006.

Sandy Mewies: Byddwch yn gwybod am y prosiect cyffrous Danger Point sydd ar waith yn fy etholaeth i, sef Delyn. BHP Billiton, mewn partneriaeth â'r gwasanaethau brys, sydd wedi sicrhau bod hyn yn bosibl. A fydddech yn ystyried trafod gyda'ch cyd-

particularly Jane Davidson, the Minister for Education and Lifelong Learning, how the Assembly can support the use of the centre?

Edwina Hart: I am delighted about Danger Point, which will help to improve young people's safety awareness. It will also help to reduce crimes, accident and injury because it promotes community safety in general. It is one of many centres across Wales—they are not all the same. I will raise your points with Jane Davidson. I am also discussing with the fire and police services where centres should be located in Wales and who should be supported—every local authority would like one, but, because of cost, not every local authority can have one. However, they provide an invaluable service for young people.

Bryngle Williams: Over the last nine months, a new telephone hotline has been introduced for people living and working in south Wales to report on arson attacks in the locality. Due to the rising number of arson attacks in Wales in general, will you make a commitment to introduce a similar hotline in all areas of Wales, to assist with this problem?

Edwina Hart: I will consider the hotline issue and its success in south Wales. If you wish, I will take it up with the fire chiefs and fire authority chairs when they come to meet me in June.

Leighton Andrews: We are sadly in the season of mountain fires and, as you will be aware, Rhondda Cynon Taf has, in the past, had the highest proportion of those fires. Do you agree that it is essential that not only are public services involved in educating younger people, but also that parents take responsibility for their children when they are playing on mountains, and for guiding them against the use of matches and getting involved in starting mountain fires?

Edwina Hart: I concur with your comments.

Weinidogion yn y Cabinet, yn arbennig Jane Davidson, y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes, sut y gall y Cynulliad gefnogi'r defnydd a wneir o'r ganolfan?

Edwina Hart: Yr wyf yn falch iawn am Danger Point, a fydd yn helpu gwella ymwybyddiaeth pobl ifanc o ddiogelwch. Bydd hefyd yn helpu lleihau nifer y troseddau, y damweiniau a'r anafiadau am ei fod yn hyrwyddo diogelwch cymunedol yn gyffredinol. Mae'n un o nifer o ganolfannau ledled Cymru—nid yw pob un yr un fath. Byddaf yn codi eich pwyntiau gyda Jane Davidson. Yr wyf hefyd yn cael trafodaethau gyda'r gwasanaethau Tân a'r heddlu ble y dylid lleoli canolfannau yng Nghymru a phwy ddylai gael cymorth—hoffai pob awdurdod lleol gael un, ond oherwydd cost ni all pob awdurdod lleol gael un. Fodd bynnag, maent yn darparu gwasanaeth amhrisiadwy i bobl ifanc.

Bryngle Williams: Yn ystod y naw mis diwethaf, cyflwynwyd llinell gymorth newydd ar gyfer pobl sy'n byw ac yn gweithio yn y De i roi gwybod am achosion o gynnau tanau'n fwriadol yn y gymdogaeth. Oherwydd y nifer gynyddol o achosion o gynnau tanau'n fwriadol yng Nghymru'n gyffredinol, a wnewch ymrwymiad i gychwyn llinell gymorth debyg ym mhob ardal yng Nghymru, i gynorthwyo gyda'r broblem hon?

Edwina Hart: Byddaf yn ystyried mater y llinell gymorth a'i llwyddiant yn y De. Os dymunwch, gallaf godi'r mater gyda phenaethiaid y gwasanaethau Tân a chadeiryddion yr awdurdodau Tân pan fyddant yn cwrdd â mi ym mis Mehefin.

Leighton Andrews: Yn anffodus, mae hi'n dymor tanau mynydd, ac fel y gwyddoch, yn Rhondda Cynon Taf y gwelwyd y gyfran uchaf o'r tanau hynny yn y gorffennol. A gytunwch ei bod yn hanfodol i wasanaethau cyhoeddus nid yn unig gymryd rhan i addysgu pobl iau, ond hefyd i rieni fod yn gyfrifol am eu plant pan fyddant yn chwarae ar y mynydd, a rhoi arweiniad iddynt i'w hatal rhag defnyddio matsys a dechrau tanau mynydd?

Edwina Hart: Cytunaf â'ch sylwadau. Mae

Mountain fires have a devastating effect, not only when they come into close proximity with houses, and so on, but also on wildlife. It is incumbent upon us not just to educate children but to consider their parents. I will take this point up when I discuss some arson issues with the fire chiefs.

effaith tanau mynydd yn ddeifiol, nid yn unig pan fyddant yn agos i dai ac ati, ond hefyd ar fywyd gwylt. Mae'n ddyletswydd arnom nid yn unig i addysgu plant ond i ystyried eu rhieni. Byddaf yn codi'r pwynt hwn wrth drafod rhai materion yn ymwneud â chynnau tanau'n fwriadol gyda phenaethiaid y gwasanaethau Tân.

Y Rhaglen Cyfleusterau a Gweithgareddau Cymunedol The Community Facilities and Activities Programme

Q9 Mark Isherwood: Will the Minister make a statement on the community facilities and activities programme? OAQ0214(SJR)

Edwina Hart: CFAP, as it is known, is extremely popular among community and voluntary organisations, with 751 applications submitted since 2002. To date, £20.3 million has been committed to 285 projects across Wales. The Welsh Assembly Government has committed another £6.51 million to 76 projects in north Wales.

Mark Isherwood: How do you propose to address concerns raised with me by the voluntary sector in north Wales that deprived areas, particularly in rural areas outside Communities First areas, are being denied resources because Communities First projects are given priority on applications under the CFAP programme, in addition to the budget priority that they already receive?

Edwina Hart: I have had no direct complaints about this matter when I have been out and about talking to the voluntary sector. I believe that CFAP has a balanced approach, because we operate on strict criteria. However, if you have any examples that you wish to raise with me, I will be pleased to consider them, because I want CFAP to be seen as an all-Wales programme that has access for everyone in terms of the limited resources that are available. CFAP has gone into some areas where you would not expect it to go, and has delivered well. Sums of £20,000 or £30,000 for a new church hall roof or central heating system are excellent for individual communities and have enabled people within those communities to enjoy those facilities and

C9 Mark Isherwood: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y rhaglen cyfleusterau a gweithgareddau cymunedol? OAQ0214(SJR)

Edwina Hart: Mae CFAP, fel y cyfeirir ati, yn eithriadol o boblogaidd ymhliith sefydliadau cymunedol a gwirfoddol, ac mae 751 o geisiadau wedi'u cyflwyno er 2002. Hyd yn hyn, neilltuwyd £20.3 miliwn i 285 o brosiectau ledled Cymru. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi neilltuo £6.51 miliwn yn ychwanegol i 76 o brosiectau yn y Gogledd.

Mark Isherwood: Sut yr ydych yn bwriadu mynd i'r afael a'r pryderon a godwyd gyda mi gan y sector gwirfoddol yn y Gogledd, sef nad yw ardaloedd difreintiedig, yn arbennig mewn ardaloedd gwledig y tu allan i ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf, yn cael adnoddau oherwydd bod prosiectau Cymunedau yn Gyntaf yn cael blaenoriaeth gyda cheisiadau o dan y rhaglen CFAP, yn ogystal â'r flaenoriaeth gyllideb y maent eisoes yn ei chael?

Edwina Hart: Nid wyf wedi cael unrhyw gwynion uniongyrchol am y mater hwn wrth fynd allan i siarad â'r sector gwirfoddol. Credaf fod gan CFAP ymagwedd gytbwys, am ein bod yn gweithredu yn ôl mein prawf caeth. Fodd bynnag, os oes gennych unrhyw enghreifftiau yr hoffech eu codi gyda mi, byddwn yn fwy na pharod i'w hystyried, oherwydd yr wyf am i bobl weld CFAP fel rhaglen i Gymru gyfan sy'n rhoi mynediad i bawb o ran yr adnoddau cyfyngedig sydd ar gael. Mae CFAP wedi cyffwrdd â rhai meysydd na fyddch wedi disgwyl iddi eu cyffwrdd, ac wedi cyflawni'n dda. Mae symiau o £20,000 neu £30,000 ar gyfer neuadd eglwys newydd neu system gwres canolog yn wych ar gyfer cymunedau unigol, ac maent wedi galluogi pobl yn y cymunedau

become active again.

hynny i fwynhau'r cyfleusterau hynny ac i fod yn weithgar eto.

Gwasanaethau Tân yng Nghymru Wledig Fire Services in Rural Wales

Q10 Kirsty Williams: Will the Minister make a statement on fire services in rural Wales? OAQ0202(SJR)

Edwina Hart: I clearly set out in the fire and rescue national framework for Wales the expectations of the service in all areas of Wales, and, in turn, the support that it can expect from us, when that was passed in Plenary on 16 March.

Kirsty Williams: Do you share my concerns that, despite huge increases in their roles and responsibilities, and despite technological advances, retained firefighters in my constituency still only have access to two hours training per week on a drill night? Do you regret the reply that I received from the chief fire officer for the area that increasing that to three hours, as has been done in north Wales, would not be cost effective, and that he would rather invest money on CD-Rom interactive packages to be put on computers? Do you agree that nothing can replace hands-on experience for our retained firefighters, and that video packs are a poor alternative?

C10 Kirsty Williams: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar wasanaethau Tân yng Nghymru wledig? OAQ0202(SJR)

Edwina Hart: Gosodais allan yn glir yn y fframwaith cenedlaethol ar gyfer Tân ac achub yng Nghymru ddisgwyliadau'r gwasanaeth ym mhob rhan o Gymru, ac yn ei dro y cymorth y gall ei ddisgwyl gennym, pan dderbynwyd hynny yn y Cyfarfod Llawn ar 16 Mawrth.

Kirsty Williams: A ydych chi, fel finnau, yn pryeru, er gwaethaf cynnydd mawr yn eu rolau a'u cyfrifoldebau, ac er gwaethaf datblygiadau technolegol, mai dim ond dwy awr o hyfforddiant yr wythnos sydd ar gael i ddiffoddwyr Tân wrth gefn yn fy etholaeth i ar noson ymarfer? A ydych yn gresynu o glywed yr ymateb a gefais gan brif swyddog y gwasanaeth Tân ar gyfer yr ardal, sef na fyddai cynyddu'r oriau i dair awr, fel y gwnaed yn y Gogledd, yn gost-effeithiol, ac y byddai'n well ganddo fuddsoddi arian mewn pecynnau CD-Rom rhyngweithiol i'w rhoi ar gyfrifiaduron? A ydych yn cytuno na all unrhyw beth ddisodli profiad ymarferol i'n diffoddwyr Tân wrth gefn, ac mai dewis amgen gwael yw pecynnau fideo?

Edwina Hart: I raised this point this morning with the chief fire officer for mid and west Wales, as a result of your previous question. I am anticipating a response from him about the nature of the training and the differences and so on between them and north Wales.

Nick Bourne: Those points were well made. I know that you share some of these concerns, but are you in a position to update us on cover, in terms of kit and personnel, for Aberystwyth and Haverfordwest, which is causing concern in those communities?

Edwina Hart: I also had the opportunity this morning of discussing these matters with representatives of mid and west Wales fire authority and the chief officer. My officials will hold further discussions on this, and I

Edwina Hart: Codais y pwynt hwn y bore yma gyda phrif swyddog gwasanaeth Tân y Canolbarth a'r Gorllewin, o ganlyniad i'ch cwestiwn blaenorol. Disgwyliaf gael ymateb ganddo am natur yr hyfforddiant a'r gwahaniaethau, ac yn y blaen, rhyngddynt hwy a'r Gogledd.

Nick Bourne: Yr oedd y rheini'n bwyntiau da. Gwn eich bod chi hefyd yn pryeru am rai o'r pethau hyn, ond a ydych mewn sefyllfa i roi sicrwydd ariannol inni am offer a phersonél, ar gyfer Aberystwyth a Hwlfordd, sy'n destun pryer yn y cymunedau hynny?

Edwina Hart: Cefais y cyfle y bore yma hefyd i drafod y materion hyn gyda chynrychiolwyr awdurdod Tân y Canolbarth a'r Gorllewin a'r prif swyddog. Bydd fy swyddogion yn cael rhagor o drafodaethau

will provide further reports on the outcomes.

am hyn, a byddaf yn darparu rhagor o adroddiadau ar y canlyniadau.

Adfywio y Barri The Regeneration of Barry

C11 Owen John Thomas: Beth y mae'r Gweinidog yn ei wneud i gynorthwyo'r broses o adfywio y Barri? OAQ0209(SJR)

Edwina Hart: We are taking action on several fronts to aid the regeneration of Barry. These include grants to the local authorities for physical regeneration and funding for community and voluntary sector.

Owen John Thomas: You will be aware, Minister, that the University of Wales Institute, Cardiff wishes to set up a faculty to promote cultural tourism in Barry, and it is a little short of the money needed to get this going. This has been refused by the Minister for Economic Development and Transport; is it possible for you to bridge the gap?

Edwina Hart: I do not have any funds in my portfolio that would allow me to do so.

Q11 Owen John Thomas: What is the Minister doing to aid the regeneration of Barry? OAQ0209(SJR)

Edwina Hart: Yr ydym yn cymryd camau mewn llawer ffordd i gynorthwyo'r broses o adfywio'r Barri. Mae'r rhain yn cynnwys grantiau i'r awdurdodau lleol ar gyfer adfywio ffisegol ac arian ar gyfer y sectorau cymunedol a gwirfoddol.

Owen John Thomas: Byddwch yn gwybod, Weinidog, fod Athrofa Prifysgol Cymru, Caerdydd yn dymuno sefydlu cyfadran i hyrwyddo twristiaeth ddiwylliannol yn y Barri, a'i bod ychydig yn brin o'r arian sydd ei angen i ddechrau'r prosiect. Gwrthodwyd hyn gan y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth; a fyddai'n bosibl i chi bontio'r bwlc?

Edwina Hart: Nid oes gennyf unrhyw arian yn fy mhortffolio a fyddai'n fy ngalluogi i wneud hynny.

Y Safon Ansawdd Cartrefi The Quality Home Standard

Q12 Mark Isherwood: Will the Minister make a statement on the quality home standard? OAQ0215(SJR)

Edwina Hart: The Welsh housing quality standard was issued in May 2002 to provide a common target standard for the physical condition of all existing social housing. The Assembly Government expects all social housing landlords to achieve the Welsh housing quality standard for all their dwellings by 2012.

Mark Isherwood: How will the quality homes standard be achieved when home improvement grants in counties such as Flintshire have been slashed because of inadequate revenue support grant funding from the Welsh Assembly Government?

Edwina Hart: The repair and maintenance of

C12 Mark Isherwood: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y safon ansawdd cartrefi? OAQ0215(SJR)

Edwina Hart: Cyhoeddwyd y safon ansawdd tai yng Nghymru ym mis Mai 2002 i ddarparu safon targed cyffredin ar gyfer cyflwr ffisegol yr holl dai cymdeithasol sydd gennym. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn disgwyl i bob landlord tai cymdeithasol gyrraedd y safon ansawdd tai yng Nghymru ar gyfer eu holl anheddu erbyn 2010.

Mark Isherwood: Sut y gellir cyrraedd y safon ansawdd tra mae grantiau gwella tai mewn siroedd fel sir y Fflint yn cael eu cwtogi oherwydd diffyg cyllid grant cynnal refeniw gan Lywodraeth Cynulliad Cymru?

Edwina Hart: Mater i awdurdodau lleol ei

council housing is a matter for local authorities to balance in their own budgets. There is sufficient money in the settlement for local government to start to tackle some of these issues.

gydbwys o yn eu cyllidebau eu hunain yw gwaith atgyweirio a chynnal a chadw tai cyngor. Mae digon o arian yn y setliad i lywodraeth leol ddechrau mynd i'r afael â rhai o'r materion hyn.

Trais yn y Cartref Domestic Violence

Q13 Brynle Williams: Will the Minister make a statement on measures adopted by the Welsh Assembly Government to deal with domestic violence in Wales? OAQ0188(SJR)

C13 Brynle Williams: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar fesurau a fabwysiadwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru i ymdrin â thrais yn y cartref yng Nghymru? OAQ0188(SJR)

Edwina Hart: The Assembly Government has developed a national strategy to address domestic abuse, launched on 30 March 2005. To assist with the strategy, an additional £1.1 million has been allocated in the three-year period of 2005-08. This will build on initiatives that are already in place, such as the new national helpline.

Edwina Hart: Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi datblygu strategaeth genedlaethol, a lansiwyd ar 30 Mawrth 2005, i fynd i'r afael â cham-drin yn y cartref. I gynorthwyo gyda'r strategaeth, dyrannwyd £1.1 miliwn yn ychwanegol am y tair blynedd rhwng 2005 a 2008. Bydd hyn yn datblygu mentrau sydd eisoes ar waith, fel llinell gymorth genedlaethol newydd.

Brynle Williams: Regretably, one in four women and one in six men will experience domestic violence during their lifetime, and it is estimated that the police receive a call from a victim of domestic violence every minute. In April this year, the first national website supporting children and young people witnessing, and being victims of, domestic violence was launched. Do you have plans to introduce a similar website in Wales?

Brynle Williams: Yn anffodus, bydd un fenyw o bob pedair ac un dyn o bob chwech yn cael profiad o drais yn y cartref yn ystod eu bywydau, ac amcangyfrifir y bydd yr heddlu yn cael un alwad ffôn bob munud gan rywun sy'n dioddef traus yn y cartref. Ym mis Ebrill eleni, lansiwyd y wefan genedlaethol gyntaf i gynorthwyo plant a phobl ifanc sy'n gweld traus yn y cartref, neu sy'n dioddef traus yn y cartref. A oes gennych gynlluniau i gyflwyno gwefan debyg yng Nghymru?

Edwina Hart: All victims of domestic abuse, whoever they are, can call the helpline. We are looking at the issue of children, and, as there is an education implication, we produced a booklet for use in schools. However, I am happy to pass your comments on to the group that has been advising me as dealing with this issue enjoys cross-party support, and I know that, in future, if I can put any additional resources in, Members will support me in doing so.

Edwina Hart: Gall pawb sy'n dioddef camdrin yn y cartref, pwy bynnag y bo, ffonio'r llinell gymorth. Yr ydym yn edrych ar y broblem ymhliith plant, ac oherwydd bod goblygiad addysgol cynhyrchwyd llyfrynn gennym i'w ddefnyddio mewn ysgolion. Fodd bynnag, yr wyf yn fwy na pharod i drosglwyddo eich sylwadau i'r grwp a fu'n fy nghynghori oherwydd, mae pob plaid yn cefnogi'r mater hwn, a gwn, yn y dyfodol, os gallaf ddarparu unrhyw adnoddau ychwanegol, y bydd Aelodau'n fy nghynorthwyo i wneud hynny.

Tai Fforddiadwy Affordable Housing

Q14 David Melding: Will the Minister make

C14 David Melding: A wnaiff y Gweinidog

a statement on measures taken to address the shortfall of affordable housing in South Wales Central? OAQ0230(SJR)

Edwina Hart: Responsibility for assessing and responding to housing needs rests firmly with local government. Authorities in South Wales Central are pursuing various strategies in accordance with their local circumstances and priorities, with the assistance of the Assembly funding streams where appropriate.

David Melding: Do you share my view that the massive inflation—which is what it is—that has taken place in the housing sector has been deeply damaging and could threaten our future economic prosperity? Young people, particularly in their 20s and 30s, face an uncertain future, so we must consider the rental sector and schemes that promote some sort of co-ownership.

Edwina Hart: I totally concur. Co-ownership schemes do exist, and we need to do further work in that area, as I have indicated to my committee. It is important that we recognise that many young people will never be able to afford to buy in certain areas—if they so wish—and we have to get them on the ladder somewhere.

ddatganiad ar y mesurau a gymerwyd i fynd i'r afael â'r prinder tai ffoddiadwy yng Nghanol De Cymru? OAQ0230(SJR)

Edwina Hart: Cyfrifoldeb llywodraeth leol yw asesu ac ymateb i anghenion tai. Mae awdurdodau yng Nghanol De Cymru yn mynd ar drywydd amryw o strategaethau yn unol â'u hamgylchiadau a'u blaenorriaethau lleol, gyda chymorth ffrydau ariannu'r Cynulliad lle mae hynny'n briodol.

David Melding: A ydych chi o'r un farn â minnau fod y chwyddiant enfawr—a dyna ydyw—sydd wedi digwydd yn y sector tai wedi bod yn niweidiol iawn ac y gallai fygwth ein ffyniant economaidd yn y dyfodol? Mae pobl ifanc, yn arbennig pobl yn eu 20au a'u 30au, yn wynebu dyfodol ansicr, felly, mae'n rhaid inni ystyried y sector rhentu a chynlluniau sy'n hyrwyddo rhyw fath o gyd-berchnogaeth.

Edwina Hart: Cytunaf yn llwyr. Mae yn gynlluniau cyd-berchnogaeth, ac mae angen inni wneud rhagor o waith yn y maes hwnnw, fel yr wyf wedi dweud wrth fy mhwyllgor. Mae'n bwysig inni gydnabod y bydd nifer o bobl ifanc yn methu fforddio prynu mewn ardaloedd penodol byth—os dymunant wneud hynny—a rhaid inni sicrhau eu bod yn camu ar yr ysgol yn rhywle.

Cymunedau yn Gyntaf (Delyn) Communities First (Delyn)

Q15 Sandy Mewies: Will the Minister make a statement on the work of Communities First in the Delyn constituency? OAQ0197(SJR)

Edwina Hart: I think that you in Delyn are progressing steadily, and my officials work closely with officials in Flintshire on Communities First. They recently made presentations to Communities First partnership board members and to local councillors to further develop their understanding of the programme and its potential.

Sandy Mewies: From what you said, I hope that you will agree with me that the Communities First programmes that have set up such diverse projects as residents'

C15 Sandy Mewies: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar waith Cymunedau yn Gyntaf yn etholaeth Delyn? OAQ0197(SJR)

Edwina Hart: Credaf eich bod chi yn Nelyn yn gwneud cynydd graddol, ac mae fy swyddogion yn gweithio'n agos gyda swyddogion yn sir y Fflint ar y cynllun Cymunedau yn Gyntaf. Rhoesant gyflwyniadau yn ddiweddar i aelodau o fwrrd Cymunedau yn Gyntaf ac i gynghorwyr lleol i ddatblygu ymhellach eu dealltwriaeth o'r rhaglen a'i photensial.

Sandy Mewies: Ar sail yr hyn a ddywedwch, gobeithio y byddwch yn cytuno â mi bod y rhagleni Cymunedau yn Gyntaf sydd wedi sefydlu prosiectau mor amrywiol â

associations, food co-operatives and so forth, work best when agencies work together and co-operate with one another.

chymdeithasau preswylwyr, cwmnïau bwyd cydweithredol, ac ati, yn gweithio orau pan fydd asiantaethau yn cydweithio ac yn cydweithredu.

2.30 p.m.

Edwina Hart: I totally concur with you. When we set up organisations, we ensure that we allow local people to play a full part. We can help with the setting up, and I think that Communities First teams and local authorities can also do that. However, if you have tenants and residents' associations, it is important that tenants and residents chair those associations and act as secretaries in the long term, although you may have kick-started the process. That is what community regeneration is about.

Edwina Hart: Cytunaf yn llwyr â chi. Pan fyddwn yn creu sefydliadau, byddwn yn sicrhau ein bod yn caniatáu i bobl leol chwarae rhan lawn. Gallwn helpu gyda'r broses o'u sefydlu, a chredaf y gall timau Cymunedau yn Gyntaf ac awdurdodau lleol wneud hynny hefyd. Fodd bynnag, os oes gennych gymdeithasau tenantiaid a trigolion, mae'n bwysig mai tenantiaid a trigolion sy'n cadeirio'r cymdeithasau hynny ac yn gweithredu fel ysgrifenyddion yn yr hirdymor, er mai chi o bosibl fydd wedi cychwyn y broses. Dyna yw ystyr adfywio cymunedol.

Mark Isherwood: With regard to Communities First in the Greenfield area, do you feel that an application for funding for pavements and roadworks outside the shops, which is an unadopted road, might be viewed sympathetically when supported by local businesses and the local community?

Mark Isherwood: O ran Cymunedau yn Gyntaf yn ardal Greenfield, a ydych yn teimlo y gellid edrych yn ffafriol ar gais am arian ar gyfer palmentydd a gwaith ffordd y tu allan i'r siopau, sy'n ffordd heb ei mabwysiadu, pan gaiff ei gefnogi gan fusnesau lleol a'r gymunedol?

Edwina Hart: I do not comment on any applications that might be forthcoming. However, as long as applications have community support and we see value in them, we try to be as flexible as we possibly can in giving people money, if that is what communities want.

Edwina Hart: Ni fyddaf yn rhoi sylwadau ar unrhyw geisiadau a allai fod yn yr arfaeth. Fodd bynnag, cyhyd ag y bydd y gymuned yn cefnogi'r ceisiadau a'n bod yn gweld gwerth ynddynt, ceisiwn fod mor hyblyg â phosibl o ran rhoi arian i bobl, os dyna yw dymuniad y cymunedau.

The Presiding Officer: Thank you, Minister. You seem to have answered all the questions.

Y Llywydd: Diolch i chi, Weinidog. Ymddengys eich bod wedi ateb pob cwestiwn.

Glyn Davies: Show them how it is done.

Glyn Davies: Dangoswch iddynt sut mae gwneud.

Jonathan Morgan: Come on, Andrew.

Jonathan Morgan: Dewch ymlaen, Andrew.

The Presiding Officer: Order. I will not have such comments. Some Ministers have shorter questions and answers. Other Ministers may have more content to divulge, but I could not possibly comment. I would be grateful if Members would listen with interest and prepare their supplementaries in a rational manner.

Y Llywydd: Trefn. Nid wyf yn fodlon goddef sylwadau o'r fath. Caiff rhai Gweinidogion gwestiynau ac atebion byrrach. Efallai bod gan Weinidogion eraill fwy i'w ddatgelu, ond ni allwn wneud sylw ar hynny. Byddwn yn ddiolchgar pe bai Aelodau'n gwrando astud ac yn paratoi eu cwestiynau ategol mewn ffordd resymegol.

Cwestiynau i'r Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth Questions to the Minister for Economic Development and Transport

Cysylltiadau Trafnidiaeth Transport Links

Q1 Jeff Cuthbert: What action is the Minister taking to enhance transport links to support businesses in Wales? OAQ0229(EDT)

The Minister for Economic Development and Transport (Andrew Davies): The £8 billion, 15-year programme that I announced on 7 December 2004 will create a first-class integrated transport system, which will support the development of our economy and help to spread prosperity throughout Wales.

Jeff Cuthbert: Do you agree that the £73 million to be spent by Network Rail by 2010 on renewing the rail infrastructure in the south Wales Valleys is to be welcomed? This spending will enable work to begin in September on upgrading the Rhymney valley line, so that trains can run every 15 minutes between Cardiff and Bargoed, thereby allowing far more people to visit and support businesses in the historic towns of Caerphilly and Bargoed, and all points in between. Do you agree that this is yet another example of us delivering for the people of Wales?

Andrew Davies: Our commitment to rail services is unprecedented. As was discussed in the Economic Development and Transport Committee meeting this morning, at which Network Rail gave a presentation, it is clear that Network Rail recognises our commitment as a Government to enhancing rail services. I am therefore delighted to announce today that, on Friday 10 June, I will be opening the new passenger services on the Vale of Glamorgan line funded through the Assembly Government. This service has not been available since the Beeching cuts. Work is not just taking place on the Vale of Glamorgan line, as we are also commencing work on the Ebbw Vale line and enhancing capacity on rail services throughout Wales.

C1 Jeff Cuthbert: Pa gamau y mae'r Gweinidog yn eu cymryd i wella cysylltiadau trafnidiaeth i gefnogi busnesau yng Nghymru? OAQ0229(EDT)

Y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth (Andrew Davies): Bydd y rhaglen 15 mlynedd, gwerth £8 biliwn a gyhoeddais ar 7 Rhagfyr 2004 yn creu system drafnidiaeth integredig o'r radd flaenaf, a fydd yn cefnogi datblygiad ein heconomi ac yn helpu i ledaenu ffyniant drwy Gymru gyfan.

Jeff Cuthbert: A gytunwch y dyli'd croesawu'r £73 miliwn y bydd Network Rail yn ei wario erbyn 2010 ar adnewyddu'r sealwaith rheilffyrdd yng Nghymoedd y De? Bydd y gwariant hwn yn galluogi i waith ddechrau ym mis Medi ar uwchraddio llinell cwm Rhymni, fel y gellir darparu gwasanaeth trenau bob 15 munud rhwng Caerdydd a Bargod, gan ganiatáu i lawer mwy o bobl ymweld â threfi hanesyddol Caerffili a Bargod, a'r ardal rhyngddynt, a chefnogi busnesau yno. A gytunwch fod hyn, unwaith eto, yn enghraifft lle'r ydym yn cyflawni dros bobl Cymru?

Andrew Davies: Mae ein hymrwymiad i wasanaethau rheilffordd heb ei ail. Fel y trafodwyd yng nghyfarfod y Pwyllgor Datblygu Economaidd a Thrafnidiaeth y bore yma, pan gafwyd cyflwyniad gan Network Rail, mae'n amlwg fod Network Rail yn cydnabod ein hymrwymiad fel Llywodraeth i wella gwasanaethau rheilffordd. Felly, mae'n bleser mawr gennyf gyhoeddi heddiw y byddaf, ddydd Gwener 10 Mehefin, yn agor y gwasanaethau newydd i deithwyr ar reilffordd Bro Morgannwg sy'n cael eu hariannu gan Lywodraeth y Cynulliad. Ni fu'r gwasanaeth hwn ar gael ers toriadau Beeching. Yn ogystal â gwaith ar reilffordd Bro Morgannwg, yr ydym hefyd yn dechrau gweithio ar reilffordd Glynebwy ac yn cynyddu nifer y gwasanaethau rheilffyrdd

ledled Cymru.

Janet Davies: What are you doing to encourage business to increase its use of rail freight transport?

Andrew Davies: Wales is the only part of the UK that has been able to award freight facility grants, and we have been able to do that in several major projects. I recently opened the Sims Group car recycling plant at Newport docks, with its rail head, and this will obviously encourage the use of rail and take pressure off road transport. That is one example of where we have used the freight facility grants. We have also used it in many other cases.

Alun Cairns: Jeff Cuthbert's supplementary question and the Minister's response in terms of investment in rail surprised me. At this morning's Economic Development and Transport Committee meeting, the chairman of Network Rail clearly highlighted the restricted funding for enhancement of services. Basically, all the funding that is available goes to maintaining existing services, which is normal maintenance. What proportion of the £50 million that could be available from the Treasury is coming to Wales? Do you not agree that it will be a small sum, bearing in mind that the specific works that they talked about is only signalling and not the enhancement of services elsewhere?

Andrew Davies: As Alun knows, Ian McCallister, the chair of Network Rail, made it clear that Network Rail has not had the final sign-off from the Treasury for the £50 million enhancement. Nevertheless, that was for the whole of the UK. He made it clear that, at this stage, it would be difficult to say where that allocation would go. However, the amount of money that the Assembly Government and the UK Government is investing in the rail infrastructure is in marked contrast to the level of funding that Alun's party provided when it was in Government—[*Interruption.*]

The Presiding Officer: Order. The Minister

Janet Davies: Beth yr ydych yn ei wneud i annog busnesau i gynyddu eu defnydd o'r rheilffordd i gludo nwyddau?

Andrew Davies: Cymru yw'r unig ran o'r DU sydd wedi gallu rhoi grantiau cyfleusterau cludo nwyddau, ac yr ydym wedi gallu gwneud hynny mewn llawer prosiect mawr. Bûm yn agor gwaith ailgylchu ceir Sims Group yn ddiweddar yn nociau Casnewydd, gyda'i derfynfa rheilffyrdd, a bydd hyn yn amlwg yn annog defnyddio'r rheilffordd a rhoi llai o bwysau ar gludo nwyddau ar y ffyrdd. Dyma un enghraifft lle yr ydym wedi defnyddio'r grantiau cyfleusterau cludo nwyddau. Yr ydym wedi eu defnyddio hefyd mewn nifer o achosion eraill.

Alun Cairns: Fe'm synnwyd gan gwestiwn atodol Jeff Cuthbert ac ymateb y Gweinidog ar fuddsoddi yn y rheilffyrdd. Yng nghyfarfod y Pwyllgor Datblygu Economaidd a Thrafnidiaeth y bore yma, yr oedd cadeirydd Network Rail yn tynnu sylw'n amlwg at yr arian cyfyngedig sydd ar gael i wella gwasanaethau. Y gwir amdani yw bod yr holl arian sydd ar gael yn cael ei wario ar gynnal y gwasanaethau presennol, sef gwaith cynnal a chadw arferol. Pa gyfran o'r £50 miliwn a allai fod ar gael gan y Trysorlys a fydd yn dod i Gymru? Oni chytunwch mai swm bychan fydd hwn, o gofio mai dim ond gwaith ar signalau yw'r gwaith penodol yr oeddent yn sôn amdano, nid gwella gwasanaethau mewn mannau eraill?

Andrew Davies: Fel y gwyr Alun, dywedodd Ian McCallister, cadeirydd Network Rail, yn bendant nad yw Network Rail wedi cael cymeradwyaeth derfynol gan y Trysorlys ar gyfer y £50 miliwn o arian gwella. Fodd bynnag, yr oedd hynny ar gyfer y DU gyfan. Dywedodd yn glir y byddai'n anodd dweud ar hyn o bryd i ble y byddai'r dyraniad hwnnw'n mynd. Fodd bynnag, mae'r arian y mae Llywodraeth y Cynulliad a Llywodraeth y DU yn ei fuddsoddi yn y seilwaith rheilffyrdd yn wrthgyferbyniad llwyr â'r arian a ddarparwyd gan blaidd Alun pan oedd honno mewn grym—[*Tori ar draws.*]

Y Llywydd: Trefn. Mae'r Gweinidog yn ateb

is answering questions. I will not have this habit of intervening from a sedentary position. I thought that it was caused previously by the event held last Thursday, but it seems to be a continuing habit. In fairness to the Minister and to Members, you must listen to the Minister's reply before you can prepare your barbed and effective supplementaries.

Andrew Davies: The level of investment that is now going into the rail infrastructure in Wales and across the whole of the UK is unprecedented and is in marked contrast to what your Government did when it was power. The chair of the Rail Passengers Committee Wales, Colin Foxall, illustrated this when he said that one of the biggest problems that we have with the rail industry is the lack of joined-upness and the fragmentation, which is entirely down to the havoc that your party wreaked on the rail infrastructure when you privatised the rail system.

cwestiynau. Nid wyf yn fodlon goddef yr arfer hwn o ymyrryd gan aelodau ar eu heistedd. Yr oeddwn yn credu iddo gael ei achosi cyn hyn gan y digwyddiad ddydd Iau diwethaf, ond ymddengys ei fod yn arfer sy'n parhau. Er tegwch i'r Gweinidog ac i Aelodau, rhaid ichi wrando ar ateb y Gweinidog cyn y gallwch baratoi eich cwestiynau atodol brathog ac effeithiol.

Andrew Davies: Mae'r buddsoddiad nawr yn y seilwaith rheilffyrdd yng Nghymru ac ar draws y DU gyfan heb ei ail, ac yn gwbl groes i'r hyn a wnaeth eich Llywodraeth chi pan oedd mewn grym. Dangoswyd hyn gan gadeirydd Pwyllgor Teithwyr Rheilffyrdd Cymru, Colin Foxall, pan ddywedodd mai un o'r problemau mwyaf sydd gennym gyda'r diwydiant rheilffyrdd yw diffyg cydgysylltedd a'r rhaniadau. Mae hynny'n deillio'n gyfan gwbl o'r anhrefn a grëwyd gan eich plaid chi gyda'r seilwaith rheilffyrdd pan breifateiddiwyd y system rheilffyrdd gennych.

Dechrau Busnes Starting Businesses

Q2 Val Lloyd: What action has the Welsh Assembly Government taken to encourage people in Wales to start their own businesses? OAQ0232(EDT)

Andrew Davies: Our economic development strategy in 'A Winning Wales' sets out our objectives of creating a business climate in which entrepreneurship and new enterprises can flourish. This is supported by a broad range of initiatives being taken forward by our partners and the Welsh Development Agency under the entrepreneurship action plan.

Val Lloyd: Thank you for that encouraging reply. A recent survey by the City and Guilds Institute found that almost half of all 16 to 25-year-olds would like to run their own business. What support and encouragement can the Assembly Government provide to young people in Wales to turn those ambitions into reality, so that they can play their role in creating a strong economy for the future of Wales?

C2 Val Lloyd: Pa gamau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi eu cymryd i annog pobl yng Nghymru i ddechrau eu busnes eu hunain? OAQ0232(EDT)

Andrew Davies: Mae ein strategaeth datblygu economaidd yn 'Cymru'n Ennill' yn nodi ein hamcanion i greu hinsawdd fusnes lle gall entreprenoriaeth a mentrau newydd ffynnu. Cefnogir hyn gan ystod eang o fentrau sy'n cael eu datblygu gan ein partneriaid ac Awdurdod Datblygu Cymru o dan y cynllun gweithredu entreprenoriaeth.

Val Lloyd: Diolch ichi am eich ateb calonogol. Gwelodd arolwg yn ddiweddar gan y Sefydliad City and Guilds y byddai bron hanner yr holl bobl ifanc rhwng 16 a 25 oed yn hoffi rhedeg eu busnesau eu hunain. Pa gymorth ac anogaeth y gall Llywodraeth y Cynulliad eu rhoi i bobl ifanc yng Nghymru i droi'r dyheadau hyn yn realiti, er mwyn iddynt allu chwarae eu rhan wrth greu economi gref ar gyfer dyfodol Cymru?

Andrew Davies: We welcome these findings, which we feel provide further evidence that Welsh people see entrepreneurship in an increasingly positive light, and that is particularly true in terms of young people. There has been a major cultural change in that regard. More and more young people see setting up a business as a career opportunity, whereas 10 or 20 years ago they did not. The entrepreneurship action plan is the major programme that is developing the opportunities for young people to start up their businesses and encouraging a more positive attitude. We are also providing help through the knowledge exploitation fund with entrepreneurship scholarships, and there are also university spin-out programmes and a wide range of other business support programmes that are helping young people to become entrepreneurs.

Michael German: One of the key tools for helping business in Wales is the Assembly investment grant. What is the profile and the pattern of grants awarded? Is the number of grants awarded increasing or decreasing, and are they spread around Wales?

Andrew Davies: The overall take-up of the Assembly investment grant, which is new and has only been available for three years, has exceeded all expectations, in terms of the volume of applications and the range of companies that have accessed it. I will write to you to give a breakdown of Assembly investment grants awarded across the whole of Wales. Obviously, the take-up is higher in some areas than in others, and intervention rates are higher in assisted areas. However, I will write to you with the breakdown of take-up across all parts of Wales.

Michael German: Thank you for that, and I am glad that you acknowledge the role that the Assembly investment grant plays. Given the role that European funding and the state aid map plays in how the Assembly investment grant is provided in Wales, if the UK Government gets its way, will you be able to offer Assembly investment grants to businesses in east Wales post 1 January

Andrew Davies: Yr ydym yn croesawu'r darganfyddiadau hyn. Credwn eu bod yn dystiolaeth bellach fod pobl Cymru yn gweld entreprenoriaeth mewn goleuni cynyddol gadarnhaol, ac mae hynny'n arbennig o wir am bobl ifanc. Mae newid diwylliannol mawr wedi digwydd yn hynny o beth. Mae mwy a mwy o bobl ifanc yn sefydlu busnes fel gyrfa. Nid oedd hynny'n digwydd 10 i 20 mlynedd yn ôl. Y cynllun gweithredu entreprenoriaeth yw'r brif raglen sy'n datblygu'r cyfleoedd i bobl ifanc ddechrau eu busnesau ac annog ymagwedd fwy cadarnhaol. Yr ydym hefyd yn darparu cymorth drwy'r gronfa datblygu gwybodaeth gydag ysgoloriaethau entreprenuraeth, a cheir hefyd raglenni deillio mewn prifysgolion ac ystod eang o raglenni cymorth i fusnesau eraill sy'n helpu pobl ifanc i fod yn entreprenoriaid.

Michael German: Un o'r prif gyfryngau ar gyfer helpu busnesau yng Nghymru yw grant buddsoddi'r Cynulliad. Beth yw proffil a phatrwm y grantiau sy'n cael eu rhoi? A yw nifer y grantiau a roi yn cynyddu neu'n gostwng, ac a ydynt yn cael eu lledu o amgylch Cymru?

Andrew Davies: Mae'r nifer sydd wedi manteisio ar grant buddsoddi'r Cynulliad, sy'n newydd ac sydd mewn bodolaeth ers dim tair blynedd, y tu hwnt i bob disgwyl, o ran nifer y ceisiadau a'r ystod o gwmniau sydd wedi manteisio arno. Ysgrifennaf atoch i roi dadansoddiad ichi o grantiau buddsoddi'r Cynulliad a roddwyd yng Nghymru gyfan. Mae'r nifer, wrth reswm, yn uwch mewn rhai ardaloedd nag eraill, ac mae'r cyfraddau ymyrryd yn uwch mewn ardaloedd sy'n cael cymorth. Fodd bynnag, ysgrifennaf atoch gyda dadansoddiad o'r nifer sy'n cael y grant ym mhob rhan o Gymru.

Michael German: Diolch ichi am hynny, ac yr wyf yn falch eich bod yn cydnabod y rôl y mae grant buddsoddi'r Cynulliad yn ei chwarae. O gofio rôl arian Ewrop a map nawdd y wladwriaeth yn y ffordd y darperir grant buddsoddi'r Cynulliad yng Nghymru, os caiff Llywodraeth y DU ei ffordd, a fyddwch yn gallu cynnig grantiau buddsoddi'r Cynulliad i fusnesau yn y

2007?

Andrew Davies: That is a fundamental misunderstanding; the Assembly investment grant is not funded by European funding. The level of intervention is affected by which areas of Wales are included in the assisted areas map. However, the issue of European funding does not come into it, as this is funded from the mainstream budget within my main expenditure group. Therefore, it is nothing to do with European funding.

2.40 p.m.

Lisa Francis: In a written answer to me, you stated that the WDA-led Cyfenter development partnership, funded by the Welsh Assembly Government and the Equal programme, is involved in research into how to increase the number of women entrepreneurs. I do not know if that is in addition to the entrepreneurship scheme that you mentioned in answer to Val Lloyd. When will the research from the Cyfenter scheme be published and how will you ensure that any recommendations are implemented?

Andrew Davies: A review of the entrepreneurship action plan has been undertaken recently by the WDA to look at the range of programmes within the plan. One of the key areas is the Potentia programme, which looks at encouraging entrepreneurship among under-represented groups, and women make up one of those major groups. I will look at the specific question about this programme and write to you on that. I think that this has partly been undertaken as part of the wider review of the entrepreneurship action plan.

Dwyrain ar ôl 1 Ionawr 2007?

Andrew Davies: Mae hynny'n gamddealltwriaeth sylfaenol; ni chaiff grant buddsoddi'r cynulliad ei ariannu gan arian Ewrop. Effeithir ar y lefel ymyrraeth yn ôl pa ardaloedd yng Nghymru a gynhwysir ar y map ardaloedd cymorth. Fodd bynnag, nid yw arian Ewrop yn rhan ohono o gwbl, gan fod hwn yn cael ei ariannu o'r gyllideb prif ffrwd yn fy mhrif grwp gwariant. Felly, nid oes a wnelo o gwbl ag arian Ewrop.

Lisa Francis: Mewn ateb ysgrifenedig ataf, dywedech fod partneriaeth ddatblygu Cyfenter o dan arweiniad WDA, sy'n cael ei hariannu gan Lywodraeth Cynulliad Cymru a'r rhaglen Equal, yn ymwneud ag ymchwilio i'r ffordd y gellir cynyddu nifer y menywod sy'n entrepreneuriaid. Ni wn a yw hynny'n ychwanegol at y cynllun entrepreneuriaeth y soniech amdano mewn ateb i Val Lloyd. Pryd y caiff yr ymchwil o'r cynllun Cyfenter ei gyhoeddi a sut y byddwch yn sicrhau y caiff unrhyw argymhellion eu rhoi ar waith?

Andrew Davies: Gwnaed adolygiad o'r cynllun gweithredu entrepreneuriaeth gan WDA yn ddiweddar i edrych ar ystod y rhagleni yn y cynllun. Un o'r prif feysydd yw'r rhaglen Potentia, sy'n ymwneud ag annog entrepreneuriaeth ymysg grwpiau nad ydynt yn cael eu cynrychioli'n ddigonol, ac mae menywod yn un o'r prif grwpiau hynny. Edrychaf ar y cwestiwn penodol am y rhaglen hon, ac ysgrifennaf atoch ynglyn â hynny. Credaf fod hyn yn rhannol wedi ei wneud fel rhan o'r adolygiad ehangach o'r cynllun gweithredu entrepreneuriaeth.

Diogelwch ar y Ffyrd Road Safety

Q3 Kirsty Williams: Will the Minister make a statement on improving road safety in rural Wales? OAQ0257(EDT)

Andrew Davies: I have a wide range of safety improvements planned for trunk roads in rural Wales, ranging in size from major bypass schemes to small skidding-resistance improvements on roads. I am also supporting

C3 Kirsty Williams: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar wella diogelwch ar y ffyrd yng Nghymru wledig? OAQ0257(EDT)

Andrew Davies: Mae gennyf ystod eang o welliannau diogelwch arfaethedig ar gyfer cefnffyrrd yng Nghymru wledig, yn amrywio o ran maint o gynlluniau ffyrdd osgoi mawr i welliannau gwrth-sgidio bach ar ffyrdd. Yr

local authorities with local road safety grants to help them to address road safety issues in their areas.

Kirsty Williams: At last year's Royal Welsh Show, a young man was killed while walking along the A470 to the young people's village. The coroner cited the lack of street lighting as a major factor in the accident. Given that there are many thousands of pedestrians in that area during show week, can you explain to Members—all of whom will have constituents at the Royal Welsh Show—why your Government has refused to help fund temporary lighting along the A470?

Andrew Davies: We are working with Powys County Council to address this issue. Temporary lighting rigs will be established, and we have agreed to impose speed limits and erect temporary signage to warn motorists of the fact that pedestrians are likely to be in the area. We are working with the local authority on taking this forward. If those issues affect the trunk road, and it is our responsibility, funding will obviously follow that. However, if the facilities are not on the trunk road but in the purview of the Royal Welsh Show, then that is the responsibility of the showground itself. We are confident that, in partnership, we will be able to resolve the danger that led to the sad death of that young man last year.

Nick Bourne: I have been in correspondence with you, as you will recall, about the need for a pelican crossing in Tremont road, Llandrindod Wells. You wrote to me in March to say that there had not been any recorded accidents on that stretch of road for four years. Subsequently, in fairness, you wrote to apologise and to say that there had been one accident—a slight accident in 2002. The information given by the police indicates that there were four accidents, but none of those were a 'slight accident in 2002'. There is no mention of that at all. The police maintain that there were four accidents, and I have written to them to double-check these records. There is also evidence of a prosecution. My concern, Minister, is that we are working on false information as the information that you have does not tally with

wyf hefyd yn cynorthwyo awdurdodau lleol gyda grantiau diogelwch ffyrdd lleol i'w helpu i fynd i'r afael â materion diogelwch ffyrdd yn eu hardaloedd hwy.

Kirsty Williams: Yn Sioe Frenhinol Cymru y llynedd, lladdwyd dyn ifanc wrth gerdded ar hyd yr A470 i'r pentref pobl ifanc. Nododd y crwner ddiffyg goleuadau stryd fel prif ffactor yn y ddamwain. O gofio fod miloedd lawer o gerddwyr yn yr ardal honno yn ystod wythnos y sioe, a allwch esbonio wrth Aelodau—a bydd gan bob un ohonynt etholwyr sy'n ymweld â Sioe Frenhinol Cymru—pam y mae eich Llywodraeth wedi gwirthod helpu ariannu goleuadau dros dro ar hyd yr A470?

Andrew Davies: Yr ydym yn gweithio gyda Chyngor Sir Powys i fynd i'r afael â'r mater hwn. Caiff rigiau goleuadau dros dro eu gosod, ac yr ydym wedi cytuno i bennu terfynau cyflymder, a chodi arwyddion dros dro i rybuddio modurwyr fod cerddwyr yn debygol o fod yn yr ardal. Yr ydym yn gweithio gyda'r awdurdod lleol i symud ymlaen ar hyn. Os bydd y materion hynny'n effeithio ar y gefnffordd, ac os ein cyfrifoldeb ni yw hynny, bydd arian yn amlwg yn dilyn hynny. Fodd bynnag, os nad yw'r cyfleusterau ar y gefnffordd, ond yn libart Sioe Frenhinol Cymru, yna cyfrifoldeb maes y sioe ei hun yw hynny. Yr ydym yn hyderus y gallwn, mewn partneriaeth, ddatrys y perygl a arweiniodd at farwolaeth drist y gŵr ifanc hwnnw y llynedd.

Nick Bourne: Yr wyf wedi bod yn gohebu â chi, fel y cofiwch, am yr angen am groesfan pelican ar heol Tremont, Llandrindod. Bu ichi ysgrifennu ataf ym mis Mawrth i ddweud na chofnodwyd unrhyw ddamweiniau ar y darn hwnnw o'r ffordd ers pedair blynedd. Yn dilyn hynny, a bod yn deg, bu ichi ysgrifennu i ymddiheuro a dweud bod un ddamwain wedi digwydd—damwain fach yn 2002. Dywed y wybodaeth a roddwyd gan yr heddlu fod pedair damwain wedi digwydd ond nad oedd yr un ohonynt yn 'ddamwain fach yn 2002'. Nid oes sôn am hynny o gwbl. Honna'r heddlu fod pedair damwain wedi digwydd, ac yr wyf wedi ysgrifennu atynt i gadarnhau'r cofnodion hyn. Mae dystiolaeth hefyd am erlyniad. Fy mhryder i, Weinidog, yw ein bod yn gweithio ar sail gwybodaeth

what the police and local people are saying. Meanwhile, there is a danger that there will be a serious accident in that area, unless we have a pelican crossing. What do you propose to do about it?

ffug gan nad yw'r wybodaeth sydd gennych yn cyfateb i'r hyn a ddywed yr heddlu a'r bobl leol. Yn y cyfamser, mae perygl y bydd damwain ddifrifol yn yr ardal honno, oni chawn groesfan pelican. Beth y bwriadwch ei wneud ynglŷn â'r sefyllfa?

Andrew Davies: Thank you for drawing that to my attention, Nick. I will take that up with officials, to check the robustness of the information that we receive. Obviously, I will look at the case in the light of the evidence that is produced. If there is a business case, I will look at that afresh. I give you that commitment.

Nick Bourne: I am grateful for that. In the light of that, once you have that information and have released it, would you be willing to attend a site meeting, if the information should show that there have been more accidents there than you thought and if there has been such a prosecution, because there is strong feeling in the area that a pelican crossing is needed?

Andrew Davies: Yes, I am more than happy to do that, if my diary allows it to be done. It may be quicker for officials to deal with this matter, but I give you the commitment that if I am able to do so, and there is a business case, I will look at it afresh.

Elin Jones: O ran eich ateb i Kirsty Williams ar y ddamwain ar yr A470 yn ystod Sioe Frenhinol Cymru, yr wyf yn derbyn bod eich adran wedi rhoi caniatâd yn awr i osod goleuadau dros dro, ond a ydych yn derbyn bod Cymdeithas Amaethyddol Frenhinol Cymru a'r clybiau ffermwyr ifanc yn gymdeithasau gwirfoddol ac mai chi, felly, ddylai ariannu'r goleuadau dros dro gan mai eich cyfrifoldeb chi yw diogelwch ar hyd yr A470?

Andrew Davies: As I said in my response to Kirsty, my officials have been looking at this with the local authority, and at the show ground itself to see how we can deal with this situation. I understand that there is now agreement on the way forward but, if there are any outstanding issues, as I said to Nick Bourne, I will look at them. My understanding, however, is that the issue has

Andrew Davies: Diolch ichi am dynnu fy sylw at hynny, Nick. Byddaf yn trafod hynny gyda swyddogion, i weld pa mor ddibynadwy yw'r wybodaeth a gawn. Wrth reswm, byddaf yn edrych ar yr achos yng ngoleuni'r dystiolaeth a gaiff ei chyflwyno. Os oes achos busnes, fe edrychaf ar hynny o'r newydd. Yr wyf yn rhoi'r addewid hwnnw ichi.

Nick Bourne: Yr wyf yn ddiolchgar am hynny. Yng ngoleuni hynny, wedi ichi gael y wybodaeth honno a'i rhyddhau, a fydd yn fodlon ymweld â'r safle, os bydd y wybodaeth yn dangos bod mwy o ddamweiniau wedi digwydd yno nag oeddech yn ei dybied, ac i weld a fu erlyniad o'r fath, oherwydd mae teimlad cryf yn yr ardal fod angen croesfan pelican?

Andrew Davies: Byddaf yn fwy na pharod i wneud hynny, os bydd fy nyddiadur yn caniatâu. Efallai y byddai'n gyflymach i swyddogion ddelio â'r mater hwn, ond yr wyf yn addo ichi y byddaf yn edrych ar hyn o'r newydd os gallaf wneud hynny, ac os oes achos busnes dros wneud hynny.

Elin Jones: Further to your answer to Kirsty Williams about the accident on the A470 during the Royal Welsh Show, I accept that your department has now given permission for temporary lighting. But do you accept that the Royal Welsh Agricultural Society and the young farmers' clubs are voluntary societies and that you, therefore, should fund the temporary lighting as you are responsible for safety along the A470?

Andrew Davies: Fel y dywedais wrth ateb Kirsty, mae fy swyddogion wedi bod yn edrych ar hyn gyda'r awdurdod lleol, ac ar faes y sioe ei hun i weld sut y gallwn ymdrin â'r sefyllfa hon. Deallaf fod cytundeb erbyn hyn ar y ffordd i symud ymlaen, ond os oes unrhyw broblemau heb eu datrys, fel y dywedais wrth Nick Bourne, fe edrychaf arnynt. Fodd bynnag, deallaf fod y mater

been largely resolved. If that is not the case, I will look at it.

**Cymorth i Fusnesau Cymru
Welsh Business Support**

Q4 Janet Ryder: Will the Minister outline any new initiatives he plans to introduce in the next 12 months for Welsh business support? OAQ0209(EDT)

Andrew Davies: My commitment to, and strategy for, providing and improving access to appropriate support for new and indigenous businesses is described in 'A Winning Wales', our economic development strategy. The progress that we have made in taking this forward is set out in the report for 2003-04 but, towards the end of the summer, I will be launching the knowledge bank, our manifesto commitment, in pilot form.

Janet Ryder: Minister, is it not true that, if we do not get a decision on structural funds in June, grants for regional selective assistance could be considerably reduced as an indirect result, inevitably meaning that small businesses in Wales will lose out?

Andrew Davies: We have always made it clear, both in terms of our argument over the post 2006 structural fund round and the regional assistance guidelines and the assisted area map, that we will aim to get the best deal for Wales. We remain committed to that, and we discussed the issue of the assisted area map on at least two occasions in the Economic Development and Transport Committee, where there was consensus and widespread support for our position. The assisted area map aims to get as much as possible of Wales covered by an assisted area, which would allow us to give the highest level of grant and financial support to companies in Wales.

Leighton Andrews: You will recall that United Polymers Ltd in my constituency, and the company that succeeded it, Crosslink, have both obtained funding in the past from both the Welsh Assembly Government and

wedi cael ei ddatrys i raddau helaeth. Os nad yw hynny'n wir, fe edrychaf arno.

C4 Janet Ryder: A wnaiff y Gweinidog amlinellu unrhyw fentrau newydd y mae'n bwriadu eu cyflwyno yn ystod y 12 mis nesaf ar gyfer cymorth i fusnesau Cymru? OAQ0209(EDT)

Andrew Davies: Mae fy ymrwymiad i ddarparu cymorth priodol i fusnesau newydd a chynhenid ac i wella mynediad iddo, ynghyd â'm strategaeth ar gyfer hynny, wedi eu disgrifio yn 'Cymru'n Ennill', ein strategaeth datblygu economaidd. Amlinellir y cynnydd a wnaed gennym wrth weithredu hyn yn yr adroddiad ar gyfer 2003-04. Ond tua diwedd yr haf byddaf yn lansio'r gronfa wybodaeth, sef ein hymrwymiad maniffesto, ar ffurf cynllun peilot.

Janet Ryder: Weinidog, onid yw'n wir, os na chawn benderfyniad ynglŷn â chronfeydd strwythurol ym mis Mehefin, y gall grantiau cymorth rhanbarthol dewisol gael eu lleihau'n sylweddol o ganlyniad anuniongyrchol, gan olygu'n anochel y bydd busnesau bach yng Nghymru ar eu colled?

Andrew Davies: Yr ydym bob amser wedi gwneud yn glir, o ran ein dadl ynglŷn â chylch y cronfeydd strwythurol wedi 2006 a'r canllawiau ar gymorth rhanbarthol a map yr ardaloedd a gynorthwyir, y byddwn yn anelu at gael y fargen orau i Gymru. Yr ydym yn dal wedi ymrwymo i hynny, a buom yn trafod map yr ardaloedd a gynorthwyir o leiaf ddwywaith yn y Pwyllgor Datblygu Economaidd a Thrafnidiaeth, lle yr oedd cytundeb a chefnogaeth gyffredinol i'n safbwyt. Mae map yr ardaloedd a gynorthwyir yn anelu at sicrhau bod cymaint o Gymru â phosibl yn rhan o ardal a gynorthwyir, a byddai hynny'n caniatáu inni roi'r grant a'r cymorth ariannol mwyaf i gwmniau yng Nghymru.

Leighton Andrews: Fe gofiwch fod United Polymers Cyf yn fy etholaeth i, Crosslink, y cwmni a'i olynodd, wedi cael arian yn y gorffennol gan Lywodraeth Cynulliad Cymru a chan ei hasiantaethau. A allwch roi

its agencies. Can you reassure me that, in the context of the merger of the Welsh Development Agency with the Welsh Assembly Government, more streamlined measures will be introduced to ensure easier signposting of support for business through the merger process?

Andrew Davies: Yes, very much so. That is the major motivating factor for the new economic development and transport portfolio post merger. It will give a much more commercially orientated and customer-focused service. Unfortunately, there is a plethora of support mechanisms and funding streams, which is incredibly confusing to business. Our job in Government and in the public sector is to make sure that our service users have access to those services that they need, without having to go through a bureaucratic maze to find them. We will deliver that.

Jenny Randerson: Most small businesses in my constituency of Cardiff Central face an increase of 60 to 80 per cent in the business rates that they must pay this year. You know, Minister, that small and medium-sized enterprises pay a much higher proportion of their turnover in business rates than large companies do. Do you agree that the best way for the Labour Assembly Government to demonstrate its support for business in the next 12 months is to introduce a small business rate-relief scheme along the lines of that which is in operation in England?

Andrew Davies: I will be discussing the support that we can give to business with the Finance Minister, and I will take up that point. I also make the general point that the corporate tax regime in the United Kingdom is less onerous than it is in most of our competitor countries. If you look at the range of taxes—central, state, or federal and local taxes in America—you will see that the overall tax burden in the UK is less than it is with our competitors, particularly America.

sicrwydd imi, yng nghyd-destun uno Awdurdod Datblygu Cymru â Llywodraeth Cynulliad Cymru, y caiff mesurau symlach eu cyflwyno i sicrhau bod arwyddion cliriach at gymorth i fusnesau drwy gydol y broses uno?

Andrew Davies: Gallaf, yn sicr. Dyna'n bennaf sydd wedi ysgogi'r penderfyniad i uno'r portffolio datblygu economaidd a thrafnidiaeth yn swydd newydd. Bydd yn rhoi gwasanaeth sy'n ymwneud lawer yn fwy â masnach a chwsmeriaid. Yn anffodus, mae yna lu o ffynonellau cymorth a ffrydiau ariannu, sy'n hynod ddryslyd i fusnesau. Ein gwaith yn y Llywodraeth ac yn y sector cyhoeddus yw sicrhau bod ein defnyddwyr gwasanaethau yn cael y gwasanaethau hynny y mae arnynt eu hangen, heb orfod mynd drwy haenau o fiwrocratiaeth i gael gafael arnynt. Byddwn yn sicrhau hynny.

Jenny Randerson: Mae'r mwyafrif o'r busnesau bach yn fy etholaeth i, sef Canol Caerdydd, yn wynebu cynnydd o 60 i 80 y cant yn yr ardrethi busnes y mae'n rhaid iddynt eu talu eleni. Fe wyddoch, Weinidog, fod busnesau bach a chanolig yn talu canran lawer uwch o'u trosiant mewn ardrethi busnes nag a wnaiff cwmnïau mawr. A gytunwch mai'r ffordd orau i Lywodraeth Lafur y Cynulliad ddangos ei chefnogaeth i fusnesau yn ystod y 12 mis nesaf yw drwy gyflwyno cynllun rhyddhad ardrethi i fusnesau bach, tebyg i'r hyn sydd ar waith yn Lloegr?

Andrew Davies: Byddaf yn trafod y cymorth y gallwn ei roi i fusnesau gyda'r Gweinidog Cyllid, ac fe godaf y pwyt hwnnw. Hoffwn hefyd wneud y pwyt cyffredinol, sef bod cyfundrefn treth gorfforaethol y Deyrnas Unedig yn llai beichus nag ydyw yn y rhan fwyaf o'r gwledydd sy'n cystadlu â ni. Os edrychwr ar yr ystod o drethi—trethi canolog, taleithiol, neu ffederal a lleol yn America—fe welwch fod y baich trethi cyffredinol yn y DU yn llai nad ydyw i'n cystadleuwyr, yn enwedig yn America.

Gweithwyr Cartref Homeworkers

Q5 Christine Chapman: Will the Minister make a statement on the role that homeworkers play in the Welsh economy? OAQ0227(EDT)

Andrew Davies: The 2003 Welsh labour force survey estimated that there were 9,000 employees and 20,000 self-employed people who worked mainly at home.

Christine Chapman: Are you aware that many homeworkers earn rates of pay well below the national minimum wage, with the National Group on Homeworking stating that some earn less than 50 pence an hour? What is the Welsh Assembly Government doing, in conjunction with the Department for Work and Pensions, to ensure that homeworkers are sufficiently protected by their conditions of employment and also to enforce payment of the national minimum wage?

2.50 p.m.

Andrew Davies: For the last two financial years, 2003-04 and 2004-05, I committed a total of just under £44,500 to co-fund an outreach project with the National Group on Homeworking and its partners, Oxfam and the Wales Trades Union Congress. The project was not only looking at mapping the incidence of homeworking, but also at how we can reach homeworkers and their employers and better cater for their needs, whether that is through access to trade union rights or support, health and safety, training or employment rights. We are looking at how we might take that forward in future years.

C5 Christine Chapman: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar rôl gweithwyr cartref yn economi Cymru? OAQ0227(EDT)

Andrew Davies: Amcangyfrifodd yr arolwg o lafur Cymru yn 2003 fod 9,000 o gyflogion a 20,000 o bobl hunan-gyflodgedig yn gweithio cartref yn bennaf.

Christine Chapman: A ydych yn ynwybodol bod nifer o weithwyr cartref yn ennill cyflogau sydd dipyn yn is na'r isafswm cyflog cenedlaethol, a bod y Grŵp Cenedlaethol ar Weithio Gartref yn dweud bod rhai yn ennill llai na 50 ceiniog yr awr? Beth y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud, ar y cyd â'r Adran Gwaith a Phensiynau, i sicrhau bod gweithwyr cartref yn cael eu diogelu'n ddigonol drwy eu hamodau cyflogaeth, a hefyd i orfodi cyflogwyr i dalu'r isafswm cyflog cenedlaethol?

Andrew Davies: Yn ystod y ddwy flynedd ariannol diwethaf, sef 2003-04 a 2004-05, neilltuais gyfanswm o ychydig yn llai na £44,500 i gydariannu prosiect allgymorth gyda'r Grŵp Cenedlaethol ar Weithio Gartref a'i bartneriaid, Oxfam a Chyngres Undebau Llafur Cymru. Nid yn unig yr oedd y prosiect yn edrych ar fapio achosion o weithio gartref, ond yr oedd hefyd yn ystyried sut y gallwn gyrraedd gweithwyr cartref a'u cyflogwyr a diwallu eu hanghenion yn well, boed drwy roi cymorth neu gymorth undeb llafur, iechyd a diogelwch, hyfforddiant neu hawliau cyflogaeth. Yr ydym wrthi'n ystyried sut y gallem weithredu hynny yn y dyfodol.

Mewnfuddsoddiad i Sir y Fflint Inward Investment to Flintshire

Q6 Sandy Mewies: What plans does the Welsh Assembly Government have to attract inward investment to the Flintshire area? OAQ0264(EDT)

Andrew Davies: Team Wales will continue to promote the whole of Wales, including Flintshire, as an attractive place in which to do business. Since the Assembly's inception in 1999, 50 inward investment projects have been recorded in Flintshire with the expected

C6 Sandy Mewies: Pa gynlluniau sydd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru i ddenu mewnfuddsoddiad i ardal sir y Fflint? OAQ0264(EDT)

Andrew Davies: Bydd Tîm Cymru yn parhau i hybu Cymru gyfan, gan gynnwys sir y Fflint, fel lle atyniadol i gynnal busnes. Ers sefydlu'r Cynulliad yn 1999, cofnodwyd 50 o brosiectau mewnfuddsoddi yn sir y Fflint gyda buddsoddiad a ddisgwylir o £273

investment of £273 million. We expect these projects to create some 4,500 jobs and to safeguard a further 4,400.

Sandy Mewies: Thank you for that good news. When a business case is established, as I am sure that it will be, will you join my colleague, Carl Sargeant, and me in supporting the electrification of the Wrexham to Bidston railway line, and, following that, ensure that it is fully integrated into the north Wales rail network, opening up access to employment for many more people?

Andrew Davies: A study is ongoing at the moment, and my officials are engaged with Merseyrail and other local stakeholders to consider the options. The electrification of the whole line would be very expensive, but there are a range of other options. Once I have had time to consider the report, I will discuss the options with our stakeholders in that part of north-east Wales and in the north-west of England, and with the Department for Transport. At this stage, it would be premature to give a commitment to any option that comes forward.

Mark Isherwood: What proportion of the decline in inward investment into Britain relates to Wales, and why is inward investment to the Flintshire area being sought on the basis of greenfield developments adjacent to residential areas where local people state overwhelmingly that not only have they not been consulted but that the proper planning procedures have not been followed?

Andrew Davies: I can write to you on the precise proportion of inward investment that relates to Wales. Over the last few years, Wales has continued to punch above its weight in terms of not just the number of inward investment projects but also the scale of investment. However, as I said, I will write to you on that.

miliwn. Disgwyliwn i'r prosiectau hyn greu tua 4,500 o swyddi a diogelu 4,400 o swyddi eraill.

Sandy Mewies: Diolch ichi am y newyddion da hynny. Pan gaiff achos busnes ei gadarnhau, fel y caiff, mae'n siŵr, a ymunwch â'm cyd-Aelod, Carl Sargeant, a minnau i gefnogi'r cynllun i drydanu'r llinell reilffordd rhwng Wrecsam a Bidston, ac wedyn sicrhau ei bod yn cael ei hintegreiddio'n llwyr yn rhwydwaith rheilffyrdd y Gogledd, gan roi mwy o fynediad i gyflogaeth i lawer mwy o bobl?

Andrew Davies: Mae astudiaeth ar y gweill hyn o bryd, ac mae fy swyddogion wrthi'n trafod gyda Merseyrail a rhanddeiliaid lleol eraill i ystyried yr opsiynau. Byddai'n gostus iawn i drydanu'r llinell gyfan, ond mae nifer o opsiynau eraill ar gael. Ar ôl imi gael amser i ystyried yr adroddiad, byddaf yn trafod yr opsiynau gyda'n rhanddeiliaid yn y rhan honno o'r Gogledd-ddwyrain ac yng ngogledd-orllewin Lloegr, a chyda'r Adran Drafniadaeth. Mae'n rhy gynnar ar hyn o bryd i ymrwymo i unrhyw opsiwn a gyflwynir.

Mark Isherwood: Pa ganran o'r gostyngiad mewn mewnfuddsoddi ym Mhrydain sy'n ymwneud â Chymru, a pham y ceisir mewnfuddsoddi yn ardal sir y Fflint ar sail datblygiadau safle maes glas wrth ymyl ardaloedd preswyl, lle mae'r mwyafrif llethol o bobl leol nid yn unig wedi dweud nad oes neb wedi ymgynghori â hwy, ond nad yw'r gweithdrefnau cynllunio priodol wedi cael eu dilyn ychwaith?

Andrew Davies: Gallaf ysgrifennu atoch ar yr union ganran o fewnfuddsoddi sy'n ymwneud â Chymru. Yn ystod yr ychydig flynyddoedd diwethaf, mae Cymru wedi parhau i sicrhau mwy na'i chyfran deg o'r arian a fuddsoddir, yn ogystal â nifer y prosiectau mewnfuddsoddi. Fodd bynnag, fel y dywedais, fe ysgrifennaf atoch am hynny.

Amcan 1 Objective 1

Q7 Ieuan Wyn Jones: What recent discussions has the Minister had with local partnerships in Ynys Môn about Objective 1? OAQ0215(EDT)

C7 Ieuan Wyn Jones: Pa drafodaethau y mae'r Gweinidog wedi'u cael yn ddiweddar gyda phartneriaethau lleol yn Ynys Môn ynglŷn ag Amcan 1? OAQ0215(EDT)

Andrew Davies: I have not had any formal meetings recently with local partnerships in Ynys Môn regarding the Objective 1 programme. However, I often meet informally with members of the local partnership and did so when I visited Anglesey recently, where I announced that we had reached the £3 billion milestone of European funding commitment, with a £137,000 grant going to a community regeneration project in Anglesey.

Ieuan Wyn Jones: I have had discussions with people who have benefited from the first round of Objective 1, and they are anxiously awaiting the outcome of your discussions with the Treasury about the future of Objective 1 post 2007. What assurances can you give them that it will continue beyond 2007?

Andrew Davies: I cannot give an assurance to any project applicant that their second-round funding application will be successful. That would be true for anyone applying for second-round funding under the present structural funds round. Any applicant would have to go through an assessment and appraisal process, as they do now. That would remain the case post 2006.

Ieuan Wyn Jones: Clearly, they will not be able to make any application unless there is Objective 1 post 2007, so that begs a question, namely the question that you did not answer. It would be helpful, in view of a discussion that my colleague, Janet Davies, had with a UKRep representative in Brussels a few days ago, where it was made clear that there was no way that the UK Government would allow a situation to happen where Wales would qualify for further Objective 1 funding, because it is so keen on keeping the budget down to 1 per cent. Apart from saying that you will do the best for Wales—which is your stock response to these questions—what further information and guarantees are you able to give to the Assembly, on the record today, that you and the First Minister will be fighting to ensure that, beyond 2007, we will still qualify?

Andrew Davies: Nid wyf wedi cael unrhyw gyfarfodydd ffurfiol yn ddiweddar gyda phartneriaethau lleol yn Ynys Môn ynglŷn â rhaglen Amcan 1. Fodd bynnag, byddaf yn aml yn cyfarfod ag aelodau o'r bartneriaeth leol yn anffurfiol, a gwneuthum hynny wrth ymweld ag Ynys Môn yn ddiweddar, pan gyhoeddais ein bod wedi cyrraedd y garreg filltir o ymrwymiad o £3 biliwn o arian Ewropeaidd, a grant o £137,000 yn cael ei roi i brosiect adfywio cymunedol yn Ynys Môn.

Ieuan Wyn Jones: Yr wyf wedi cael trafodaethau gyda phobl a gafodd arian yng nghylch cyntaf Amcan 1, ac maent yn aros yn ofidus i glywed canlyniad eich trafodaethau gyda'r Trysorlys ynglŷn â dyfodol Amcan 1 ar ôl 2007. Pa sicrwydd allwch chi ei roi iddynt y bydd yn parhau ar ôl 2007?

Andrew Davies: Ni allaf roi sicrwydd i unrhyw ymgeisydd prosiect y bydd ei gais am arian yn yr ail gylch yn llwyddiannus. Byddai hynny yn wir am unrhyw un sy'n gwneud cais am arian yr ail gylch o dan gylch presennol y cronfeydd strwythurol. Byddai'n rhaid i unrhyw ymgeisydd gael ei asesu a'i werthuso, fel sy'n digwydd yn awr. Byddai hynny'n dal i ddigwydd ar ôl 2006.

Ieuan Wyn Jones: Yn amlwg, ni allant wneud cais oni fydd Amcan 1 ar gael ar ôl 2007, felly, cyfyd cwestiwn, sef y cwestiwn nad ydych wedi ei ateb. Byddai'n ddefnyddiol yng ngoleuni trafodaeth a gafodd fy nghyd-Aelod, Janet Davies, gydag un o gynrychiolwyr UKRep ym Mrwsel ychydig ddyddiau yn ôl, lle gwnaed yn glir na fyddai Llywodraeth y DU byth yn derbyn sefyllfa lle byddai Cymru yn gymwys i gael rhagor o arian Amcan 1, am ei bod mor awyddus i sicrhau na fydd y gyllideb yn mynd dros 1 y cant. Ar wahân i ddweud y byddwch yn gwneud eich gorau dros Gymru—sef yr ateb yr ydych bob amser yn ei roi i'r cwestiynau hyn—pa wybodaeth a sicrwydd arall y gallwch eu rhoi i'r Cynulliad, ar gofnod, heddiw, y byddwch chi a'r Prif Weinidog yn brwydro i sicrhau y byddwn yn dal i fod yn gymwys ar ôl 2007?

Andrew Davies: I am surprised that Janet Davies seemed to be shocked following this discussion with the UKRep representative in Brussels, because he simply reiterated the UK Government position, which has been the same since March 2003. For the people who are accessing funds, it is of no real interest whether the money comes as part of European funding, for example, Objective 1, or, as it would be under a UK Government position, via additional regional funds through a repatriated scheme. Businesses really want to know how they can access money, not from where it comes.

Bryngle Williams: You will be aware, Minister, that money has been invested in Holyhead town centre, although there are still many issues surrounding anti-social behaviour. Many residents to whom I have spoken are concerned that their neighbourhood has not really changed. In light of this information, could activities such as anti-social behaviour threaten more Objective 1 money being invested into Holyhead in particular and Anglesey?

Andrew Davies: Whenever I visit Anglesey, and I do so regularly, I note that the transformation in the local economy is truly remarkable. As I said, I only recently announced that we had reached the £3 billion commitment milestone for European funding in Wales, which is a significant investment. Holyhead in particular has benefited significantly from Objective 1, particularly the new berth for the Stena Adventurer. In terms of economic development, increasing employment and the skills of young people will allow them to lead much fuller lives. That is the best way for us to use European funding and our Government resources to ensure that young people, whether in Holyhead or anywhere else in Wales, have a bright future.

Y Diwydiant Awyrennau yn y Gogledd The Aircraft Industry in North Wales

Q8 Carl Sargeant: Will the Minister make a statement on the aircraft industry in north Wales, with particular regard to the Airbus A380? OAQ0237(EDT)

Andrew Davies: Yr wyf yn synnu bod Janet Davies yn ymddangos yn siomedig yn dilyn y drafodaeth hon gyda chynrychiolydd UKRep ym Mrwsel, gan mai'r unig beth a wnaeth oedd ailddatgan safbwyt Llywodraeth y DU, nad yw wedi newid ers Mawrth 2003. I'r bobl hynny sy'n gwneud cais am arian, nid yw o ddiddordeb gwirioneddol a ddaw'r arian fel rhan o arian Ewropeaidd, er enghraifft, Amcan 1, ynteu drwy gronfeydd rhanbarthol ychwanegol o dan gynllun ailwladoli, fel y byddai o dan sefyllfa Llywodraeth y DU. Yr hyn y mae busnesau am ei wybod mewn gwirionedd yw sut y gallant gael arian, nid o ble y daw.

Bryngle Williams: Fe wyddoch, Weinidog, fod arian wedi cael ei fuddsoddi yng nghanol tref Caergybi, er bod nifer o broblemau o hyd o ran ymddygiad gwrthgymdeithasol. Mae nifer o'r trigolion sydd wedi siarad â mi yn pryderu nad yw eu cymdogaeth wedi newid mewn gwirionedd. Yng ngoleuni'r wybodaeth hon, a allai gweithgareddau megis ymddygiad gwrthgymdeithasol olygu bod perygl na chaiff rhagor o arian Amcan 1 ei fuddsoddi yng Nghaergybi yn arbennig ac yn Ynys Môn?

Andrew Davies: Bob tro pan fyddaf yn ymweld ag Ynys Môn, a byddaf yn gwneud hynny'n rheolaidd, sylwaf fod trawsnewid hynod yn yr economi leol. Fel y dywedais, dim ond yn ddiweddar y cyhoeddais ein bod wedi cyrraedd y garreg filltir o ymrwymiad o £3 biliwn o arian Ewropeaidd yng Nghymru, sy'n fuddsoddiad sylweddol. Mae Caergybi, yn arbennig, wedi elwa'n sylweddol o Amcan 1, yn enwedig yr angorfa newydd ar gyfer y Stena Adventurer. O ran datblygu economaidd, bydd cynyddu cyflogaeth a gwella sgiliau pobl ifanc yn gyfle iddynt gael bywydau llawnach. Dyna'r ffordd orau inni ddefnyddio arian Ewropeaidd, ac mae adnoddau ein Llywodraeth yn sicrhau bod dyfodol disgrair i bobl ifanc, yng Nghaergybi neu mewn unrhyw ran arall o Gymru.

C8 Carl Sargeant: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar y diwydiant awyrennau yn y Gogledd, gan roi sylw penodol i'r Airbus A380? OAQ0237(EDT)

Andrew Davies: The north-east Wales aerospace sector continues to thrive in the world marketplace. I was delighted, like you, that Airbus's new A380 aircraft had a successful maiden flight in Toulouse last month. I once again congratulate the company and its Welsh-based workforce on their truly fantastic achievements.

Carl Sargeant: You are quite right, Minister. I do not have much hair but, when the aircraft took off, the hairs on the back of my neck stood up. You are also right that the A380 was an historical marker for the aerospace field. However, the new A350 project, with the high-tech vision of using composite wing manufacturers is the future. Will you join me and my Labour colleagues in writing to the new Department for Productivity, Energy and Industry and the Treasury to enlist their support for a repayable launch investment for the A350 and other variant products?

Andrew Davies: We have been supportive of Airbus in all kinds of ways over some years now. The Prime Minister and the Chancellor of the Exchequer saw at first hand when they visited Airbus at the beginning of the recent election campaign how important Airbus is to the Welsh economy. The First Minister used that opportunity to reinforce that message in conversations with them.

Andrew Davies: Mae'r sector awyrofod yn y Gogledd-ddwyrain yn parhau i ffynnu, ym marchnad y byd. Yr oeddwn i, fel chithau, yn falch fod awyren newydd Airbus yr A380 wedi hedfan yn llwyddiannus ar ei thaith gyntaf yn Toulouse y mis diwethaf. Yr wyf yn llongyfarch y cwnni a'i weithlu yng Nghymru unwaith eto ar eu llwyddiant gwirioneddol.

Carl Sargeant: Yr ydych yn hollol gywir, Weinidog. Nid oes gennyl lawer o wallt ar fy mhen, ond pan gododd yr awyren yn yr awyr, cododd y gwallt ar fy ngwar. Yr ydych hefyd yn iawn i ddweud bod yr A380 yn ddigwyddiad hanesyddol ym maes awyrofod. Fodd bynnag, prosiect newydd yr A350, gyda'r weledigaeth uwchdechnoleg o ddefnyddio gweithgynhyrchwyr adenyllad cyfansawdd, yw'r dyfodol. A ymunwch â mi a'm cyd-Aelodau Llafur i ysgrifennu at yr Adran newydd dros Gynhyrchiant, Ynni a Diwydiant a'r Trysorlys i geisio cael eu cefnogaeth i fuddsoddiad lansio i'w ad-dalu ar gyfer yr A350 ac amrywiadau eraill arno?

Andrew Davies: Yr ydym wedio bod yn gefnogol i Airbus ym mhob math o ffyrdd ers rhai blynnyddoedd bellach. Gwelodd Prif Weinidog y DU a Changhellor y Trysorlys drostynt hwy eu hunain, wrth ymweld ag Airbus ar ddechrau'r ymgyrch etholiadol yn ddiweddar, mor bwysig yw Airbus i economi Cymru. Achubodd y Prif Weinidog ar y cyfle hwnnw i bwysleisio'r neges honno mewn sgyrsiau gyda hwy.

Perfformiad Diweddar Economi Cymru The Recent Performance of the Welsh Economy

Q9 Irene James: Will the Minister make a statement on the recent performance of the Welsh economy? OAQ0241(EDT)

Andrew Davies: 'A Winning Wales' sets out our economic development priorities. The jobs market is now at its most buoyant for many years, with the employment level in the three months to February 2005 at a new high of 1,339,000 jobs and claimant count unemployment at levels not seen for 30 years.

C9 Irene James: A wnaiff y Gweinidog ddatganiad ar berfformiad economi Cymru yn ddiweddar? OAQ0241(EDT)

Andrew Davies: Mae 'Cymru'n Ennill' yn amlinellu ein blaenoriaethau ar gyfer datblygu economaidd. Mae'r farchnad waith bellach ar ei mwyaf bywiog ers blynnyddoedd lawer, a chyflogaeth yn y tri mis hyd at fis Chwefror 2005 yn cyrraedd y cyfanswm gorau erioed o 1,339,000 o swyddi, a nifer y bobl ddi-waith sy'n hawlio budd-dal ar ei hisaf ers 30 mlynedd.

Irene James: Do you agree that there is much to celebrate about the Welsh economy? Do you also agree that strong Government action and implementing the Economic Development and Transport Committee's economic inactivity review is crucial to move the economy of Wales further forward?

3.00 p.m.

Andrew Davies: Reducing the levels of economic inactivity is a major priority and I am delighted that we have made some progress on that, although, admittedly, not as much as we would want. However, Wales is one of the few areas in the UK where there has been a significant reduction in economic inactivity over the last few years. I believe that it is the only part of the UK where the number of people on disability and sickness benefit has decreased. Therefore, we have made significant progress, but we still have a significant way to go.

Alun Cairns: It is true that there are some positive points about the economy, and it would be churlish not to recognise that. However, do you not accept that a balanced attitude from a Minister would recognise that there are also weaknesses in the economy? In recognising those weaknesses, do you also recognise that the relative prosperity gap between Wales and England is at its widest since records began, and, secondly, that the prosperity gap between west Wales and the Valleys and east Wales has also widened since the Assembly was established? That would be a balanced approach from a Minister; will you surprise us?

Andrew Davies: In my response to Irene James, I indicated that I was not taking a Panglossian view. We are still faced with significant challenges in terms of the levels of economic inactivity, particularly in Objective 1 areas in some of our cities. However, we have made significant progress. Only the East Midlands exceeded the gross domestic product/gross value added growth of Wales according to the National Statistics's most recent figures, which showed a 6 per cent increase in the GVA in

Irene James: A gytunwch fod llawer i'w ddathlu ynglŷn ag economi Cymru? A gytunwch hefyd ei bod yn hollbwysig i'r Llywodraeth weithredu'n gadarn ac i adolygiad y Pwyllgor Datblygu Economaidd a Thrafnidiaeth o anweithgarwch economaidd gael ei roi ar waith er mwyn inni symud economi Cymru ymlaen ymhellach?

Andrew Davies: Un o'n prif flaenorriaethau yw gostwng lefelau anweithgarwch economaidd, ac yr wyf yn hynod falch inni wneud rhywfaint o gynnydd yn hynny o beth, er nad cymaint ag y byddem wedi dymuno, rhaid cyfaddef. Fodd bynnag, mae Cymru ymhlið yr ychydig ardaloedd yn y DU lle bu gostyngiad sylweddol yn yr anweithgarwch economaidd dros yr ychydig flynyddoedd diwethaf. Credaf mai hon yw'r unig ran o'r DU lle gwelwyd gostyngiad yn nifer y bobl sy'n cael budd-dal anabledd a salwch. Felly, yr ydym wedi gwneud cynnydd sylweddol, ond mae cryn dipyn o ffordd i fynd eto.

Alun Cairns: Mae'n wir bod rhai pethau cadarnhaol i'w dweud am yr economi, a byddai'n anfoesgar imi beidio â chydnabod hynny. Fodd bynnag, oni dderbyniwch y byddai agwedd gytbwys gan Weinidog yn cydnabod bod gwendidau hefyd yn yr economi? Wrth gydnabod y gwendidau hynny, a ydych yn cydnabod hefyd fod y bwlc ffyniant cymharol rhwng Cymru a Lloegr ar ei fwyaf ers dechrau cofnodion, ac yn ail, bod y bwlc ffyniant rhwng y Gorllewin a'r Cymoedd a'r Dwyrain hefyd wedi lledu ers sefydlu'r Cynulliad? Hynny'n fyddai'n ymagwedd gytbwys gan Weinidog. Beth am ein syfrdanu?

Andrew Davies: Yn fy ymateb i Irene James, nodais nad oeddwn yn mabwysiadu ymagwedd Panglossaidd. Mae heriau sylweddol yn ein hwynebu o hyd o ran lefelau anweithgarwch economaidd, yn enwedig yn ardaloedd Amcan 1 yn rhai o'n dinasoedd. Fodd bynnag, yr ydym wedi gwneud cryn gynnydd. Dim ond Dwyrain Canolbarth Lloegr a ragorodd ar gynnyrch mewnwladol crynswth/gwerth ychwanegol crynswth Cymru yn ôl ffigurau diweddaraf yr Ystadegau Gwladol, a oedd yn dangos

Wales. Average weekly earnings in Wales have increased faster than earnings in the rest of the UK. Furthermore, there has been a significant increase in household disposable incomes, at a faster rate than the UK average. There is a great deal of good news, but I realise that your job is to try to undermine that.

Digby Jones, the director general of the Confederation of British Industry, said publicly that, during his time as director general, he has never seen the Welsh economy so buoyant or his members so confident about the future.

cynnydd o 6 y cant yn y gwerth ychwanegol crynswth yng Nghymru. Mae enillion wythnosol ar gyfartaledd yng Nghymru wedi cynyddu'n gyflymach nag yng ngweddill y DU. At hynny, bu cynnydd sylweddol yn incwm gwario cartrefi, a hynny'n gyflymach na chyfartaledd y DU. Mae llawer o newyddion da, ond sylweddolaf mai eich gwaith chi yw ceisio tanseilio hynny.

Mae Digby Jones, cyfarwyddwr cyffredinol Cydffederasiwn Diwydiant Prydain, wedi dweud yn gyhoeddus na welodd erioed economi Cymru mor ffyniannus yn ystod ei gyfnod fel cyfarwyddwr cyffredinol, nac ychwaith weld ei aelodau mor hyderus ynghylch y dyfodol.

Cwestiynau i'r Trefnydd ar ei Chyfrifoldebau Heblaw am Fusnes Questions to the Business Minister on her Responsibilities Other Than for Business

Cydraddoldeb rhwng y Rhywiau Gender Equality

Q1 Peter Black: What action is the Welsh Assembly Government taking to improve gender equality? OAQ0059(BM)

The Business Minister (Jane Hutt): The first meeting of the mainstreaming task and finish group has taken place. The group will be progressing equalities issues, including gender equality, and ensuring that they are integrated into the practices of the Assembly's everyday work. We also support organisations across Wales that are working to improve gender equality.

Peter Black: Gender equality in the workplace is dependent on childcare. Would you be as surprised as I was to hear that the Members' Research Service discovered in response to a research request that parents in England whose child is looked after at home by an approved child minder can claim tax credits, whereas parents in Wales cannot? Can you explain that discrepancy and what you will do about it?

C1 Peter Black: Pa gamau y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn eu cymryd i wella cydraddoldeb rhwng y ddau ryw? OAQ0059(BM)

Y Trefnydd (Jane Hutt): Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf y grŵp gorchwyl a gorffen ar brif ffrydio. Bydd y grŵp yn datblygu materion cydraddoldeb, gan gynnwys cydraddoldeb rhwng y ddau ryw, gan sicrhau y caint eu hintegreiddio yn arferion gwaith bob dydd y Cynulliad. Yr ydym hefyd yn cefnogi sefydliadau ledled Cymru sy'n gweithio i wella cydraddoldeb rhwng y ddau ryw.

Peter Black: Mae cydraddoldeb rhwng y ddau ryw yn y gweithle yn ddibynnol ar ofal plant. A fyddchi'n synnu cymaint â minnau o glywed bod Gwasanaeth Ymchwil yr Aelodau wedi darganfod, wrth ymateb i gais ymchwil, fod rhieni yn Lloegr sydd â'u plentyn yn cael gofal gartref gan warchodwr plant cymeradwy, yn gallu gwneud cais am gredydau treth, ond na all rhieni yng Nghymru wneud hynny? A allwch egluro'r anghysondeb hwnnw a'r hyn y byddwch yn ei wneud amdano?

Jane Hutt: Childcare is key to ensuring that we promote gender equality, which is why we have a childcare strategy, which we will debate shortly, and why we have consulted widely on this. On the new arrangements that came into being on 5 April, which will provide tax credits to parents, it is my understanding that they apply in Wales, but I will clarify that for you, Peter.

Lorraine Barrett: One way in which we can ensure gender equality in the workplace is by providing childcare, as Peter Black mentioned. Can you assure me that the Welsh Assembly Government is committed to providing childcare for parents, particularly women, who choose to continue with their careers to ensure parity with, on the whole, their male counterparts?

Jane Hutt: That is key to delivering on the childcare strategy. Many Members visited the lunchtime meeting of Clybiau Plant Cymru Kids Clubs, which Karen Sinclair hosted, at which we were able to acknowledge that 24,000 places in out-of-school childcare had been provided with support from the Welsh Assembly Government and the new opportunities fund. We were able to welcome the work that Clybiau Plant Cymru Kids Clubs has done to support the development of out-of-school childcare. This also links in with the child poverty strategy in terms of reaching the most disadvantaged communities and parents, and the children who will benefit most from childcare. Therefore, it is also linked to the development of children's centres across Wales.

Helen Mary Jones: One key area of gender inequality in Wales remains the pay gap between women and men. I am sure that we would all welcome the new legislation that will require public bodies to be much more proactive in terms of ensuring that the pay gap within their own organisations is closed. My concern is whether there will be sufficient funding to ensure that public bodies in Wales can close the gap effectively. What discussions have you had, or will you have, with your ministerial colleagues in the Assembly and Westminster to ensure that the potentially enormous resource implications of

Jane Hutt: Mae gofal plant yn allweddol i sicrhau ein bod yn hyrwyddo cydraddoldeb rhwng y ddau ryw. Dyna pam y mae gennym strategaeth gofal plant, y byddwn yn ei thrafod maes o law. A dyna pam yr ydym wedi ymgynghori'n helaeth ar y pwnc hwn. O ran y trefniadau newydd a ddaeth i rym ar 5 Ebrill ac a fydd yn darparu credydau treth i rieni, yr wyf ar ddeall eu bod yn berthnasol yng Nghymru, ond byddaf yn cael eglurhad ar hynny ichi, Peter.

Lorraine Barrett: Un ffordd y gallwn sicrhau cydraddoldeb rhwng y ddau ryw yn y gweithle yw drwy ddarparu gofal plant, fel y crybwylodd Peter Black. A allwch fy sicrhau bod Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ymrwymo i ddarparu gofal plant i rieni, yn enwedig menywod, sy'n dewis parhau â'u gyrfaoedd er mwyn sicrhau eu bod yn gydradd, ar y cyfan, â'u cydweithwyr sy'n ddynion?

Jane Hutt: Mae hynny'n allweddol i gyflawni'r strategaeth gofal plant. Ymwelodd nifer o Aelodau â'r cyfarfod Clybiau Plant Cymru Kids Clubs amser cinio a gynhalwyd gan Karen Sinclair. Yno yr oeddem yn gallu cydnabod bod 24,000 o leoedd gofal plant y tu allan i'r ysgol wedi eu darparu gyda chymorth Llywodraeth Cynulliad Cymru a'r gronfa cyfleoedd newydd. Yr oeddem yn gallu croesawu'r gwaith a wnaed gan Glybiau Plant Cymru Kids Clubs i gefnogi'r gwaith o ddatblygu gofal plant y tu allan i'r ysgol. Mae hyn hefyd yn cysylltu â'r strategaeth tlodi plant o ran cyrraedd y cymunedau a'r rhieni mwyaf difreintiedig, a'r plant a fydd yn elwa fwyaf o ofal plant. Felly, mae hefyd yn gysylltiedig â'r gwaith o ddatblygu canolfannau plant ledled Cymru.

Helen Mary Jones: Mae'r bwlc'h cyflog rhwng menywod a dynion yn dal yn un o brif feysydd anghydraddoldeb rhwng y ddau ryw yng Nghymru. Yr wyf yn siŵr y byddem oll yn croesawu'r ddeddfwriaeth newydd, a fydd yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrff cyhoeddus fod lawer yn fwy rhagweithiol o ran sicrhau eu bod yn cau'r bwlc'h cyflogau yn eu sefydliadau eu hunain. Fy mhryder i yw a fydd digon o arian i sicrhau y gall cyrrff cyhoeddus yng Nghymru gau'r bwlc'h yn effeithiol. Pa drafodaethau yr ydych wedi eu cael neu y bwriadwch eu cael gyda'ch cyd-Weinidogion yn y Cynulliad a San Steffan i

effectively closing the pay gap, particularly for the health service, is not a further drain on the Welsh block, but can be resourced from Westminster?

sicrhau nad yw'r goblygiadau o ran adnoddau—a allai fod yn anferth—ar gyfer cau'r bwlc cyflog yn effeithiol, yn enwedig i'r gwasanaeth iechyd, yn dreth bellach ar y bloc Cymreig, ond y gall San Steffan ddarparu adnoddau ar gyfer hyn?

Jane Hutt: As you are aware, we are entering the third phase of the 'Close the Pay Gap' campaign, which has been particularly successful in the first phase, which was evaluated. The Committee on Equality of Opportunity was engaged in taking that forward on a cross-party basis, and I have had recent discussions with the Equal Opportunities Commission and the Wales Trades Union Congress about how we move forward. The third phase will focus on the public sector, and I have met the Welsh Local Government Association and my ministerial colleagues in this respect. 'Agenda for Change' will have a major impact in closing the pay gap in the health service.

Jane Hutt: Fel y gwyddoch, yr ydym yn dechrau ar drydydd cam yr ymgyrch 'Cau'r Bwlch Cyflog' a fu'n hynod lwyddiannus yn y cam cyntaf sydd wedi'i werthuso. Yr oedd y Pwyllgor Cyfle Cyfartal yn gyfrifol am ddatblygu hynny ar draws yr holl bleidiau, ac yn ddiweddar yr wyf wedi cael trafodaethau gyda'r Comisiwn Cyfle Cyfartal a Chyngres Undebau Llafur Cymru ynglŷn â'r modd y byddwn yn symud ymlaen. Bydd y trydydd cam yn canolbwytio ar y sector cyhoeddus, ac yr wyf wedi cyfarfod â Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru a'm cyd-Weinidogion yn y cyd-destun hwn. Caiff 'Agenda ar gyfer Newid' ddylanwad pwysig wrth gau'r bwlc cyflog yn y gwasanaeth iechyd.

Cydraddoldeb i Bobl Hŷn sy'n Lesbaidd, Hoyw, Deurywiol a Thrawsrywiol Equality for Older Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender People

Q2 Mark Isherwood: What is the Welsh Assembly Government doing to improve equality for older lesbian, gay, bisexual and transgender people? OAQ0058(BM)

C2 Mark Isherwood: Beth y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei wneud i wella cydraddoldeb i bobl hŷn sy'n lesbaidd, yn hoyw, yn ddeurywiol ac yn drawsrywiol? OAQ0058(BM)

Jane Hutt: The Welsh Assembly Government, in partnership with Stonewall Cymru, has looked into the needs of older lesbian, gay, bisexual and transgender people through its support of the Stonewall Cymru report, 'Counted Out'. The report was reviewed by the Committee on Equality of Opportunity. The equality policy unit is working with Stonewall Cymru to address the issues raised.

Jane Hutt: Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru, mewn partneriaeth â Stonewall Cymru, wedi ystyried anghenion pobl hŷn sy'n lesbaidd, yn hoyw, yn ddeurywiol ac yn drawsrywiol drwy gefnogi'r adroddiad Stonewall Cymru, 'Eich Cyfrif neu eich Eithrio'. Adolygydd yr adroddiad gan y Pwyllgor Cyfle Cyfartal. Mae'r uned polisi cydraddoldeb yn gweithio gyda Stonewall Cymru i fynd i'r afael â'r materion a godwyd.

Mark Isherwood: In light of the report to which you referred, what action do you propose to take to identify and address social isolation within this community, and how would you consider proposals for qualified counsellors and separate sheltered housing schemes?

Mark Isherwood: Yng ngoleuni'r adroddiad y cyfeiriech ato, pa gamau yr ydych yn bwriadu eu cymryd i nodi a mynd i'r afael ag ynsigrywedd cymdeithasol yn y gymuned hon, a sut y byddech yn ystyried cynigion ar gyfer cynghorwyr cymwys a chynlluniau tai gwarchod ar wahân?

Jane Hutt: Those are important issues that emerged from the 'Counted Out' report. If

Jane Hutt: Mae'r rheini'n faterion pwysig sydd wedi deillio o'r adroddiad 'Eich Cyfrif

you recall, the Welsh Assembly Government funded this first-ever survey of lesbian, gay and bisexual people in Wales, and looked in particular at the issues of older people. We have engaged with the older people's strategy, in terms of looking at the available research material, and the particular issues for older lesbian, gay, bisexual and transgender people. It is an issue, as you said, which leads us to look at housing needs and counselling. I will be happy to report back to the Committee on Equal of Opportunity with updates on our work.

neu eich Eithrio'. Os cofiwch, Llywodraeth Cynulliad Cymru a ariannodd yr arolwg cyntaf hwn o bobl lesbaidd, hoyw a deurywiol yng Nghymru, gan edrych yn arbennig ar faterion pobl hŷn. Yr ydym wedi ymgysylltu â'r strategaeth pobl hŷn, o ran edrych ar y deunydd ymchwil sydd ar gael, a'r materion penodol sy'n berthnasol i bobl hŷn lesbaidd, hoyw, deurywiol a thrawsrywiol. Mater yw hwn, fel y dywedech, sy'n ein harwain i edrych ar anghenion tai a chynghori. Byddaf yn fodlon adrodd yn ôl i'r Pwyllgor Cyfartal gyda'r wybodaeth ddiweddaraf am ein gwaith.

Darparu Gwasanaethau i Blant yng Ngogledd Cymru The Delivery of Children's Services in North Wales

Q3 Janet Ryder: What recent discussions has the Minister held with regard to the delivery of children's services in north Wales? OAQ0047(BM)

Jane Hutt: In the context of my role in co-ordinating policy on children's services across Wales, I have had discussions with the Welsh Local Government Association, the Children's Commissioner for Wales and Children in Wales, and representatives of the children's voluntary sector.

Janet Ryder: I am glad that you mentioned the WLGA, because many of those children's services are delivered by pre-school playgroups and Mudiad Ysgolion Meithrin, which rely on local government for a great part of their core grant. In some areas of north Wales—Denbighshire, for example—the core grant of those movements is being cut, which is severely endangering the development of services for young children in particular in those areas. What discussions have you had with local government to ensure that it maintains a proper level of core funding for groups such as the Pre-school Playgroups Association and Mudiad Ysgolion Meithrin to ensure that vital children's services continue?

Jane Hutt: That is a key part of delivering on our childcare strategy, and our commitment to early years investment, which has come through, particularly with the increase in the budget for early years funding.

C3 Janet Ryder: Pa drafodaethau y mae'r Trefnydd wedi'u cael yn ddiweddar o ran darparu gwasanaethau i blant yng ngogledd Cymru? OAQ0047(BM)

Jane Hutt: Yng nghyd-destun fy rôl wrth gydlynw polisi ar wasanaethau plant ar draws Cymru, yr wyf wedi cael trafodaethau gyda Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Comisiynydd Plant Cymru a Plant yng Nghymru, ynghyd â chynrychiolwyr y sector gwirfoddol plant.

Janet Ryder: Yr wyf yn falch ichi grybwyl CLILC, oherwydd caiff llawer o'r gwasanaethau plant hynny eu darparu gan gylchoedd chwarae cyn-ysgol a Mudiad Ysgolion Meithrin, sy'n dibynnu ar lywodraeth leol am ran fawr o'u grant craidd. Mewn rhai ardaloedd yn y Gogledd—Sir Ddinbych, er enghraifft—mae grant craidd y mudiadau hynny yn cael ei dorri, ac mae hyn yn berygl difrifol i ddatblygiad gwasanaethau i blant ifanc, yn enwedig yn yr ardaloedd hynny. Pa drafodaethau yr ydych wedi eu cael gyda llywodraeth leol i sicrhau ei bod yn cynnal lefel briodol o arian craidd i grwpiau fel y Gymdeithas Cylchoedd Chwarae Cyn-ysgol a Mudiad Ysgolion Meithrin i sicrhau bod gwasanaethau plant hanfodol yn parhau?

Jane Hutt: Mae hynny'n rhan allweddol o gyflawni ein strategaeth gofal plant, a'n hymrwymiad i fuddsoddi yn y blynnyddoedd cynnar, sydd wedi'i wireddu, yn enwedig gyda'r cynnydd yn y gyllideb ar gyfer arian

I am not aware of the local context that you describe in terms of cutbacks to the local funding of MYM and Wales PPA, and I will look into that. I will also look into that in terms of the whole picture in Wales.

blynnyddoedd cynnar. Nid wyf yn ymwybodol o'r cyd-destun lleol a ddisgrifiwch o ran toriadau yn arian MYM a Chymdeithas Cylchoedd Chwarae Cyn-ysgol Cymru yn lleol, a byddaf yn ymchwilio i hynny. Byddaf hefyd yn ymchwilio i hynny yng nghydestun y darlun cyflawn yng Nghymru.

Brynle Williams: You may be aware that Denbighshire County Council has recently agreed to spend an additional £300,000 on fostering allowances, which will lead to a three-tier pay structure that will depend on experience. Will this support the people already in fostering, or will it lead to divisions between the carers that will cause long-term problems and possibly animosity between workers?

Brynle Williams: Efallai y gwyddoch fod Cyngor Sir Dinbych wedi cytuno i wario £300,000 ychwanegol ar lwfansau maethu yn ddiweddar, a fydd yn arwain at strwythur cyflog tair haen yn ôl profiad. A fydd hyn yn cefnogi'r bobl sydd eisoes yn maethu, neu a fydd yn arwain at raniadau rhwng gofalwyr a hynny'n achosi problemau hirdymor a drwgdeimlad posibl rhwng gweithwyr?

3.10 p.m.

Jane Hutt: Thank you for bringing that to my attention, Brynle. You may know that we are in the midst of a foster-care fortnight. Across Wales there are campaigns being promoted by local authorities to support foster carers and to invite more parents to consider this very valuable opportunity to meet the needs of some of our most vulnerable children. I am not aware of the specific development that you described with regard to fostering allowances, but I am very aware of the fact that we need to build foster carers in Wales through local government and local authority support. I will look at that particular authority's development.

Jane Hutt: Diolch am ddod â'r mater hwnnw i'm sylw, Brynle. Efallai y gwyddoch ein bod ar ganol pythefnos gofal maeth. Ledled Cymru mae awdurdodau lleol yn hyrwyddo ymgyrchoedd i gefnogi gofalwyr maeth, ac i wahodd mwy o rieni i ystyried y cyfle gwerthfawr iawn hwn i ddiwallu anghenion rhai o'n plant mwyaf diamddiffyn. Nid wyf yn ymwybodol o'r datblygiad penodol a ddisgrifiwch o ran lwfansau maethu, ond yr wyf yn ymwybodol iawn o'r ffaith bod angen inni ddatblygu gofalwyr maeth yng Nghymru drwy gymorth llywodraeth leol ac awdurdodau lleol. Byddaf yn edrych ar ddatblygiad yr awdurdod penodol hwnnw.

Cyflog Cyfartal i Fenywod Equal Pay for Women

Q4 Eleanor Burnham: I know that you have already discussed the 'Close the Pay Gap' campaign, but despite this—and almost 30 years after the Equal Pay Act 1970 made it illegal for women to be paid less than men for doing the same job—there still exists a gap of 12 per cent in the pay of men and women working full time in Wales. Fifty per cent of women work part time, and yet there is a pay gap of 32 per cent for part-time workers. I am sorry; I should have asked the tabled question.

C4 Eleanor Burnham: Gwn eich bod eisoes wedi trafod yr ymgyrch 'Cau'r Bwlch Cyflog', ond er hynny—ac ymron i 30 mlynedd ers i Ddeddf Cyflog Cyfartal 1970 ei gwneud yn anghyfreithlon i fenywod gael cyflog llai na dynion am wneud yr un gwaith—mae bwlch o 12 y cant o hyd yng ngyflwynogau dynion a menywod sy'n gweithio'n llawn amser yng Nghymru. Mae 50 y cant o fenywod yn gweithio'n rhan amser, ac eto mae bwlch cyflog o 32 y cant ar gyfer gweithwyr rhan amser. Ymddiheuraf; dylwn fod wedi gofyn y cwestiwn a gyflwynwyd.

Will the Minister make a statement on equal pay for women? OAQ0053(BM)

Jane Hutt: As I have had the tabled question and the supplementary, I will respond—

The Presiding Officer: Disregard anything that you heard that was out of order.

Jane Hutt: The Welsh Assembly Government is working with its partners, the Equal Opportunities Commission Wales and the Wales TUC, to deliver equal pay for women. A number of factors contribute to unequal pay, and therefore any improvement in pay will be realised only through a long-term and sustained campaign.

Eleanor Burnham: I will start again. It must have been something that we were up to last week. Minister, in light of last week—
[Laughter.]

Llywydd, thank you for your indulgence.

In light of the ‘Close the Pay Gap’ campaign and the fact that we are still in a difficult situation 30 years after the Equal Pay Act 1970, can you give Members a clear commitment to deal with the discriminatory pay system and occupational segregation that still exists in Wales?

Jane Hutt: It is disappointing that female earnings as a percentage of male earnings in Wales have remained at between 84 per cent and 87 per cent since 1999. We have developed the ‘Close the Pay Gap’ campaign, involving the Equal Opportunities Commission Wales and the Wales TUC, and have made progress in terms of looking at issues such as race and gender, and their influence on wealth and well-being in Wales. The SME equal pay review kit has been very useful, as have the equal pay audits. The difficulty with the equal pay projects and audits is that they are taking place in the public sector, led by the Assembly—with the local government’s phase of equal pay audits now kicking in—but there has been less success in the private sector.

A wnaiff y Trefnydd ddatganiad ar gyflog cyfartal i fenywod? OAQ0053(BM)

Jane Hutt: Gan imi gael y cwestiwn a gyflwynwyd a’r cwestiwn atodol, byddaf yn ymateb—

Y Llywydd: Anwybyddwch unrhyw beth a glywsoch ac a oedd allan o drefn.

Jane Hutt: Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn gweithio gyda’i phartneriaid, Comisiwn Cyfle Cyfartal Cymru a TUC Cymru i sicrhau cyflog cyfartal i fenywod. Mae nifer o ffactorau yn cyfrannu at gyflog anghyfartal, ac felly dim ond drwy ymgyrch gyson a hirdymor y caiff unrhyw welliant mewn cyflogau ei wireddu.

Eleanor Burnham: Dechreuaf eto. Rhaid bod gan hyn rywbeth i’w wneud â’r hyn yr oeddym yn ei wneud yr wythnos diwethaf. Weinidog, yng ngoleuni’r wythnos diwethaf—[Chwerthin.]

Llywydd, diolch am eich goddefgarwch.

Yng ngoleuni’r ymgyrch ‘Cau’r Bwlch Cyflog’, a’r ffaith ein bod yn dal mewn sefyllfa anodd 30 mlynedd ers Deddf Cyflog Cyfartal 1970, a allwch roi ymrwymiad clir i’r Aelodau i ymdrin â’r system cyflogau gwahaniaethol a’r gwahanu galwedigaethol sy’n parhau yng Nghymru?

Jane Hutt: Siom yw gweld bod enillion menywod, fel canran o enillion dynion yng Nghymru, wedi parhau rhwng 84 y cant a 87 y cant ers 1999. Yr ydym wedi datblygu’r ymgyrch ‘Cau’r Bwlch Cyflog’, gan gynnwys Comisiwn Cyfle Cyfartal Cymru a TUC Cymru, ac wedi gwneud cynnydd wrth edrych ar faterion fel hil a rhyw a’u dylanwad ar gyfoeth a lles yng Nghymru. Mae’r pecyn i adolygu cyflog cyfartal busnesau bach a chanolig eu maint wedi bod yn ddefnyddiol iawn ynghyd â’r archwiliadau cyflog cyfartal. Yr anhawster gyda’r prosiectau a’r archwiliadau cyflog cyfartal yw eu bod yn digwydd yn y sector cyhoeddus o dan arweiniad y Cynulliad—gan fod archwiliadau cyflog cyfartal o awdurdodau lleol bellach ar waith—ond ni fu cymaint o lwyddiant yn y sector preifat.

The third phase will be about the Equal Opportunities Commission Wales, the Wales TUC and Welsh local government, led by the Assembly Government, taking this forward, particularly in the public sector, to reduce the gap.

Bydd y trydydd cam yn ymwneud â Chomisiwn Cyfle Cyfartal Cymru, TUC Cymru a llywodraeth leol yng Nghymru, dan arweiniad Llywodraeth y Cynulliad, yn datblygu hyn, yn enwedig yn y sector cyhoeddus, er mwyn cau'r bwlc.

Siarter ar Wrth-wahaniaethu Anti-discrimination Charter

Q5 Peter Black: Will the Minister make a statement on the development of a comprehensive Welsh anti-discrimination charter? OAQ0061(BM)

Jane Hutt: As well as developing the mainstreaming strategy, to mainstream all equality strands throughout the Assembly regardless of their legislative backing, the Assembly has also launched its race equality scheme. This scheme seeks to develop long-term positive change to eliminate unlawful racial discrimination and promote good race relations.

Peter Black: Mainstreaming is very important with regard to any anti-discrimination measure. However, do you not think that, instead of concentrating on a series of different charters, it would be better to have one overarching charter that could then be mainstreamed in all aspects of Assembly services and Welsh Assembly Government policies?

Jane Hutt: That will emanate from our mainstreaming strategy. As you know, we are bringing that together and we will deliver it to the Assembly next year, as we have to cover every strand. We also have to look at this in terms of the opportunities with the commission for equality and human rights. I am sure that this will lead to the kind of anti-discrimination charter that you are looking for.

David Melding: Do you agree that most people who commit acts of discrimination against minorities, or people that they see as different, do so, not out of malice, but out of ignorance and insensitivity? As the Assembly and its agents are major employers, do you agree that we should engage in training and support, which are essential in this area, so

C5 Peter Black: A wnaiff y Trefnydd ddatganiad ar ddatblygu siarter gynhwysfawr i Gymru ar wrth-wahaniaethu? OAQ0061(BM)

Jane Hutt: Yn ogystal â datblygu'r strategaeth prif ffrydio, er mwyn prif ffrydio'r holl elfennau cydraddoldeb yn y Cynulliad cyfan, waeth beth fo'u sail ddeddfwriaethol, mae'r Cynulliad wedi lansio ei gynllun cydraddoldeb hiliol. Nod y cynllun hwn yw datblygu newidiadau cadarnhaol hirdymor i ddileu gwahaniaethu hiliol anghyfreithlon ac i hyrwyddo cysylltiadau hiliol da.

Peter Black: Mae prif ffrydio yn bwysig iawn o safbwyt unrhyw fesur gwirth-wahaniaethol. Fodd bynnag, oni chredwch y byddai un siarter gyffredin y gellid ei phrif ffrydio wedyn ym mhob agwedd ar wasanaethau'r Cynulliad a pholisïau Llywodraeth Cynulliad Cymru yn well na chanolbwytio ar gyfres o siarteri gwahanol?

Jane Hutt: Bydd hynny'n deillio o'n strategaeth prif ffrydio. Fel y gwyddoch, yr ydym yn llunio honno, a byddwn yn ei chyflwyno i'r Cynulliad y flwyddyn nesaf, gan fod angen inni gynnwys pob agwedd. Rhaid inni edrych ar hyn hefyd o ran y cyfleoedd gyda'r comisiwn ar gydraddoldeb a hawliau dynol. Yr wyf yn siŵr y bydd hyn yn arwain at y math o siarter ar wrth-wahaniaethu yr ydych am ei gweld.

David Melding: A gytunwch fod y rhan fwyaf o bobl sy'n gwahaniaethu yn erbyn lleiafrifoedd, neu bobl sy'n wahanol, yn eu tyb hwy, yn gweud hynny nid o falais ond oherwydd anwybodaeth ac ansensitifrwydd? Gan fod y Cynulliad a'i asiantau yn gyflogwyr mawr, a gytunwch y dylem gymryd rhan mewn gwaith hyfforddi a

that we root out poor practice?

Jane Hutt: Absolutely. That was one of the key points raised in our discussions about implementing both the race equality scheme and the mainstreaming strategy.

Janet Davies: What principles would you seek in such a charter for it to give practical protection to asylum seekers?

Jane Hutt: This is key in relation to the race equality scheme. I was pleased that the Social Justice and Regeneration Committee engaged with the asylum seekers who are shadowing Members this week. I met some children and young people a few weeks ago to discuss their experiences of living in Wales as asylum seekers and refugee children. I learned a great deal from them about the discrimination that they face. As David Melding said, much of this can be attributed to ignorance, particularly of adults in whose care they may be. This has to be a key point in terms of how we implement our race equality strategy, leading to a wider charter in terms of discrimination. We have to learn from those people who experience discrimination.

cynorthwyo, sy'n hanfodol yn y maes hwn, fel y gallwn ddileu arferion gwael?

Jane Hutt: Yn sicr. Dyna un o'r pwyntiau allweddol a godwyd yn ein trafodaethau am weithredu'r cynllun cydraddoldeb hiliol a'r strategaeth prif ffrydio.

Janet Davies: Pa egwyddorion y byddech am eu gweld mewn siarter o'r fath iddi gynnig diogelwch ymarferol i geiswyr lloches?

Jane Hutt: Mae hyn yn allweddol mewn cysylltiad â'r cynllun cydraddoldeb hiliol. Yr oeddwn yn falch bod y Pwyllgor Cyflawnder Cymdeithasol ac Adfywio wedi bod yn siarad â'r ceiswyr lloches sy'n dilyn yr Aelodau wrth eu gwaith yr wythnos hon. Cyfarfum a phlant a phobl ifanc ychydig wythnosau yn ôl i drafod eu profiadau o fyw yng Nghymru fel ceiswyr lloches a phlant sy'n ffoaduriaid. Dysgais lawer ganddynt am y gwahaniaethu y maent yn ei wynebu. Fel y dywedodd David Melding, gellir priodoli hyn i anwybodaeth gan mwyaf, yn arbennig o ran oedolion y gall y plant fod yn eu gofal. Rhaid i hyn fod yn bwynt allweddol o ran y ffordd y gweithredwn ein strategaeth cydraddoldeb hiliol, gan arwain at siarter ehangach ar wahaniaethu. Rhaid inni ddysgu gan y bobl hynny sy'n cael profiad o wahaniaethu.

Cyfleoedd Dyrchafu Cyfartal i Fenywod Equal Promotion Opportunities For Women

Q6 Eleanor Burnham: Will the Minister make a statement on equal promotion opportunities for women? OAQ0054(BM)

Jane Hutt: The Assembly is an equal opportunities employer, so men and women applying for promotion are selected on merit through fair and open competition. The Assembly operates a WorkChoices policy, which includes the assumption that all posts are amenable to part-time work or job sharing, unless a business case is made to prove otherwise.

Eleanor Burnham: Despite what you have said, Minister, the Equal Opportunities Commission in Wales, in its annual report for 2004, noted that 79 per cent of all NHS staff are women, but that women make up only 20 per cent of hospital consultants.

C6 Eleanor Burnham: A wnaiff y Trefnydd ddatganiad ar gyfleoedd dyrchafu cyfartal i fenywod? OAQ0054(BM)

Jane Hutt: Mae'r Cynulliad yn gyflogwr cyfleoedd dyrchafu, felly, caiff dynion a menywod sy'n gwneud cais am ddyrchafiad eu dewis yn ôl teilyngdod drwy gystadleuaeth deg ac agored. Mae'r Cynulliad yn gweithredu polisi WorkChoices, sy'n cynnwys y dybiaeth bod pob swydd yn addas ar gyfer gwaith rhan amser neu rannu swydd, oni wneir achos busnes i brofi i'r gwrthwyneb.

Eleanor Burnham: Er gwaethaf yr hyn yr ydych wedi ei ddweud, Weinidog, sylwodd y Comisiwn Cyfleoedd dyrchafu cyfartal yng Nghymru, yn ei adroddiad blynnyddol ar gyfer 2004, fod 79 y cant o holl staff y GIG yn fenywod, ond mai dim ond 20 y cant o feddygon

Some 73 per cent of teachers are women, but only 17 per cent of secondary school heads are women. Despite 71 per cent of all local government staff being women, only one local authority, Wrexham, has a female chief executive. What are you and your Government doing to encourage people to have more women as senior personnel?

ymgyngchorol mewn ysbtyai sy'n fenywod. Mae tua 73 y cant o athrawon yn fenywod, ond dim ond 17 y cant o benaethiaid ysgolion uwchradd sy'n fenywod. Er bod 71 y cant o holl staff llywodraeth leol yn fenywod, dim ond mewn un awdurdod lleol, sef Wrecsam, y mae menyw yn brif weithredwr. Beth yr ydych chi a'ch Llywodraeth yn ei wneud i annog pobl i benodi mwy o fenywod i swyddi uwch?

Jane Hutt: That Equal Opportunities Commission annual report exposed the gap that we have in terms of promotion opportunities and delivery. I talked about the Assembly's role; it must be an exemplary employer in terms of promotion opportunities. However, the Assembly has only recently begun to monitor gender in relation to job applications and promotion. We have to ensure that this is fed through other public services, particularly health and local government.

Jane Hutt: Dangosodd yr adroddiad blynnyddol hwnnw gan y Comisiwn Cyfle Cyfartal y bwlc sydd gennym o ran cyfleoedd dyrchafu a chyflawni. Sonais am rôl y Cynulliad; rhaid iddo fod yn gyflogwr enghreifftiol o ran cyfleoedd dyrchafu. Fodd bynnag, dim ond yn ddiweddar y dechreuodd y Cynulliad fonitro rhyw ymgeiswyr mewn cysylltiad â cheisiadau am swyddi a dyrchafiad. Rhaid inni sicrhau y caiff hyn ei fwydo i mewn i wasanaethau cyhoeddus eraill, yn arbennig iechyd a llywodraeth leol.

Laura Anne Jones: It is important that women are treated as equal to men in the workplace and are not undervalued. However, positive discrimination should not be used to elevate a woman over a man. I am sure that you agree, Minister, that men and women should be treated as equals and that candidate manipulation is seen by many as a form of discrimination. Do you agree that women-only shortlists are degrading to women and unfair to men?

Laura Ann Jones: Mae'n bwysig i fenywod gael eu trin yn gyfartal â dynion yn y gweithle, a pheidio â chael eu tanbrisio. Fodd bynnag, ni ddylid defnyddio gwahaniaethu cadarnhaol i godi menyw yn uwch na dyn. Yr wyf yn siŵr y cytunwch, Weinidog, y dylid trin dynion a menywod yn gyfartal, a bod nifer yn ystyried dewis ymgeiswyr ar sail rhyw fel math o wahaniaethu. A ydych yn cytuno bod rhestrau byrion ar gyfer menywod yn unig yn israddio menywod ac yn annheg i ddynion?

Jane Hutt: It is disappointing, Laura Anne, that you choose to use in that way this important question about redressing the gap. Eleanor has given us the statistics regarding the lack of women in senior positions, and I am sure that you are very glad that you are in your position, and that we are in an Assembly where 50 per cent of the Members are women as a result of positive action, particularly the Labour Party's twinning arrangements. It is important that positive action ensures that our young people, particularly our young women, are able to progress and play a full part in the public and private sector. Positive action is the key route.

Jane Hutt: Mae'n siomedig, Laura Anne, eich clywed yn dewis defnyddio'r cwestiwn pwysig hwn ar gau'r bwlc fel hynny. Rhoddodd Eleanor yr ystadegau inni am y prinder menywod mewn swyddi uwch, ac yr wyf yn siŵr eich bod yn falch o fod yn eich swydd chi, a'n bod ni mewn Cynulliad lle mae 50 y cant o'r Aelodau yn fenywod oherwydd camau cadarnhaol, yn arbennig trefniadau gefeillio'r Blaid Lafur. Mae'n bwysig i weithredu cadarnhaol sicrhau y gall ein pobl ifanc, yn arbennig ein merched ifanc, ddatblygu a chwarae rhan lawn yn y sectorau cyhoeddus a phreifat. Gweithredu cadarnhaol yw'r llwybr allweddol.

3.20 p.m.

Cymorth i Bobl Anabl
Support for Disabled People

C7 Rhodri Glyn Thomas: Pa drafodaethau diweddar y mae'r Trefnydd wedi'u cynnal o ran rhoi cymorth i bobl anabl? OAQ0051(BM)

Jane Hutt: Yr wyf wedi bod mewn trafodaethau diweddar gyda thrawstoriad o fudiadau pobl anabl, gan gynnwys Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Byddar, Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Deillion, Scope Cymru ac Anabledd Cymru. Yr wyf yn cadeirio gweithgor lleoliadau hygrych y Cynulliad i hyrwyddo arferion da. Yr wyf hefyd yn gweithredu argymhellion grŵp gorchwyl a gorffen iaith arwyddo Prydain.

Rhodri Glyn Thomas: Llongyfarchiadau ar eich Cymraeg, Weinidog. A fyddch yn cytuno fod pobl anabl yng Nghymru yn disgwyl y bydd pecyn cymorth a gofal cynhwysfawr yn cael ei ddarparu ar eu cyfer yn rhad ac am ddim? A allwch roi ymrwymiad y bydd Llywodraeth Cymru yn edrych ar hyn o ddifrif gyda'r bwriad o'i weithredu o fewn y Cynulliad hwn?

Jane Hutt: Diolch yn fawr, Rhodri Glyn.

That is why we had free homecare for disabled people as a key plank of our manifesto in 2003. That is why, as a result of the work that has been done by the Minister for Health and Social Services and the group that has been advising us in this respect, we will be piloting our free homecare for disabled people in the autumn. That will be meeting the particular needs of a specific group.

Christine Chapman: I was recently told by the Royal National Institute for the Blind that 75 per cent of people with visual impairments were of working age and not in employment. Do you agree that this figure is far higher than it should be, and that it suggests that while people with disabilities may receive help and support throughout their education and training, they experience substantial difficulties in transferring this into employment? What more can be done to

Q7 Rhodri Glyn Thomas: What recent discussions has the Minister had with regard to support for disabled people? OAQ0051(BM)

Jane Hutt: I have had recent discussions with a cross-section of disability organisations, including the Royal National Institute for Deaf People, the Royal National Institute for the Blind, Scope Cymru and Disability Wales. I chair the Assembly's accessible venues working group to promote good practice. I am also implementing recommendations from the British sign language task and finish group.

Rhodri Glyn Thomas: I congratulate you on your Welsh, Minister. Do you agree that disabled people in Wales expect that a comprehensive support and care package will be provided for them free of charge? Can you give a commitment that the Government of Wales will seriously consider this with the intention of implementing it during this Assembly?

Jane Hutt: Thank you very much, Rhodri Glyn.

Dyna pam yr oedd gofal am ddim yn y cartref ar gyfer pobl anabl yn bolisi allweddol yn ein maniffesto yn 2003. Dyna pam, o ganlyniad i'r gwaith a wnaethpwyd gan y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r grŵp a fu'n ein cynggori mewn cysylltiad â hyn, y byddwn yn ystod yr hydref yn cynnal rhaglen beilot o ofal am ddim yn y cartref ar gyfer pobl anabl. Bydd hynny'n diwallu anghenion penodol grŵp arbennig o bobl.

Christine Chapman: Dywedwyd wrthyf yn ddiweddar gan Sefydliad Cenedlaethol Brenhinol y Deillion fod 75 y cant o bobl sydd â nam ar eu golwg o ed gweithio, ond nad ydynt mewn cyflogaeth. A gytunwch fod y ffigur hwn lawer yn uwch nag y dylai fod ac yn awgrymu, er y gall pobl ag anableddau gael help a chymorth drwy gydol eu haddysg a'u hyfforddiant, eu bod yn cael anawsterau mawr wrth drosglwyddo hyn i fyd gwaith? Beth arall y gellir ei wneud i newid meddwl

change the mindset of employers, who are often reluctant to employ people with disabilities, so that this huge waste of potential is addressed?

Jane Hutt: I met with RNIB representatives earlier on today, in fact, and we discussed this very issue. One of the routes that we discussed to try to open and extend the awareness of employers was to look at young people who are blind or visually impaired, and to encourage employers to take them on for work placements. When you are in employment, the access to work support kicks in through Jobcentre Plus. One of the options that I suggested today was that the Assembly should take the lead in encouraging, and taking on, some disabled young people into work placements. We should see this as an opportunity to roll this out with local authorities across Wales, because we have to make a start when young people who are visually impaired are seeking work options.

Nick Bourne: I appreciate that it is early days since the general election, Minister, but will you be getting a report from the Electoral Commission about access to polling stations for disabled people? If you have such discussions and such a report, could you share them with the Assembly? One hears anecdotally of cases where people have had difficulty in voting, which would have implications not just for the individuals but for democracy too.

Jane Hutt: I am glad that you have raised that, Nick, because last week I undertook a survey of my local polling station. You know that Scope Cymru has run a campaign called 'A Time to be Equal', and a survey was produced for us in respect of polling stations. We know that some progress has been made, but I will feed this back to the Finance Minister as part of her responsibility for local government and public services, because my local polling station did not match up to what was expected. We have a long way to go, although some progress has been made. I will report back on this, and we will also report through the Minister.

cyflogwyr, sy'n aml yn gyndyn i gyflogi pobl ag anableddau, er mwyn mynd i'r afael â'r gwastraff potensial anferthol hwn?

Jane Hutt: Cyfarfum â chynrychiolwyr RNIB yn gynharach heddiw, ac yn wir, trafodwyd yr union fater hwn. Un o'r llwybrau a drafodwyd gennym i geisio agor ac ymestyn ymwybyddiaeth cyflogwyr oedd edrych ar bobl ifanc sy'n ddall neu sydd â nam ar eu golwg, ac annog cyflogwyr i'w derbyn ar leoliadau gwaith. Pan fyddwch mewn cyflogaeth, cewch gymorth gwaith drwy'r Ganolfan Byd Gwaith. Un o'r dewisiadau a awgrymais heddiw oedd y dylai'r Cynulliad arwain drwy wrth annog, a chyflogi, rhai pobl ifanc anabl ar leoliadau gwaith. Dylem ystyried hyn yn gyfle i gyflwyno hyn mewn awdurdodau lleol ledled Cymru, gan fod angen inni ddechrau pan fydd pobl ifanc sydd â nam ar eu golwg yn chwilio am ddewisiadau gwaith.

Nick Bourne: Yr wyf yn sylweddoli ei bod yn fuan ar ôl yr etholiad cyffredinol, Weinidog, ond a fyddwch yn cael adroddiad gan y Comisiwn Etholiadol am fynediad i orsafoedd pleidleisio ar gyfer pobl anabl? Os cewch drafodaethau felly ac adroddiad o'r fath, a allech eu rhannu gyda'r Cynulliad? Byddwn yn clywed straeon am bobl sydd wedi cael anhawster i bleidleisio, ac mae i hynny oblygiadau nid yn unig i'r unigolion ond i ddemocratiaeth hefyd.

Jane Hutt: Yr wyf yn falch eich bod wedi codi hynny Nick, gan imi wneud arolwg o'm Gorsaf Bleidleisio leol i yr wythnos diwethaf. Fe wyddoch fod Scope Cymru wedi cynnal ymgyrch o'r enw 'A Time to be Equal', a chynhyrchwyd arolwg inni mewn cysylltiad â gorsafoedd pleidleisio. Gwyddom fod rhywfaint o gynnydd wedi ei wneud, ond byddaf yn codi hyn gyda'r Gweinidog Cyllid fel rhan o'i chyfrifoldeb dros lywodraeth leol a gwasanaethau cyhoeddus, gan nad oedd fyngorsaf bleidleisio leol yn cyrraedd y safon ddisgwylidig. Mae tipyn o ffordd i fynd, er bod rhywfaint o gynnydd wedi ei wneud. Byddaf yn cyflwyno adroddiad ar hyn, a byddwn hefyd yn cyflwyno adroddiad drwy'r Gweinidog.

Lorraine Barrett: The Disability Discrimination Act 1995 now covers rail vehicles, which should ensure that trains are accessible to all. However, I have a disabled constituent who uses the train regularly, and he tells me that there is a problem at some stations, where staff are often unavailable to help disabled people on and off trains and platforms. He has been stranded late at night on a platform. Will you do what you can to work with the rail companies to ensure that the rail infrastructure is fully accessible to everyone?

Jane Hutt: Thank you for that example, and I will take this up in my role as Minister with responsibility for equality.

Lorraine Barrett: Mae Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 bellach yn cwmpasu cerbydau rheilffordd, a ddylai sicrhau bod trenau yn hwylus i bawb. Fodd bynnag, mae person anabl yn fy etholaeth i sy'n defnyddio'r trêl yn aml, a dywed wrthyf fod problemau mewn rhai gorsafoedd, lle nad oes staff ar gael yn aml i helpu pobl anabl i fynd ar y trêl a'r platform ac oddi arnynt. Mae wedi cael ei adael ar blafform yn hwyr yn y nos. A wnewch chi bopeth o fewn eich gallu i gydweithio â chwmnïau rheilffordd i sicrhau bod y seilwaith rheilffyrdd yn hollol hwylus i bawb?

Jane Hutt: Diolch ichi am yr enghraift honno. Byddaf yn codi hyn yn fy rôl fel y Gweinidog sydd â chyfrifoldeb dros gydraddoldeb.

Comisiwn Cydraddoldeb Newydd New Equalities Commission

C8 David Lloyd: Pa drafodaethau diweddar y mae'r Trefnydd wedi'u cynnal o ran y comisiwn cydraddoldeb newydd arfaethedig? OAQ0050(BM)

Jane Hutt: Yr wyf wedi codi amryw o faterion, gan gynnwys dyrannu cyllidebau a gweithdrefnau penodi, i sicrhau bod y cyfle i adlewyrchu buddiannau unigryw Cymru yn y comisiwn yn cael eu hyrwyddo. Byddaf hefyd yn cwrdd â'r Glymblaid Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru i drafod sut y bydd yn effeithio arno.

David Lloyd: O ran y Mesur Cydraddoldeb sydd yn mynd drwy'r Senedd ar hyn o bryd—ac mae Plaid Cymru yn cytuno â datganoli penderfyniadau i Gymru—yr ydym yn pryeru am ddiffyg eglurdeb wrth rannu cyllidebau, fel yr ydych newydd sôn amdano. Pa drafodaethau, felly, yr ydych wedi eu cael gyda'ch cyfoedion yn Llundain i sicrhau bod materion cyllidebol yn glir yn y Mesur?

Jane Hutt: As I said, I have already raised issues about budget and representation in the new arrangements, and we look forward to hearing that this will move forward after the election. I have not had an opportunity since the election to discuss this with Ministers, but I have written formally to ask, not only for appropriate representations to be made to the

Q8 David Lloyd: What recent discussions has the Minister had with regard to the proposed new equalities commission? OAQ0050(BM)

Jane Hutt: I have raised a number of issues, including budget allocation and appointment procedures, to ensure that the opportunity to reflect unique Welsh interests in the commission is promoted. I will also be meeting the Equality and Human Rights Coalition in Wales to discuss how it will impact upon it.

David Lloyd: In the Equality Bill that is currently going through Parliament—and Plaid Cymru agrees with devolving decisions to Wales—we are concerned about lack of clarity in allocating budgets, as you have just mentioned. What discussions, therefore, have you had as a Minister with your counterparts in London to ensure that budgetary issues are clear in the Bill?

Jane Hutt: Fel y dywedais, yr wyf eisoes wedi codi materion am gyllideb a chynrychiolaeth yn y trefniadau newydd, ac edrychwn ymlaen at glywed y bydd hyn yn symud ymlaen ar ôl yr etholiad. Ni chefais gyfle ers yr etholiad i drafod hyn gyda'r Gweinidogion, ond yr wyf wedi ysgrifennu'n ffurfiol i ofyn, nid yn unig am i sylwadau

Minister for the new Department for Productivity, Energy and Industry, but also that we recognise that the information that we have had from the Wales equality reference group about budgets are taken into account.

priodol gael eu cyflwyno i'r Gweinidog dros yr Adran Gynhyrchiant, Ynni a Diwydiant sydd newydd ei chreu, ond hefyd ein bod yn cydnabod rhoi ystyriaeth i'r wybodaeth a gawsom gan grŵp cyfeirio cydraddoldeb Cymru am gyllidebau.

Cyfleoedd Cyfartal o ran Cyflogi a Dyrchafu Equal Employment and Promotion Opportunities

Q9 Michael German: Will the Minister make a statement on equal employment and promotion opportunities in Wales? OAQ0057(BM)

Jane Hutt: The National Assembly for Wales is committed to equality of opportunity both internally and throughout Wales. Internally, the Assembly has a range of policies that support training for all staff, covering induction, dignity at work and grievance, to underpin the commitment to drive discrimination from the workplace.

Michael German: One key feature in trying to assist in developing equal employment opportunities is the provision of appropriate childcare, which, I believe, all reports indicate as being a key issue. What do you believe remains to be done in the provision of proper childcare facilities?

Jane Hutt: We touched on this earlier in questions. We have a childcare strategy that covers the economic, social and educational opportunities of having a comprehensive childcare strategy and provision in Wales. That has to engage with our partners in local government and the private and voluntary sectors, and will be taken forward. It links to our child poverty strategy, 'A Fair Future for our Children'.

C9 Michael German: A wnaiff y Trefnydd ddatganiad ar gyfle cyfartal o ran cyflogaeth a dyrchafiad yng Nghymru? OAQ0057(BM)

Jane Hutt: Mae Cynulliad Cenedlaethol Cymru wedi ymrwymo i gyfle cyfartal yn fewnol ac ar draws Cymru. Yn fewnol, mae gan y Cynulliad ystod o bolisiau i gefnogi hyfforddiant i bob aelod o staff, sy'n cwmpasu sefydlu, urddas yn y gwaith a chwynion, er mwyn cryfhau'r ymrwymiad i ddileu gwahaniaethu yn y gweithle.

Michael German: Un nodwedd allweddol wrth geisio cynorthwyo i ddatblygu cyfle cyfartal mewn cyflogaeth yw darpariaeth briodol o ofal plant briodol, sydd, mi gredaf, yn cael ei nodi ym mhob adroddiad fel mater allweddol. Beth yn eich barn chi sydd i'w wneud eto i ddarparu cyfleusterau gofal plant priodol?

Jane Hutt: Cyfeiriwyd at hyn gennym yn gynharach yn ystod y cwestiynau. Mae gennym strategaeth gofal plant sy'n cwmpasu'r cyfleoedd economaidd, cymdeithasol ac addysgol o gael strategaeth a darpariaeth gynhwysfawr o ofal plant yng Nghymru. Rhaid i hynny weithio gyda'n partneriaid mewn llywodraeth leol a'r sectorau preifat a gwirfoddol, ac yna caiff ei ddatblygu. Mae'n cysylltu â'n strategaeth ar dldi plant, 'Dyfodol Teg i'n Plant'.

Darparu Gwasanaethau i Blant yng Ngorllewin De Cymru The Delivery of Children's Services in South Wales West

C10 David Lloyd: Pa drafodaethau diweddar y mae'r Trefnydd wedi'u cynnal o ran darparu gwasanaethau i blant yng Ngorllewin De Cymru? OAQ0045(BM)

Q10 David Lloyd: What recent discussions has the Minister held with regard to the delivery of children's services in South Wales West? OAQ0045(BM)

Jane Hutt: I refer you to my answer to question 3, OAQ0047(BM), about the nature and context of discussions on the delivery of children's services.

David Lloyd: Pa wasanaethau sy'n dod i lenwi'r gagendor yn sgil colli'r gwasanaeth llawdriniaeth niwrolegol i blant o Dreforys?

Jane Hutt: As you know, emergency services are still provided at Morriston, as are all the other children's front-line services, not only in secondary care, but also in primary care in that community. You know that elective paediatric neurosurgery has transferred from Morriston to the University Hospital of Wales, but also that the chief medical officer is working to agree standards for children's neurological services across Wales.

Val Lloyd: Monday saw the launch of the National Society for the Prevention of Cruelty to Children's new offices in Swansea, and the range of services that it will offer. Do you agree that the young witness support service that it provides for children and young people who have to give evidence in criminal proceedings helps those young witnesses to manage their stress and anxieties in the lead-up to the trial?

Jane Hutt: I was pleased to be at the launch and opening of Tŷ Findlay, the new NSPCC Cymru Swansea office on Monday. I was impressed to hear about the young witness scheme, particularly the fact that this will be the first location in Wales where there will be a video link-up to the courts to enable young people to be able to give their evidence with that safety, security and backing. I was impressed with the whole range of NSPCC services provided from that centre.

Jane Hutt: Fe'ch cyfeiriaf at fy ateb i gwestiwn 3, OAQ0047(BM), ynglŷn â natur a chyd-destun trafodaethau ar ddarparu gwasanaethau plant.

David Lloyd: What services will fill the gap as a result of losing the children's neurological surgery service from Morriston?

Jane Hutt: Fel y gwyddoch, caiff gwasanaethau brys eu darparu o hyd yn Nhrefforys, fel yr holl wasanaethau rheng-flaen eraill i blant, nid yn unig mewn gofal eilaidd, ond hefyd mewn gofal sylfaenol yn y gymuned honno. Fe wyddoch fod niwrolawdriniaeth bediatrig ddewisol wedi ei throsglwyddo o Dreforys i Ysbyty Athrofaol Cymru, ond hefyd fod y prif swyddog meddygol yn ceisio cytuno ar y safonau ar gyfer gwasanaethau niwrolawdriniaeth i blant ledled Cymru.

Val Lloyd: Agorwyd swyddfeydd newydd y Gymdeithas Genedlaethol er Atal Creulondeb i Blant yn Abertawe ddydd Llun, a'r ystod o wasanaethau y bydd yn eu cynnig. A gytunwch fod y gwasanaeth cymorth i dystion ifanc, a ddarperir ganddi i blant a phobl ifanc sy'n gorfol rhoi tystiolaeth mewn achosion trosedadol, yn helpu'r dystion ifanc hynny i reoli'r straen a'r pryderon y byddant yn eu hwynebu cyn yr achos?

Jane Hutt: Yr oeddwn yn falch o fod yn Nhŷ Findlay, sef swyddfa newydd NSPCC Cymru yn Abertawe, pan gafodd ei lansio a'i agor ddydd Llun. Yr oeddwn yn llawn edmygedd wrth glywed am y cynllun dystion ifanc, yn arbennig y ffaith mai dyma'r lleoliad cyntaf yng Nghymru lle bydd cyswllt fideo â'r llysoedd i alluogi pobl ifanc i roi eu tystiolaeth gyda'r diogelwch, y sicrwydd a'r gefnogaeth honno. Yr oeddwn yn llawn edmygedd o holl wasanaethau'r NSPCC sy'n cael eu darparu o'r ganolfan honno.

Y Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 The Disability Discrimination Act 1995

Q11 Jocelyn Davies: How is the Minister monitoring the progress of meeting the requirements contained in the Disability Discrimination Act 1995? OAQ0049(BM)

C11 Jocelyn Davies: Sut y mae'r Trefnydd yn monitro'r cynnydd wrth ddiwallu'r gofynion yn Nedd Gwahaniaethu ar sail Anabledd 1995? OAQ0049(BM)

3.30 p.m.

Jane Hutt: The Welsh Assembly Government has been part of the Disability Discrimination Act 1995 consultation process. The Act places a duty on public bodies, including the Assembly, to produce a disability equality strategy that will promote equality of opportunity for disabled people, and a disability equality strategy should be in place by 2006.

Jocelyn Davies: Are you aware that some services are closing altogether because alterations to buildings are deemed too costly for the requirements to be met, including some public toilets, for example, in rural areas. Will you therefore hold discussions with your colleagues to ensure that Wales has an appropriate network of public conveniences?

Jane Hutt: This is key in terms of access to public conveniences. I am glad that the Assembly Government is partly funding the post of a public sector duty officer in the Disability Rights Commission, whose role is to deliver a programme of work in Wales on the public sector duty to promote equality, and, indeed, this is a public-private sector issue, and I will certainly bring this matter to their attention.

William Graham: Minister, what advice would you give to those organisations, particularly church-based organisations, which maintain large buildings that are covered by this Act but which have immense difficulty with compliance, particularly in terms of planning and satisfying the requirements of Cadw?

Jane Hutt: This issue comes under the UK Government's responsibility under the Disability Discrimination Act 1995, but grants are available, and they are available to churches, particularly for the provision of community facilities as well as their faith arrangements and activities. However, it is up to employers and organisations in the private-public sector to meet the requirements of the Disability Discrimination Act 1995 and to budget accordingly.

Jane Hutt: Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi bod yn rhan o'r broses ymgynghori ar Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i gyrrf cyhoeddus, gan gynnwys y Cynulliad, gynhyrchu strategaeth ar gydraddoldeb i bobl anabl a fydd yn hyrwyddo cyfle ymhlih pobl anabl, a dylai strategaeth ar gydraddoldeb i bobl anabl fod ar waith erbyn 2006.

Jocelyn Davies: Gwyddoch fod rhai gwasanaethau yn cau'n gyfan gwbl oherwydd ystyried bod newidiadau mewn adeiladau yn rhy gostus i fodloni'r gofynion, gan gynnwys rhai toiledau cyhoeddus, er enghraifft, mewn ardaloedd gwledig. A fyddwch, felly, yn cael trafodaethau gyda'ch cyd-Aelodau i sicrhau bod gan Gymru rwydwaith priodol o gyfleusterau cyhoeddus?

Jane Hutt: Dyma'r allwedd o ran mynediad i gyfleusterau cyhoeddus. Yr wyf yn falch bod Llywodraeth y Cynulliad wedi ariannu'n rhannol swydd i swyddog dyletswydd yn y sector cyhoeddus gyda'r Comisiwn Hawliau Anabledd. Mae ei rôl yn cynnwys darparu rhaglen waith yng Nghymru ar ddyletswydd y sector cyhoeddus i hyrwyddo cydraddoldeb ac, yn wir, mae hwn yn fater i'r sector cyhoeddus-preifat. Yn sicr, byddaf yn dwyn y mater hwn i'w sylw.

William Graham: Weinidog, pa gyngor y byddech yn ei roi i'r sefydliadau hynny, yn arbennig sefydliadau eglwysig, sy'n cynnal a chadw adeiladau mawr sy'n cael eu cwmpasu gan y Ddeddf hon, ond sy'n cael anhawster mawr o ran cydymffurfio, yn arbennig wrth gynllunio a bodloni gofynion Cadw?

Jane Hutt: Cyfrifoldeb Llywodraeth y DU yw hwn o dan Ddeddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995. Ond mae grantiau ar gael, ac maent ar gael i eglwysi, yn arbennig i ddarparu cyfleusterau cymunedol yn ogystal â'u trefniadau a'u gweithgareddau sy'n ymwneud â'u ffydd. Fodd bynnag, cyfrifoldeb cyflogwyr a sefydliadau yn y sector cyhoeddus-preifat yw bodloni gofynion Deddf Gwahaniaethu ar Sail Anabledd 1995 ac i gyllidebu yn unol â

hynny.

Y Diwydiant Awyrofod yng Nghymru The Aerospace Industry in Wales

The Presiding Officer: I have selected amendments 1 and 2 in the name of David Melding.

The Minister for Economic Development and Transport (Andrew Davies): I propose that

the National Assembly for Wales notes the Welsh Assembly Government's commitment and effort in developing and maintaining the aerospace industry in Wales. (NDM2431)

The Welsh Assembly Government's commitment and effort in developing and maintaining the aerospace industry in Wales is something that we can be proud of. Aerospace is a vibrant and vital sector in Wales, contributing significantly to the Welsh and the UK economies. In the export field alone, the sector accounts for around 10 per cent of all Welsh exports, and some 30 per cent of Welsh exports to United States markets alone. In Wales, the aerospace sector currently employs around 20,000 people in over 150 companies, including major companies such as Airbus UK, GE Aircraft Engine Services, NORDAM Europe Ltd, British Airways, the Defence Aviation Repair Agency and Lufthansa Resource Technical Training, which all have a presence in Wales. One of the major employers is Airbus UK, with over 6,000 people employed at its Broughton site in north Wales. I was delighted that Airbus's new A380 aircraft had a successful maiden flight in Toulouse last month. I am sure that Members join me in congratulating the company and its Welsh-based workforce on their outstanding achievement. I am also delighted to see Steve Thomas of Airbus UK in the Gallery today to listen to the debate.

Not only are the wings for the Airbus A380 produced in Wales, but the GE Engine Services facility at Nantgarw in south Wales is the first link in a worldwide network of

Y Llywydd: Yr wyf wedi dewis gwelliannau 1 a 2 yn enw David Melding.

Y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth (Andrew Davies): Cynigiaf fod

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn nodi ymrwymiad ac ymdrech Llywodraeth Cynulliad Cymru i ddatblygu a chynnal y diwydiant awyrofod yng Nghymru. (NDM2431)

Mae ymrwymiad ac ymdrech Llywodraeth Cynulliad Cymru wrth ddatblygu a chynnal y diwydiant awyrofod yng Nghymru yn rhywbeth y gallwn ymfalchiō ynddo. Mae'r diwydiant awyrofod yn sector bywiog a hollbwysig yng Nghymru, sy'n cyfrannu'n sylweddol at economi Cymru ac economi'r DU. Yn y maes allforio yn unig, mae'r sector yn cyfrif am tua 10 y cant o holl allforion Cymru, a thua 30 y cant o allforion Cymru i farchnadoedd yr Unol Daleithiau yn unig. Yng Nghymru, mae'r sector awyrofod yn cyflogi tuag 20,000 o bobl ar hyn o bryd mewn dros 150 o gwmniau, gan gynnwys cwmniau mawr fel Airbus UK, GE Aircraft Engine Services, NORDAM Europe Ltd, British Airways, yr Asiantaeth Atgyweirio Awyrennau Amddiffyn a Lufthansa Resource Technical Training, bob un â chanolfan yng Nghymru. Un o'r prif gyflogwyr yw Airbus UK, a chyflogir dros 6,000 o bobl yn ei safle ym Mrychdyn yn y Gogledd. Yr oeddwyn falch o glywed bod awyren newydd Airbus, yr A380, wedi hedfan am y tro cyntaf yn llwyddiannus yn Toulouse fis diwethaf. Yr wyf yn siŵr fod Aelodau'n ymuno â mi i longyfarch y cwmni a'i weithlu yng Nghymru ar eu llwyddiant rhagorol. Yr wyf yn falch hefyd o weld Steve Thomas o Airbus UK yn yr Oriel heddiw i wrando ar y ddadl.

Mae'r adenydd ar gyfer yr Airbus A380 yn cael eu cynhyrchu yng Nghymru, ac yn ogystal â hynny y cyfleuster GE Engine Services yn Nantgarw yn y De yw'r cyswllt

service centres for the GP7200 engines, which will power the Airbus A380. GE Wales won the contract against significant competition worldwide, and has been supported by the Welsh Assembly Government with a regional selective assistance grant and by the Welsh Development Agency in promoting the business case. The contract is worth several million dollars and will introduce a new product line into the south Wales overhaul facility. With more than 50 years of experience, the GE Wales facility offers customers a full range of testing, overhaul and repair services for their engines. Maintenance, repair and overhaul activities are important not only to the economy of south Wales, but to Wales and the UK as a whole. While Wales has attracted around 10 per cent of the UK's aerospace industry, in the key maintenance, repair and overhaul market, Wales is close to achieving a 40 per cent share of the UK market.

With aerospace taking such a high priority in the present and future economy of Wales, it is not surprising that we have an experienced and focused Team Wales approach to developing and supporting the sector. We understand the needs of this industry. We can help build specialised manufacturing and research and development premises. We can provide skilled staff, training, and research and development support. Welsh universities and colleges already offer many different aerospace courses, ranging from technician to bachelor of engineering qualifications, not to mention related areas such as mechatronics, software and engineering. Universities in Wales undertake world-class industry-driven research. In 2003, there were over 15,000 students, and nearly 4,000 graduates, studying subjects related to the aerospace sector.

Looking ahead, one of the major growth areas is in the autonomous unmanned aerial vehicle sector. UAVs will operate across all domains currently serviced by manned platforms. I am extremely excited by the potential of the UAV sector for Wales and the UK as a whole. The Assembly

cyntaf mewn rhwydwaith byd-eang o ganolfannau gwasanaethu ar gyfer peiriannau GP7200, a fydd yn gyrru'r Airbus A380. Enillodd GE Wales y contract er gwaethaf cryn gystadleuaeth fyd-eang. Fe'i cefnogwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru gyda grant cymorth rhanbarthol dewisol a chan Awdurdod Datblygu Cymru wrth hyrwyddo'r achos busnes. Mae'r contract yn werth sawl miliwn o ddoleri, a bydd yn dod â llinell gynnrych newydd i gyfleuster atgyweirio'r De. Mae gan gyfleuster GE Wales dros 50 mlynedd o brofiad, ac mae'n cynnig ystod lawn o wasanaethau profi, atgyweirio a thrwsio ar gyfer eu peiriannau. Mae gweithgareddau cynnal a chadw, atgyweirio a thrwsio yn bwysig nid yn unig i economi'r De, ond i Gymru a'r DU gyfan. Er mai 10 y cant o ddiwydiant awyrofod y DU y mae Cymru wedi ei ddenu, yn y farchnad cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio allweddol mae Cymru yn agos at gael 40 y cant o gyfran marchnad y DU.

Gan fod blaenoriaeth mor uchel yn cael ei rhoi i'r diwydiant awyrofod yn economi Cymru heddiw ac yn y dyfodol, nid yw'n syndod fod gennym Dîm Cymru profiadol a phenodedig i ddatblygu a chynnal y sector. Yr ydym yn deall anghenion y diwydiant hwn. Gallwn helpu adeiladu safleoedd gweithgynhyrchu arbenigol ac ymchwil a datblygu. Gallwn ddarparu staff medrus, hyfforddiant a chefnogaeth ar gyfer gwaith ymchwil a datblygu. Mae prifysgolion a cholegau Cymru eisoes yn cynnig nifer o gyrsiau awyrofod gwahanol, yn amrywio o gymwysterau technegydd i faglor mewn peirianneg, heb sôn am feisydd cysylltiedig fel mecatroneg, meddalwedd a pheirianneg. Mae prifysgolion yng Nghymru yn gwneud gwaith ymchwil o'r radd flaenaf sy'n cael ei llywio gan ddiwydiant. Yn 2003, yr oedd mwy na 15,000 o fyfyrwyr, a bron 4,000 o raddedigion, yn astudio pynciau'n gysylltiedig â'r sector awyrofod.

I edrych i'r dyfodol, un o'r meysydd twf mwyaf yw'r sector cerbydau awyr awtonomaidd heb griw. Bydd cerbydau awyr heb griw yn gweithredu ar draws pob tiriogaeth a wasanaethir ar hyn o bryd gan lwyfannau gyda chriw arnynt. Yr wyf yn llawn cyffro ynglŷn â photensial y sector hwn

Government is committed to supporting the proposals for a UAV centre of excellence at Aberporth, and is part of the cross-departmental stakeholder group, at a UK Government level, formed to take these issues forward. Considerable progress has been made by the group, whose aim is to seek to establish a suitable operating environment around the Parc Aberporth site that will enable the aerospace industry to test and develop UAVs for civil and military markets.

On a less optimistic note, as Members know, we were deeply disappointed with the Ministry of Defence's decision to transfer work from the Defence Aviation Repair Agency facility at St Athan in the Vale of Glamorgan to RAF Marham in Norfolk. With regard to the amendments tabled to the motion by David Melding, I am happy to advise support for the amendments.

The Welsh Assembly Government remains committed to developing an aerospace centre of excellence at St Athan. We believe that the site provides an extremely attractive proposition for employers seeking the best location for aerospace operations. The investment made by the Ministry of Defence and the Welsh Development Agency will not be wasted. We will continue to press as strongly as we can, through our joint on-site taskforce with the Ministry of Defence, to ensure that suitable alternative military aerospace activity is brought to St Athan. In addition, my officials continue to pursue new aerospace enquiries for the area. A number of commercial aerospace companies have already expressed an interest in locating to the site, which provides fully flexible and modern facilities for a diverse range of aerospace-related applications. The First Minister was delighted to announce at the formal opening of the superhangar in April, that leading engineering specialists, S&C Thermofluids Ltd, is to locate to the Aerospace Wales St Athan site. We are confident that many more companies will follow.

As I said at the opening of the hangar, St Athan is a world-class facility, mainly due to

i Gymru a'r DU gyfan. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi ymrwymo i gefnogi'r cynigion ar gyfer canolfan ragoriaeth cerbydau awyr heb griw yn Aber-porth. Ac mae'n rhan o'r grŵp o randdeiliaid ar draws adrannau, ar lefel Llywodraeth y DU, a ffurfiwyd i fynd â'r materion hyn ymlaen. Gwnaed cryn gynnydd gan y grŵp, sydd â'r nod o geisio creu amgylchedd gweithredu addas o amgylch safle Parc Aber-porth a fydd yn galluogi'r diwydiant awyrofod i brofi a datblygu cerbydau awyr heb griw ar gyfer marchnadoedd sifil a milwrol.

Ar nodyn llai optimistaidd, fel y gwyr Aelodau, yr oeddem yn siomedig iawn fod y Weinyddiaeth Amddiffyn wedi penderfynu trosglwyddo gwaith o gyfleuster yr Asiantaeth Atgyweirio Awyrennau Amddiffyn yn Sain Tathan ym Mro Morgannwg i RAF Marham yn Norfolk. O ran y gwelliannau a gyflwynwyd i'r cynnig gan David Melding, yr wyf yn falch o gefnogi'r gwelliannau.

Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn dal wedi ymrwymo i ddatblygu canolfan ragoriaeth awyrofod yn Sain Tathan. Credwn fod y safle'n gynnig hynod o ddeniadol i gyflogwyr sy'n ceisio cael y safle gorau ar gyfer gweithrediadau awyrofod. Ni chaiff y buddsoddiad a wneir gan y Weinyddiaeth Amddiffyn nac Awdurdod Datblygu Cymru ei wastraffu. Byddwn yn parhau i bwys o mor gryf ag y gallwn, drwy ein tasglu ar y safle ar y cyd â'r Weinyddiaeth Amddiffyn, i sicrhau y daw gweithgaredd awyrofod milwrol amgen addas i Sain Tathan. At hynny, mae fy swyddogion yn parhau i ymdrin ag ymholiadau awyrofod newydd ar gyfer yr ardal. Mae nifer o gwmnïau awyrofod masnachol eisoes wedi mynegi diddordeb mewn ymsefydlu ar y safle, sy'n darparu cyfleusterau hyblyg a modern iawn ar gyfer amrywiaeth eang o gymwysiadau'n ymwneud ag awyrofod. Yr oedd y Prif Weinidog yn falch o gyhoeddi yn y seremoni i agor yr awyrendy mawr yn ffurfiol yn Ebril, fod yr arbenigwyr peirianyddol blaenllaw, S&C Thermofluids Ltd, yn bwriadu ymsefydlu ar safle Awyrofod Cymru Sain Tathan. Yr ydym yn hyderus y bydd llawer mwy o gwmnïau yn dilyn.

Fel y dywedais yn seremoni agoriadol yr awyrendy, mae Sain Tathan yn gyfleuster o'r

the hard work of a highly skilled, motivated and adaptable workforce. It is a national asset, recognised by commercial operators in the aerospace sector, hence the level of private sector interest. The Assembly Government is committed to securing its future and the future prosperity of the aerospace sector in Wales.

radd flaenaf, yn bennaf oherwydd gwaith caled gan weithlu medrus a hyblyg iawn sy'n uchel ei gymhelliant. Mae'n ased cenedlaethol a gydnabyddir gan weithredwyr masnachol yn y sector awyrofod, a dyna pam felly y mae cymaint o ddiddordeb yn y sector preifat. Mae Llywodraeth y Cynulliad wedi ymrwymo i sicrhau ei ddyfodol a ffyniant y sector awyrofod yng Nghymru yn y dyfodol.

*Daeth y Dirprwy Lywydd i'r Gadair am 3.38 p.m.
The Deputy Presiding Officer took the Chair at 3.38 p.m.*

Alun Cairns: I propose the following amendments in the name of David Melding. Amendment 1: add a new point at the end of the motion:

notes the setback to the Red Dragon project caused by the Ministry of Defence's decision to withdraw work from DARA St Athan and calls upon the Welsh Assembly Government to ensure that the full potential of this world-class centre of excellence is not lost.

I propose amendment 2. Add a new point at the end of the motion:

commends the commitment of the highly skilled workforce, which has made the Welsh aerospace industry a world leader.

I support many of the comments made by the Minister about how important the aerospace sector is to the Welsh economy. As was highlighted in the brief, there are 20,000 highly skilled jobs within the sector in Wales. It is certainly a disproportionate level when compared with the UK level, but it is disproportionate on the positive rather than the negative side on this occasion.

The Minister mentioned Broughton and the workforce there needs to be congratulated on its achievements, particularly in relation to Airbus A380. I know that some of my colleagues will expand a little further on that if they catch the eye of the Deputy Presiding Officer.

It is also worth reminding the Chamber and the Minister that BAE Systems had difficulty in attracting the regional selective assistance grant. Broughton had to run a major

Alun Cairns: Cynigiaf y gwelliannau canlynol yn enw David Melding. Gwelliant 1: ychwanegu pwynt newydd ar ddiweddu y cynnig:

yn nodi'r anhawster i brosiect y Ddraig Goch a achoswyd gan benderfyniad y Weinyddiaeth Amddiffyn i gael gwared ar waith o DARA Sain Tathan ac yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i sicrhau na chollir potensial llawn y ganolfan ragoriaeth hon sydd gyda'r gorau yn y byd.

Cynigiaf welliant 2. Ychwanegu pwynt newydd ar ddiweddu y cynnig:

yn canmol ymrwymiad y gweithlu medrus iawn sydd wedi gwneud diwydiant awyrofod Cymru yn arweinydd byd.

Cytunaf â nifer o'r sylwadau a wnaed gan y Gweinidog ynglŷn â phwysigrwydd y sector awyrofod i economi Cymru. Fel yr amlygyd yn y briff, mae tuag 20,000 o swyddi medrus iawn yn y sector yng Nghymru. Yn sicr, mae'n lefel anghymesur o'i chymharu â lefel y DU, ond mae'n anghymesur ar yr ochr gadarnhaol yn hytrach na'r ochr negyddol y tro hwn.

Soniodd y Gweinidog am Frychdyn, ac mae angen llonyfarch y gweithlu yno ar ei lwyddiant, yn arbennig mewn perthynas ag Airbus A380. Gwn y bydd rhai o'm cyd-Aelodau yn ymhelaethu ychydig ar hynny os llwyddant i ddal llygad y Dirprwy Lywydd.

Mae hefyd yn werth atgoffa'r Siambra'r Gweinidog i BAE Systems gael anhawster i ddenu'r grant cymorth rhanbarthol dewisol. Bu'n rhaid i Frychdyn gynnal ymgyrch fawr i

campaign in terms of winning RSA support due to the shortfall in terms of what was offered by the Welsh Assembly Government, and that was desired in order to bring the project together. A compromise was eventually won, but it raised question marks over the launch of the project at the time.

3.40 p.m.

The Welsh Assembly Government was all too ready to claim much of the success for that, and some of it must go to it, but we need to remember the difficulties that BAE Systems had at the time in terms of attracting the grant. GE Engine Services in Nantgarw has been mentioned, and I want to support what the Minister said in that regard.

I wish to comment specifically on DARA in St Athan and project Red Dragon. It has already been said that there are 20,000 highly skilled jobs within the aerospace sector, but that depends upon when that measurement was taken. Five years ago, 3,500 people were working at DARA in St Athan. By the end of this year, it will be down to 900, and, if a key website from which many of the workforce take a great deal of information at first hand is to be believed, another 500 redundancies are due to be announced within the coming weeks. That is what that website says; I have no evidence as to whether that is true, but it is certainly a worry that the workforce has to bear in mind.

The Minister was right when he said that the skilled workforce is the asset at St Athan. However, Morgan Stanley has been appointed as the bank to recommend the sell-off of DARA to the UK Government, and how it recommends that sell-off, the time that it takes and the delays that the UK Government will endure could mean that the skilled workforce will leave St Athan and go to work elsewhere in the UK. That is happening now, with many of those made redundant with the reduction in the workforce from 3,500 to 900 leaving the communities of Llantwit Major and Barry, and others in the St Athan area.

It was a privilege to be present at the opening

ennill cefnogaeth cymorth rhanbarthol dewisol oherwydd prinder yr hyn yr oedd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn ei gynnig, ac yr oedd hynny'n ddymunol er mwyn cyflawni'r prosiect. Daethpwyd i gyfaddawd yn y pen draw, ond cododd gwestiynau ynglŷn â lansio'r prosiect ar y pryd.

Yr oedd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn rhy barod i hawlio llawer o'r llwyddiant am hynny, a rhaid i rywfaint ohono fynd iddi hi. Ond mae angen inni gofio'r anawsterau a oedd yn wynebu BAE Systems ar y pryd wrth ddenu'r grant. Soniwyd am GE Engine Services yn Nantgarw, ac yr wyf am gefnogi'r hyn a ddywedodd y Gweinidog yn hynny o beth.

Yr wyf am sôn yn benodol am DARA yn Sain Tathan a phrosiect y Ddraig Goch. Dywedwyd eisoes bod 20,000 o swyddi medrus iawn yn y sector awyrofod, ond mae hynny'n dibynnu pryd y cymerwyd y mesur hwnnw. Bum mlynedd yn ôl, yr oedd 3,500 o bobl yn gweithio yn DARA yn Sain Tathan. Erbyn diwedd y flwyddyn, bydd wedi gostwng i 900, ac os credwch wefan allweddol y byd nifer o'r gweithlu yn cymryd llawer iawn o wybodaeth uniongyrchol ohoni, disgwyllir i 500 o weithwyr eraill gael eu diswyddo yn yr wythnosau i ddod. Dyna'r hyn a ddywed y wefan; nid oes gennyl unrhyw dystiolaeth a yw hynny'n wir, ond mae'n sicr yn ofid y mae'n rhaid i'r gweithlu ei gadw mewn cof.

Yr oedd y Gweinidog yn iawn pan ddywedodd mai'r gweithlu medrus yw'r ased yn Sain Tathan. Fodd bynnag, penodwyd Morgan Stanley fel y banc i argymhell gwerthu DARA i Lywodraeth y DU, a gallai'r ffordd y bydd yn argymhell hyn, yr amser a gymer a'r oedi y bydd Llywodraeth y DU yn ei wynebu, olygu y bydd y gweithlu medrus yn gadael Sain Tathan ac yn mynd i weithio rywle arall yn y DU. Mae hynny'n digwydd yn awr, ac mae nifer o'r rhai a gollodd eu swyddi pan ostyngwyd nifer y gweithlu o 3,500 i 900 yn gadael cymunedau Llanilltud Fawr a'r Barri, ac eraill yn ardal Sain Tathan.

Yr oedd yn faint bod yn bresennol yn

of the superhangar. The First Minister's words at the time were quite clear, and they placed the superhangar, which is a great asset, in context. He said that we had to recognise that there were dark clouds hanging over the superhangar. The atmosphere among the workforce and the employees at DARA at that time was quite worrying. Many staff boycotted the opening and, having had a tour around the facility following the official opening ceremony, it was clear that the staff were bitter and angry. Many employees can accept the consequences of changes in market forces that lead to job losses. However, it is worth remembering that the reduction in jobs from 3,500 to fewer than 900 by the end of the year is a direct consequence of Government decisions. The Government has decided to switch those contracts; this is not the result of market forces. If it had been down to market forces, it would have been easier for employees to accept.

Without DARA at St Athan, project Red Dragon is dead and buried. It will not take off, because DARA is the anchor tenant. The whole principle of having a cluster is that you have a major employer that enables skills to grow and then that benefits employers in similar fields. Without DARA at St Athan, there is no project Red Dragon, and I wish that the Minister would at least acknowledge that.

Carl Sargeant: I am grateful for the opportunity to welcome the aerospace industry in Wales. I am particularly passionate about this topic not only because of the industry's success and the fact it is a great source of national pride and of great strength to our economy, but because it has made an immense contribution in my constituency of Alyn and Deeside. Minister, you will not be surprised that six of the world's top 10 aerospace and defence companies have a presence in Wales. Throughout the UK, over 45,000 people are currently employed through Airbus work, and a further 90,000 are supported by activity related to Airbus. As you may be aware, Airbus UK currently employs over 6,000 people at the Broughton site in north Wales, and those workers have every reason to be proud of themselves. At the beginning of the

seremoni agor yr awyrendy mawr. Yr oedd geiriau'r Prif Weinidog ar y pryd yn ddigon clir, a gosodwyd yr awyrendy mawr, sy'n ased mawr, yn ei gyd-destun. Dywedodd fod yn rhaid inni gydnabod bod trafferthion yn wynebu'r awyrendy. Yr oedd yr awyrgylch ymhlieth y gweithlu a'r cyflogion yn DARA ar y pryd yn peri cryn ofid. Gwrthododd nifer o'r staff fynd i'r seremoni agor, ac ar ôl cael taith o amgylch y cyfleuster yn dilyn y seremoni agor swyddogol, yr oedd yn amlwg bod y staff yn chwerw ac yn ddig. Gall nifer o gyflogion dderbyn canlyniadau newidiadau yng ngrymoedd y farchnad sy'n arwain at golli swyddi. Ond mae'n werth cofio bod y lleihad yn nifer y swyddi o 3,500 i lai na 900 erbyn diwedd y flwyddyn yn ganlyniad uniongyrchol i benderfyniadau'r Llywodraeth. Mae'r Llywodraeth wedi penderfynu newid y contractau hynny; nid canlyniad grymoedd y farchnad yw hyn. Pe bai'n ganlyniad i rymoedd y farchnad, byddai wedi bod yn haws i gyflogion ei dderbyn.

Heb DARA yn Sain Tahan, mae prosiect y Ddraig Goch wedi darfod. Ni fydd yn cychwyn, oherwydd DARA yw'r angor yno. Egwyddor cael clwstwr yw bod gennych gyflogwr mawr sy'n galluogi sgiliau i dyfu ac sydd wedyn yn golygu bod cyflogwyr yn elwa o hynny mewn meysydd tebyg. Heb DARA yn Sain Tahan, nid oes prosiect y Ddraig Goch, a hoffwn pe bai'r Gweinidog o leiaf yn cydnabod hynny.

Carl Sargeant: Yr wyf yn ddiolchgar am y cyfle i groesawu'r diwydiant awyrofod yng Nghymru. Yr wyf yn arbennig o frwd ynglŷn â'r pwnc hwn, nid yn unig oherwydd llwyddiant y diwydiant a'r ffaith ei fod yn destun balchder cenedlaethol a chryfder mawr i'n heonomi, ond am ei fod hefyd wedi gwneud cyfraniad enfawr yn fy etholaeth i, sef Alun a Glannau Dyfrdwy. Weinidog, ni fyddwch yn synnu clywed bod gan chwech o'r 10 cwmni gorau yn y sector awyrofod ac amddiffyn safle yng Nghymru. Ledled y DU, mae dros 45,000 o bobl yn cael eu cyflogi ar hyn o bryd o ganlyniad i waith Airbus, a chefnogir 90,000 arall gan weithgaredd sy'n gysylltiedig ag Airbus. Fel y gwyddoch, mae Airbus UK yn cyflogi dros 6,000 o bobl ar safle Brychdyn yn y Gogledd ar hyn o bryd, ac mae gan y gweithwyr hynny bob rheswm i ymfalchi. Ar ddechrau'r

year, the new A380 was unveiled, and all their efforts in producing the biggest ever passenger aircraft became a reality. The 555-seat aircraft flew for the first time on 27 April, and it is a great success for Wales, Britain and Europe.

The part played by Wales in this project was as significant as that of any other part of Europe. Perhaps it was even more significant because not only were the aircraft's wings made in Wales, but its engines will be serviced in Wales. The 8,000 jobs that Airbus provides in Flintshire are among the best manufacturing jobs in Wales, and they are exactly the sort of manufacturing jobs that Wales needs now and for the future.

Already, the next chapter in the Airbus story is in writing: its next project is the A350. This project will create an additional 10,800 jobs in the UK aerospace sector and a further 21,000, just by its activity.

With this in mind, I am particularly impressed by Airbus's apprenticeship scheme. With around 300 apprentices currently being trained on the site, Broughton is home to Airbus's largest apprentice training programme in Europe. The skills that young people develop while on the scheme will not only train them for highly skilled, high-tech and well-paid jobs for the future, they will also have a positive impact on the supply chain for the whole of the aerospace sector in Wales.

In Alyn and Deeside, we have exemplary working practices with the college and business partnerships. In partnership with Airbus and Deeside College, they have won national training awards for Wales. Since 1993, Deeside College has understood the need for continuing dialogue and co-operation with surrounding businesses, including Airbus.

We must listen to the challenges that face the industry for the future. Airbus is the jewel in the crown but, at the height of its success, it is facing some key challenges. Broughton is

flwyddyn, dadorchuddiwyd yr A380 newydd, a gwreddwyd eu holl ymdrechion i gynhyrchu'r awyren fwyaf erioed i deithwyr. Hedfanodd yr awyren 555 sedd am y tro cyntaf ar 27 Ebrill, ac mae'n llwyddiant mawr i Gymru, Prydain ac Ewrop.

Yr oedd y rhan a chwaraewyd gan Gymru yn y prosiect hwn mor bwysig â rhan unrhyw ardal arall yn Ewrop. Efallai fod hyn hyd yn oed yn fwy arwyddocaol gan fod adenydd yr awyren yn cael eu gwneud yng Nghymru, ac ar ben hynny caiff ei pheiriannau eu gwasanaethu yma hefyd. Mae'r 8,000 o swyddi a ddarperir gan Airbus yn sir y Fflint ymhli y swyddi gweithgynhyrchu gorau yng Nghymru, a dyma'r union fath o swyddi gweithgynhyrchu y mae ar Gymru eu hangen heddiw ac yn y dyfodol.

Mae'r bennod nesaf yn stori Airbus eisoes yn cael ei rhoi ar bapur: ei brosiect nesaf yw'r A350. Bydd y prosiect hwn yn creu 10,800 o swyddi ychwanegol yn y sector awyrofod yn y DU a 21,000 o swyddi pellach, yn sgil ei weithgaredd yn unig.

O gofio hyn, mae cynllun prentisiaeth Airbus wedi creu argraff arbennig arnaf. Mae tua 300 o brentisiaid yn cael eu hyfforddi ar y safle ar hyn o bryd, ac mae Brychdyn yn gartref i'r rhaglen hyfforddi prentisiaid fwyaf sydd gan Airbus yn Ewrop. Bydd y sgiliau y bydd pobl ifanc yn eu datblygu tra byddant yn rhan o'r cynllun nid yn unig yn eu hyfforddi ar gyfer swyddi medrus, uwch-dechnoleg sy'n talu'n dda yn y dyfodol, ond byddant hefyd yn cael effaith gadarnhaol ar y gadwyn gyflenwi ar gyfer y sector awyrofod cyfan yng Nghymru.

Yn Alun a Glannau Dyfrdwy, mae gennym arferion gwaith rhagorol gyda'r coleg a phartneriaethau busnes. Mewn partneriaeth ag Airbus a Choleg Glannau Dyfrdwy, maent wedi ennill gwobrau hyfforddi cenedlaethol i Gymru. Ers 1993, mae Coleg Dyfrdwy wedi deall bod angen trafod a chydweithredu'n barhaus â busnesau o gwmpas, gan gynnwys Airbus.

Rhaid inni wrando ar yr heriau sy'n wynebu'r diwydiant yn y dyfodol. Mae Airbus ymhli y goreuon, ond yn anterth ei lwyddiant mae'n wynebu rhai heriau allweddol. Ar hyn o bryd,

currently the world's leading centre for the production of metallic wings but, with the emergence of a new family member, the A350, wing manufacturing will be the future, and will rely on composite materials. This will require significant investment in Airbus and its supply chain, and can only realistically be tackled using repayable launch aid. Securing this support is vital for the long-term future of the Broughton plant.

The aerospace industry remains a growth sector, and demand for air travel will treble by 2030. New threats to national and personal security will require innovative developments. It is key that Team Wales continues to work with the existing sector to ensure its long-term future and to encourage further investment in Wales by high-tech companies with a significant element of research and development and design capabilities. Team Wales has succeeded in raising the profile of the industry in Wales through a number of exhibitions and events over the last three years. It is crucial that the Assembly continues to provide support for these activities beyond the current financial year.

As well as financial capital, the industry relies on a continuous stream of human capital, Minister, and this takes many years to nurture. Colleges, universities and the industry are working closely together to ensure that adequate skills will be available for the future. This will also require greater engagement with schools and the appropriate educational bodies, and I am sure that your colleague, the Minister for Education and Lifelong Learning, also looks at that closely.

We have much to be proud of in Wales, certainly in the aerospace industry, and, if we address these issues, we have a good chance of continuing to be a significant player in the aerospace industry in the future.

Elin Jones: Y mae'n amlwg bod y diwydiant awyrofod yn bwysig i Gymru ac yn sicr yn bwysig iawn mewn ambell ardal. Mae

Brychdyn yw prif ganolfan y byd ar gyfer cynhyrchu adenydd metel, ond yn sgîl dyfodiad awyren newydd, yr A350, gweithgynhyrchu adenydd fydd y ffordd ymlaen yn y dyfodol, a bydd yn dibynnu ar ddeunyddiau cyfansawdd. Bydd hyn yn gofyn am fuddsoddiad sylweddol yn Airbus a'i gadwyn gyflenwi, a dim ond drwy ddefnyddio cymorth lansio i'w ad-dalu y gellir mynd i'r afael â hyn yn realistig. Mae sicrhau'r cymorth hwn yn hanfodol ar gyfer dyfodol hirdymor gwaith Brychdyn.

Mae'r diwydiant awyrofod yn dal yn sector lle mae twf, a bydd y galw am deithiau awyr yn treblu erbyn 2030. Bydd bygythiadau newydd i ddiogelwch gwledydd a phobl yn gofyn am ddatblygiadau arloesol. Mae'n allweddol i Dîm Cymru barhau i weithio gyda'r sector presennol i sicrhau ei ddyfodol hirdymor, ac i annog cwmnïau uwch-dechnoleg, sydd ag elfen sylweddol o alluoedd ymchwil a datblygu a dylunio, i fuddsoddi ymhellach yng Nghymru. Mae Tîm Cymru wedi llwyddo i godi proffil y diwydiant yng Nghymru drwy nifer o arddangosfeydd a digwyddiadau dros y tair blynedd diwethaf. Mae'n hanfodol i'r Cynulliad barhau i ddarparu cymorth ar gyfer y gweithgareddau hyn ar ôl y flwyddyn ariannol gyfredol.

Yn ogystal â chyfalaf ariannol, mae'r diwydiant yn dibynnu ar lif parhaus o gyfalaf dynol, Weinidog, ac mae hyn yn cymryd blynnyddoedd lawer i'w feithrin. Mae colegau, prifysgolion a'r diwydiant yn cydweithio'n agos i sicrhau y bydd sgiliau digonol ar gael ar gyfer y dyfodol. Bydd hyn yn gofyn am fwy o ymgysylltiad ag ysgolion a'r cyrff addysgol priodol hefyd, ac yr wyf yn siŵr bod eich cyd-Weinidog, y Gweinidog dros Addysg a Dysgu Gydol Oes, hefyd yn ystyried hynny'n fanwl.

Mae gennym lawer i ymfalchïo ynddo yng Nghymru, yn enwedig yn y diwydiant awyrofod, ac osawn i'r afael â'r materion hyn, bydd gennym obaith da o barhau i chwarae rhan bwysig yn y diwydiant awyrofod yn y dyfodol.

Elin Jones: The aerospace industry is obviously important to Wales, and is certainly very important in a few areas. There

cyflogwyr mawr, preifat, pwysig ym Mrychdyn ac yng Nghymoedd y Deddwyrain. Mae'r sector milwrol hefyd yn parhau i fod yn bwysig ar Ynys Môn, ond yn llai sicr yn Sain Tathan. Ar lefel genedlaethol, mae'r sector milwrol a gwaith y Weinyddiaeth Amddiffyn yn prysur ddiflannu o Gymru ac yn cael eu canoli yn ne Lloegr. Gweinyddiaeth Amddiffyn Llywodraeth Lafur Prydain sy'n tynnu allan o Sain Tathan, Aberporth a Llanbedr.

Yn ei anterth, yr oedd tua 2,000 o bobl yn gweithio ar y safle profi milwrol yn Aberporth. Yn ganolog i'r gwaith yr oedd cynllun prentisiaeth peirianyddol yn cynnig hyfforddiant gwych i bobl ifanc yn yr ardal. Mae'r cyfle hwnnw wedi diflannu bron yn gyfan gwbl, gyda Geoff Hoon yn rhoi un o'i hoelion olaf yn yr arch ychydig flynyddoedd yn ôl, drwy gyhoeddi y byddai'r 150 o swyddi diwethaf ar y maes yn cael eu colli.

Cefnogaf y datblygiad ym mharc technoleg Aberporth, ger y maes awyr, a amlinellodd y Gweinidog y prynhawn yma. Y bwriad yw creu gofod i brofi cerbydau awyr dibeilot. Gwerthfawrogaf sylwadau'r Gweinidog ar barc technoleg Aberport y prynhawn yma, ond mae'r datblygiadau hyn yn araf yn cael eu gweithredu ac mae'r bobl leol, a minnau hefyd, yn dechrau colli ffydd y gall y parc greu nifer sylwedol o swyddi yn yr ardal honno.

3.50 p.m.

Mae cenedlaethau o bobl ifanc de Ceredigion wedi cael hyfforddiant a swyddi da yn Aberporth, fel sy'n digwydd ym Mrychdyn, ond does dim cyfle tebyg i'r genhedlaeth bresennol. Mae'r dystiolaeth i gyd yn dangos mai gadael yn gynyddol y mae disgylion yr ysgolion uwchradd yn yr ardal benodol honno yn ne Ceredigion. Mae profiad safleoedd hedfan milwrol Sain Tathan, Aberporth a Llanbedr dros y pum mlynedd diwethaf wedi dangos pa mor gyfangwbl aneffeithiol y bu Llywodraeth y Cynulliad yn perswadio ei phartneriaid yn y Weinyddiaeth Amddiffyn i beidio â chefnu ar Gymru. Tynnu allan o Gymru—ac o ardal Amcan 1 hefyd—a wnaeth y Weinyddiaeth Amddiffyn. Y nesaf peth at ddim o wariant y Weinyddiaeth Amddiffyn sy'n mynd yn

are important private, large-scale employers in Broughton and in the Valleys of south-east Wales. The military sector remains important in Anglesey, but is less secure at St Athan. Nationally, the military sector and the work of the Ministry of Defence are fast disappearing from Wales and are being centralised in the south of England. It is the British Labour Government's Ministry of Defence that is withdrawing from St Athan, Aberporth and Llanbedr.

At its peak, around 2,000 people worked at the military testing range at Aberporth. An engineering apprenticeship scheme was central to the work, providing excellent training for young people in the area. That opportunity has almost completely disappeared now, and Geoff Hoon put one of his final nails in the coffin a few years ago, when he announced the loss of the last 150 jobs on the site.

I support the development at Aberporth technology park near the airfield, which the Minister has outlined this afternoon. The intention is to create a space to test unmanned aerial vehicles. I appreciate the Minister's comments about Aberporth technology park this afternoon, but the implementation of these developments is slow, and local people and myself are beginning to lose faith that the park can create a substantial number of jobs in that area.

Generations of people in south Ceredigion have found training and good jobs at Aberporth, as is happening now in Broughton. But there are no similar opportunities for the present generation. All the evidence suggests that pupils from secondary schools in that specific area of south Ceredigion are leaving in increasing numbers. The experience of the military flying bases at St Athan, Aberporth and Llanbedr over the last five years has shown how totally inept the Assembly Government has been in persuading its colleagues in the Ministry of Defence not to pull out of Wales. Pulling out of Wales—and from an Objective 1 area at that—is precisely what the Ministry of Defence has done. Currently, next to nothing of Ministry of Defence expenditure

uniongyrchol i Gymru erbyn hyn. Yn sicr, nid yw'n agos at y 5 y cant o gyfran Barnett y dylem ei ddisgwyd o ran gwariant cyhoeddus yng Nghymru.

Gan fod y ddadl hon am y diwydiant awyrofod, cyfeiriad hefyd at yr anghyfartaledd ariannol ac amgylcheddol sydd rhwng y gwahanol ddulliau o deithio yn ein byd modern. Hyrwyddir teithio mewn awyrennau drwy'r system drethi; nid oes treth ar werth ar awyrennau newydd, na thocynnau, ac nid oes rhaid i gwmniâu awyrennau dalu treth ar danwydd. Mae'r system drethi'n hybu teithio mewn awyrennau, ac mae hynny'n golygu, yn bennaf, ei bod yn elwa o'r 5 y cant o deithwyr sy'n ymgymryd â 50 y cant o'r holl deithiau awyr. Mae Llywodraeth y Deyrnas Gyfunol eisoes wedi cydnabod y bydd y cynnydd mewn teithio mewn awyrennau erbyn 2010 yn debygol o ddileu hanner yr arbedion carbon y disgwylir eu gwireddu o dan brotocol Kyoto. Mae'n amlwg bod dadleuon amgylcheddol clir iawn i gyflwyno treth ar danwydd awyr, ac mae'n hen bryd i'r diwydiant awyrennau gymryd cyfrifoldeb dros y niwed amgylcheddol sy'n deillio o'u gweithgaredd.

Mark Isherwood: As Cardiff Business School states,

'For much of the 1980s and early 1990s, Wales was one of the most successful regions in the EU in attracting inward investment'.

Wales is now a centre of excellence for aerospace. Sixty years since its original construction as a 'shadow factory' for the large-scale production of the Wellington Bomber, and 30 years since the pan-European Airbus Industrie was formed, the present Airbus factory at Broughton is widely acclaimed as one of the most productive and efficient aerostructure plants anywhere in the world. In fact, the European Aeronautic Defence and Space Company, the Franco-German aerospace group, announced a 180 per cent rise in gross profits this week, as it reaped the benefit of increased orders at its Airbus unit. I am looking forward to similar rises being announced, I hope, in Broughton.

goes directly to Wales. It is certainly nowhere near the 5 per cent of the Barnett share that we would expect in terms of public expenditure in Wales.

Since we are debating the aerospace industry today, I will also refer to the environmental and financial disparity between our various modern modes of transport. Aircraft travel is encouraged via the taxation system; there is no value added tax to pay on new aeroplanes or on tickets, and airlines are not required to pay tax on fuel. The taxation system promotes the use of air travel, which means that it benefits from the 5 per cent of travellers who undertake 50 per cent of all journeys by air. The United Kingdom Government has already acknowledged that the increase in air travel by 2010 is likely to cancel half of the carbon savings expected to be made under the Kyoto protocol. It is obvious that there are clear environmental grounds for introducing a tax on air fuel, and it is high time the aircraft industry took responsibility for the environmental damage caused by its activity.

Mark Isherwood: Fel y dywed Ysgol Fusnes Caerdydd,

Am y rhan fwyaf o'r 1980au ac ar ddechrau'r 1990au, Cymru oedd un o'r rhanbarthau mwyaf llwyddiannus yn yr UE o ran denu mewnfuddsoddiad.

Mae Cymru bellach yn ganolfan ragoriaeth ar gyfer awyrofod. Drigain mlynedd ers adeiladu'r ffatri yn wreiddiol fel 'ffatri gysgod' ar gyfer cynhyrchu'r Wellington Bomber ar raddfa fawr, a 30 mlynedd ers ffurfio'r Airbus Industrie pan-Europeaidd, cydnabyddir yn eang bod y ffatri Airbus bresennol ym Mrychdyn ymhliith y gweithfeydd adeiladu awyrennau mwyaf cynhyrchiol ac effeithlon mewn unrhyw le yn y byd. Mewn gwirionedd, cyhoeddodd y Cwmni Amddiffyn a Gofod Awyrennol Ewropeaidd, y grŵp awyrofod Ffrengig-Almaenaidd, gynnydd o 180 mewn enillion gros yr wythnos hon, wrth elwa o archebion cynyddol yn ei uned Airbus. Edrychaf ymlaen at gyhoeddi codiadau tebyg ym Mrychdyn, gobeithio.

It is also worth remembering that there are other important aerospace companies, including the superb Raytheon Systems at Broughton, Thales Optics Ltd at St Asaph, and the Defence Aviation Repair Agency at Sealand. The Welsh aerospace industry as a whole has much to be proud of, but north Wales in particular can hold its head up high.

Mae hefyd yn werth cofio bod yna gwmnïau awyrofod pwysig eraill, gan gynnwys cwmni ardderchog Raytheon Systems ym Mrychdyn, Thales Optics Ltd yn Llanelwy, a'r Asiantaeth Atgyweirio Awyrennau Amddiffyn yn Sealand. Mae gan y diwydiant awyrofod yng Nghymru, yn ei gyfanrwydd, lawer i fod ymfalchio ynddo, ond gall y diwydiant yn y Gogledd yn enwedig ddal ei ben yn uchel.

Although we must celebrate these successes, we should note that they are built on investment within a west/east cross-border business and industrial community, rather than the north/south political axis that now applies in Wales. Airbus Broughton is located so close to Chester that it was originally known as Airbus Chester until devolution; many employees are still drawn from Merseyside, Cheshire and beyond. We have heard that Airbus has the largest apprenticeship scheme in the UK, working in partnership with Deeside College and others, but it remains of concern that over 80 per cent of applicants for its apprenticeship scheme fail basic literacy and numeracy tests.

Er bod yn rhaid inni ddatlu'r llwyddiannau hyn, dylem nodi eu bod wedi'u seilio ar fuddsoddi mewn cymuned fusnes a diwydiannol ar draws y ffin rhwng y gorllewin a'r dwyrain, yn hytrach na'r ffin wleidyddol rhwng y gogledd a'r de sydd bellach yn berthnasol i Gymru. Mae Airbus Brychdyn mor agos i Gaer fel y'i gelwid yn Airbus Caer yn wreiddiol, nes inni gael datganoli. Daw nifer o gyflogion o hyd o Lannau Mersi, Swydd Gaer a thu hwnt. Clywsom fod gan Airbus y cynllun prentisiaeth mwyaf yn y DU, gan weithio mewn partneriaeth â Choleg Glannau Dyfrdwy ac eraill. Ond mae'n destun pryder o hyd fod dros 80 y cant o'r ymgeiswyr am ei gynllun prentisiaeth yn methu profion llythrennedd a rhifedd sylfaenol.

We must be prepared for the challenges ahead, particularly the US Government's claim that launch assistance granted by European countries to Airbus when it begins a new type of airliner is illegal under international rules. However, in contrast, the EU considers that this unilateral action by the US is counterproductive, as the US gives far greater financial support to Boeing than EU Governments give to Airbus. It is therefore vital that the Welsh Assembly Government works with the Welsh Conservative Member of the European Parliament, Jonathan Evans, in his role as chairman of both the transatlantic legislators' dialogue and the delegation for relations with the United States in his endeavours to resolve this situation.

Rhaid inni fod yn barod ar gyfer yr heriau o'n blaenau, yn enwedig honiad Llywodraeth yr UD fod cymorth lansio gan wledydd Ewrop i Airbus pan fydd yn dechrau gweithio ar fath newydd o awyren deithwyr yn anghyfreithlon o dan reolau rhyngwladol. Ond i'r gwrthwyneb, mae'r UE o'r farn fod y gweithredu unochrog hwn gan yr UD yn wrthgynhyrchiol, am fod yr UD yn rhoi llawer mwy o gymorth ariannol i Boeing nag y mae Llywodraethau'r UE yn ei roi i Airbus. Mae'n hanfodol felly i Lywodraeth Cynulliad Cymru weithio gyda Jonathan Evans, yr Aelod Ceidwadol o Gymru yn Senedd Ewrop, yn ei rôl fel cadeirydd deialog y deddfwyr trawsiwerydd a'r ddirprwyd ar gyfer cysylltiadau â'r Unol Daleithiau, yn ei ymdrechion i ddatrys y sefyllfa hon.

Yn dilyn etholiadau arlywyddol yr UD, cyfarfu Jonathan Evans, fel cadeirydd deialog y deddfwyr trawsiwerydd, â chynrychiolydd masnach yr UD, Bob Zoellick, i drafod yr anghydfod. Yn ystod y trafodaethau hyn, cynigodd Mr Zoellick dynnu'n ôl

Following the US presidential elections, Jonathan Evans, as chairman of the transatlantic legislators' dialogue, met the US trade representative Bob Zoellick to discuss the dispute. During these talks, Mr Zoellick offered to withdraw the US objection to EU

aid for the A380 project at Broughton, but maintained that it would be conditional on the EU withdrawing its support for the new Airbus A350 project, which is the competitor aircraft to Boeing's 'dreamliner'. During these talks, Jonathan Evans drew attention to the concerns raised by the chairman of the transatlantic business dialogue, Niall Fitzgerald, that the dispute could badly hit transatlantic relations and businesses.

The latest news is that Jonathan Evans is today chairing a meeting in the European Parliament, where the trade commissioner will brief Members of the European Parliament on the latest position. Jonathan will also lead a group of MEPs at a meeting with the new US trade representative, Rob Portman, in June. The battle is on to turn the dream of the A350 into a reality benefiting the workforce and local economy.

Aside from the trade disputes, there are other concerns that could affect the Airbus projects of the future, such as the ongoing saga of dredging the Dee estuary to allow the regular transportation of the wings from Mostyn dock. That is a complicated situation, which is being snarled up by bureaucracy. The Welsh Assembly Government must work with the Environment Agency to deliver an urgent and sustainable solution.

Having written to former defence Minister, Geoff Hoon, in support of the bid by the AirTanker Ltd consortium for the RAF tanker aircraft contract, I welcomed the news, two months ago, that the AirTanker Ltd consortium, including Airbus, had been named as the preferred bidder for the project. I was also pleased to visit and support Airbus Broughton on a number of occasions, including in 2000, when the First Minister nearly jeopardised the A380 project by withdrawing grant aid.

We must congratulate the aerospace industry in Wales, particularly the world-beating Airbus plant at Broughton, for the success that it has brought to the Welsh economy, both directly and as a magnet for high-tech, high-value-added companies. It is now

wrthwynebiad yr UD i gymorth gan yr UE ar gyfer prosiect yr A380 ym Mrychdyn. Ond mynnai y byddai'n amodol ar gael yr UE i dynnu'n ôl ei gymorth ar gyfer prosiect newydd Airbus A350, sef yr awyren sy'n cystadlu â'r 'dreamliner' gan Boeing. Yn ystod y trafodaethau hyn, tynnodd Jonathan Evans sylw at y pryderon a godwyd gan Niall Fitzgerald, cadeirydd y deialog busnes trawsiverydd, y gallai'r anghydfod gael effaith andwyol ar gysylltiadau a busnesau ar draws Iwerydd.

Y newyddion diweddaraf yw bod Jonathan Evans yn cadeirio cyfarfod yn Senedd Ewrop heddiw, lle bydd y comisiynydd masnach yn rhoi gwybod i Aelodau Senedd Ewrop am y sefyllfa ddiweddaraf. Bydd Jonathan hefyd yn arwain grŵp o ASEau mewn cyfarfod gyda chynrychiolydd masnach newydd yr UD, Rob Portman, ym mis Mehefin. Mae'r frwydr yn mynd rhagddi i wireddu breuddwyd yr A350, gan fod o fudd i'r gweithlu a'r economi leol.

Ar wahân i anghydfodau masnach, mae yna bryderon eraill a allai effeithio ar brosiectau Airbus yn y dyfodol, megis y saga barhaus am garthu aber Afon Dyfrdwy i cludo'r adenydd yn rheolaidd o ddoc Mostyn. Mae honno'n sefyllfa gymhleth sy'n cael ei drysu gan fiwrocratiaeth. Rhaid i Lywodraeth Cynulliad Cymru weithio gydag Asiantaeth yr Amgylchedd i sicrhau ateb brys a chynaliadwy.

Ar ôl ysgrifennu at Geoff Hoon, y cyn-Weinidog amddiffyn i gefnogi'r cynnig gan gonsortiw AirTanker Ltd ar gyfer contract awyrennau tancer yr Awyrlu Brenhinol, croesawais y newyddion, ddau fis yn ôl, fod y gonsortiw AirTanker Ltd, gan gynnwys Airbus, wedi'i enwi fel y dewis gynigyd ar gyfer y prosiect. Yr oeddwn hefyd yn falch o gefnogi Airbus Brychdyn ac ymweld â'r safle droeon, gan gynnwys yn 2000, pan fu bron i'r Prif Weinidog beryglu prosiect yr A380 drwy dynnu cymorth grant yn ôl.

Rhaid inni longyfarch y diwydiant awyrofod yng Nghymru, yn enwedig gwaith Airbus ym Mrychdyn, sydd gyda'r gorau yn y byd, am y llwyddiant a ddaeth i'r economi yng Nghymru o'r herwydd, yn uniongyrchol ac fel maledig ar gyfer cwmniau uwch-

essential that the Welsh Assembly Government works with Jonathan Evans to ensure that a future family of aircraft can be guaranteed at Broughton over many decades.

dechnoleg sy'n ychwanegu gwerth sylweddol. Mae bellach yn hanfodol i Lywodraeth Cynulliad Cymru weithio gyda Jonathan Evans i sicrhau y gellir gwarantu cyfres o awyrennau ym Mrychdyn yn y dyfodol, a hynny dros sawl degawd.

Jenny Randerson: Since the establishment of the Assembly and Wales's being awarded European Union structural funds, as a nation, we have been searching for our unique selling point, if I can put it that way, for the development of our economy. We have been talking of developing hubs of expertise in high-value-added industries and the aerospace sector is one in which we can claim to have developed a significant concentration of expertise. We cannot dismiss 20,000 jobs, six of the world's top 10 aerospace companies and a contribution of £1 billion to our economy.

North Wales is a particular success story, as has already been outlined. Airbus at Broughton is a high-profile advertisement for Wales and is the best kind of advertisement for Wales. I visited Broughton last year and the sheer size and technical expertise there is immensely impressive. However, it was stressed to me that the company has to work hard to attract good-quality trainees. A lack of skills is a potential problem for it. One problem is that, because the industry has a cyclical trading pattern, it tends to lose its training base, to a certain extent, from time to time. In difficult times, firms train fewer people, and so the training base goes down.

Jenny Randerson: Ers sefydlu'r Cynulliad a dyfarnu cronfeydd strwythurol yr Undeb Ewropeaidd i Gymru, fel cenedl, buom yn chwilio am ein pwynt gwerthu unigryw, os gallaf ei fynegi felly, er mwyn datblygu ein heonomi. Buom yn siarad am ddatblygu canolfannau arbenigedd mewn diwydiannau sy'n ychwanegu gwerth sylweddol, ac mae'r sector awyrofod yn un maes lle gallwn honni ein bod wedi datblygu llawer o arbenigedd. Ni allwn wrthod 20,000 o swyddi, chwech o'r 10 cwmni awyrofod gorau yn y byd a chyfraniad o £1 biliwn i'n heonomi.

There is apparently a shortage of engineers, engineering graduates, people with information technology skills, such as those in software engineering, and technicians. Those shortages must be overcome. The base is there in our further education colleges and universities and the proposed north Wales aerospace maintenance academy should provide the link-up between private-sector skill requirements and the education sector. I would welcome any comment that the Minister has on that.

Although there are many successful companies in south Wales, it is not such a

Cafwyd llwyddiant arbennig yn y Gogledd, fel y nodwyd eisoes. Mae Airbus ym Mrychdyn yn hysbyseb amlwg i Gymru, a dyma'r math gorau o hysbyseb i Gymru. Ymwelais â Brychdyn y llynedd, ac mae maint y lle a'r arbenigedd technegol sydd yno yn hynod drawiadol. Fodd bynnag, pwysleisiwyd wrthyf fod yn rhaid i'r cwmni weithio'n galed i ddenu hyfforddeion o safon. Mae prinder sgiliau yn broblem bosibl iddo. Un broblem a nodwyd yw ei fod, oherwydd bod gan y diwydiant batrwm masnachu cylchol, yn dueddol o golli ei sylfaen hyfforddiant, i ryw raddau, o bryd i'w gilydd. Mewn amseroedd anodd, bydd cwmnïau'n hyfforddi llai o bobl, ac felly mae'r sylfaen hyfforddiant yn crebachu.

Mae'n debyg bod yna brinder peirianwyr, peirianwyr graddedig, pobl â sgiliau technoleg gwybodaeth, fel y rhai ym maes peirianneg meddalwedd, a thechnegwyr. Rhaid datrys y prinderau hyn. Mae'r sylfaen yno yn ein colegau addysg bellach a'n prifysgolion, a dylai'r academi cynnal a chadw awyrofod a arfaethir yn y Gogledd ddarparu'r cyswllt rhwng gofynion sgiliau'r sector preifat a'r sector addysg. Byddwn yn croesawu unrhyw sylw sydd gan y Gweinidog ar hynny.

Er bod nifer o gwmnïau llwyddiannus yn y De, ni welwyd cymaint o llwyddiant yno. Fel

success story. I share everyone's frustration at the UK Government's decision on the Defence Aviation Repair Agency, which the Minister himself, in a remarkable piece of total honesty in relation to the UK Government, unequivocally stated was the wrong decision. In September 2004, the Minister stated that there was sufficient work to enable operations there to continue until 2008-09. What about after that period? The decision defies all logic.

4.00 p.m.

The Ministry of Defence had invested £77 million and the Assembly Government £15 million and yet they decided to switch aircraft maintenance back to the RAF from whence it had been moved to DARA because it was more efficient for a civilian workforce to do the work. One finds the motives behind that very difficult to understand. An MOD spokesperson said in April that the Tornado F3 would remain at St Athan for its lifespan, but that the department did not know what the situation would be after that. The exact words used were, 'unless additional work can be found, it is unlikely that we can maintain a viable business at St Athan beyond 2008-09'. That may seem like a long time, but in terms of the industry that we are talking about, it is more or less a blink of an eye. Minister, unless a solution is found to the DARA issue, not only will there not be a Red Dragon project, as Alun Cairns mentioned, and an empty superhangar, but the whole momentum of the aerospace sector in Wales will be seriously undermined. In your response, will you tell us what you and the First Minister are doing now—I know what you have done in the past—to pressurise the UK Government into action to sustain and develop DARA and St Athan? We have had many years of problems in our manufacturing sector—31,000 jobs have been lost in Wales since 1997, and 3,000 in the last year alone. It is a great sadness that St Athan has added to those numbers. It is important that action is taken urgently to develop aerospace further and to ensure that it does not become a casualty along with so many other industries in Wales.

pawb, teimlaf rwystredigaeth am benderfyniad Llywodraeth y DU ynglŷn â'r Asiantaeth Atgyweirio Awyrennau Amddiffyn. Cyfeiriodd y Gweinidog ei hun at hyn yn holol glir, gyda gonestrwydd nodedig mewn perthynas â Llywodraeth y DU, fel y penderfyniad anghywir. Ym mis Medi 2004, dywedodd y Gweinidog fod digon o waith i alluogi'r gweithrediadau yno i barhau tan 2008-09. Beth fydd yn digwydd ar ôl y cyfnod hwnnw? Mae'r penderfyniad yn groes i bob rheswm.

Yr oedd y Weinyddiaeth Amddiffyn wedi buddsoddi £77 miliwn a Llywodraeth y Cynulliad wedi buddsoddi £15 miliwn, ac eto penderfynwyd rhoi'r gwaith o gynnal a chadw awyrennau yn ôl yn nwyo'r Awyrlu Brenhinol - yr oedd wedi ei symud oddi yno i DARA oherwydd ei bod yn fwy effeithlon i weithlu sifil wneud y gwaith. Mae'r cymhellion y tu ôl i hynny yn anodd iawn eu deall. Dywedodd un o lefarwyr y Weinyddiaeth Amddiffyn ym mis Ebrill y byddai'r Tornado F3 yn aros yn Sain Tathan drwy gydol ei oes, ond nad oedd yr adran yn gwybod beth fyddai'r sefyllfa wedyn. Dywedwyd, oni ellir dod o hyd i waith ychwanegol, ei bod yn annhebygol y gellir cynnal busnes dichonadwy yn Sain Tathan ar ôl 2008-09. Efallai fod hynny'n ymddangos yn amser hir, ond o ran y diwydiant dan sylw, mae'n gyfystyr ag amraniad. Weinidog, oni ddeuir o hyd i ateb i broblem DARA, nid yn unig ni fydd prosiect y Ddraig Goch yn bodoli, fel y soniodd Alun Cairns, ond bydd yr awyrendy'n wag, ac yn ogystal caiff momentwm cyfan y sector awyrofod yng Nghymru ei danseilio'n ddifrifol. Yn eich ymateb, a ddywedwch wrthym yr hyn yr ydych chi a'r Prif Weinidog yn ei wneud yn awr—gwn am yr hyn yr ydych wedi'i wneud yn y gorffennol—i roi pwysau ar Lywodraeth y DU i weithredu i gynnal a datblygu DARA a Sain Tathan? Gwelsom flynyddoedd lawer o broblemau yn ein sector gweithgynhyrchu—collwyd 31,000 o swyddi yng Nghymru ers 1997 a 3,000 yn y flwyddyn ddiwethaf yn unig. Mae'n dristwch mawr bod Sain Tathan wedi ychwanegu at y niferoedd hynny. Mae'n bwysig gweithredu ar frys i ddatblygu awyrofod ymhellach, ac i sicrhau na fydd yn dioddef fel cynifer o

ddiwydiannau eraill yng Nghymru.

David Melding: I thank the Minister for advising support for the Conservative Party's amendments. They were intended to be a constructive contribution to the debate, although one of them focuses on an issue of concern in terms of DARA and project Red Dragon. Most speakers have already referred to the great success of the aerospace industry in Wales and its contribution to the Welsh economy. I will not repeat the points that have already been made, but in terms of what has happened with the military, it is somewhat ironic that most of these industries were originally located in Wales in the 1930s for military reasons because Wales was thought to be out of reach of the Luftwaffe. That did not prove to be correct when the Second World War came along. However, there were sound military reasons for locating many of the maintenance, repair and overhaul facilities in Wales. Since then, a skilled workforce and successive Governments have done a remarkable job, added to by the commercial sector, and made Wales—as it still is at present—one of the world's leading centres for aerospace industries, particularly for maintenance, repair and overhaul.

The signs are somewhat mixed, and, in fairness, most of the challenges that face us are not particularly of the Government's making. However, we need a balanced and sober approach now. I add to the list of achievements British Airways's maintenance facility at Cardiff international airport. It has a dual bay facility there for Boeing 747 and 777 aircraft. That has been a great success and we should register that. A few speakers have mentioned the education and training programmes that support the aerospace industry, and there is no doubt that we have supported and developed a highly-skilled workforce over generations. That challenge remains one that has to be faced and tackled successfully. However, many education institutions have played their part and are well placed to succeed in the future. I will mention Barry College's international aerospace training centre, which is one of only four CAA-approved facilities as a JAR-147 training organisation.

David Melding: Diolch i'r Gweinidog am gynghori y dylid cefnogi gwelliannau'r Blaid Geidwadol. Bwriadwyd iddynt fod yn gyfraniad adeiladol at y ddadl, er bod un ohonynt yn canolbwytio ar faes sy'n achosi pryder o ran DARA a phrosiect y Ddraig Goch. Mae mwyafrif y siaradwyr eisoes wedi cyfeirio at lwyddiant mawr y diwydiant awyrofod yng Nghymru a'i gyfraniad at economi Cymru. Nid ailadroddaf y pwyntiau a wnaed eisoes, ond o ran yr hyn sydd wedi digwydd gyda'r lluoedd arfog, mae braidd yn eironig fod y rhan fwyaf o'r diwydiannau hyn wedi'u lleoli'n wreiddiol yng Nghymru yn yr 1930au am resymau milwrol, oherwydd credid bod Cymru ymhell o afael y Luftwaffe. Nid oedd hynny'n wir yn ystod yr Ail Ryfel Byd. Fodd bynnag, yr oedd rhesymau milwrol cadarn dros leoli llawer o'r cyfleusterau cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio yng Nghymru. Ers hynny, mae gweithlu medrus a Llywodraethau olynol wedi gwneud gwaith gwych, gyda chymorth y sector masnachol, a daeth Cymru—fel y mae o hyd—yn un o'r canolfannau mwyaf blaenllaw yn y byd ar gyfer diwydiannau awyrofod, yn arbennig ar gyfer cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio.

Mae'r arwyddion yn gymysg i raddau, ac i fod yn deg nid y Llywodraeth yn arbennig sy'n gyfrifol am y rhan fwyaf o'r heriau sy'n ein hwynебу. Fodd bynnag, mae angen inni fabwysiadu ymagwedd gytbwys a difrifol yn awr. Ychwanegaf at y rhestr o lwyddiannau y cyfleuster cynnal a chadw gan British Airways ym maes awyr rhwngwladol Caerdydd. Mae yno gyfleuster cilfach ddeuol ar gyfer awyrennau Boeing 747 a 777. Mae hynny wedi bod yn llwyddiant ysgubol, a dylem gydnabod hynny. Soniodd rhai siaradwyr am y rhagleni addysg a hyfforddiant sy'n cynnal y diwydiant awyrofod, ac nid oes unrhyw amheuaeth nad ydym wedi cefnogi a datblygu gweithlu medrus iawn ar hyd y cenedlaethau. Mae honno'n dal yn her y mae'n rhaid inni ei hwynебу a mynd i'r afael â hi'n llwyddiannus. Fodd bynnag, mae nifer o sefydliadau addysg wedi chwarae eu rhan ac mewn sefyllfa dda i lwyddo yn y dyfodol. Soniaf am ganolfan hyfforddiant awyrofod ryngwladol Coleg y Barri, sydd yn un o

bedwar cyfleuster a gymeradwywyd gan yr Awdurdod Hedfan Sifil fel sefydliad hyfforddi JAR-147.

These great successes are a matter of record, and they should give us hope for the future. However, we will only succeed if we meet the challenges that now face us, some of which are fairly daunting. This sector is highly competitive and there is serious competition now emerging from eastern Europe and the far east. I do not believe that that will necessarily deal us a deadly blow, but we must recognise that there is a big marketing job to be done. There is doubt over the MOD's work and the future of DARA both in terms of its structure and the work that it may attract. There is also doubt about the future of the Airbus A380 aircraft. The recent decision by Air Canada to place its future contract order with Boeing raises concerns and reminds us that success is not certain and that an aggressive marketing job will have to be done. Boeing is spinning a line that it has the future market right, and that has to be challenged in terms of whether we need large aircraft or smaller and medium-sized aircraft. That is very important.

Finally, on DARA, the RAF and project Red Dragon, it would be easy to criticise the Government here for not convincing the MOD to stick to its original intention in locating much of this work at arm's length with DARA. However, the decision has now been made and we cannot unmake it, although it was very frustrating. As Jenny Randerson pointed out, there is now a serious concern about what will happen, as far as Ministry of Defence work is concerned, after 2008. We need to identify other sources of work in the civil sector and bring pressure to bear on the MOD. It has invested £77 million in project Red Dragon. In fairness to the Government, getting that level of investment was a great success. We must now ensure that the MOD gets a return on that and uses it effectively.

There are concerns among local residents

Mae'r llwyddiannau mawr hyn yn faterion i'w cofnodi, a dylent roi gobaith inni am y dyfodol. Fodd bynnag, dim ond drwy fodloni'r heriau sydd bellach yn ein hwynebu y byddwn yn llwyddo, ac mae rhai ohonynt yn eithaf brawychus. Mae'r sector hwn yn hynod gystadleuol, ac mae cryn gystadleuaeth yn datblygu o ddwyrain Ewrop a'r dwyrain pell erbyn hyn. Nid wyf o'r farm y bydd hynny o reidrwydd yn anfantais i ni, ond rhaid inni gydnabod bod angen gwneud gwaith marchnata mawr. Mae amheuaeth ynghylch gwaith y Weinyddiaeth Amddiffyn a dyfodol DARA o ran ei strwythur a'r gwaith y gall ei ddenu. Mae amheuaeth hefyd am ddyfodol yr awyren Airbus A380. Mae'r penderfyniad yn ddiweddar gan Air Canada i osod ei archeb contract yn y dyfodol gyda Boeing yn achosi pryderon ac yn ein hatgoffa nad yw llwyddiant yn bendant ac y bydd yn rhaid gwneud gwaith marchnata ymosodol. Mae Boeing yn honni ei fod yn deall marchnad y dyfodol i'r dim, ac mae angen herio hynny drwy ofyn a oes arnom angen awyrennau mawr, awyrennau llai neu awyrennau o faint canolig. Mae hynny'n bwysig iawn.

Yn olaf, o ran DARA, yr Awyrlu Brenhinol a phrosiect y Ddraig Goch, byddai'n hawdd beirniadu'r Llywodraeth hon am beidio â darbwyllo'r Weinyddiaeth Amddiffyn i gadw at ei bwriad gwreiddiol o osod llawer o'r gwaith hwn o hyd braich gyda DARA. Fodd bynnag, mae'r penderfyniad wedi'i wneud erbyn hyn ac ni allwn ei ddadwneud, er ei fod yn rhwystredig iawn. Fel y pwysleisiodd Jenny Randerson, mae pryder mawr bellach ynglŷn â'r hyn fydd yn digwydd, o ran gwaith y Weinyddiaeth Amddiffyn, ar ôl 2008. Mae angen inni nodi ffynonellau eraill o waith yn y sector sifil a rhoi'r Weinyddiaeth Amddiffyn o dan bwysau. Mae wedi buddsoddi £77 miliwn ym mhrosiect y Ddraig Goch. A bod yn deg i'r Llywodraeth, yr oedd cael y lefel honno o fuddsoddi yn llwyddiant mawr. Rhaid inni sicrhau yn awr fod y Weinyddiaeth Amddiffyn yn elwa o hynny ac yn ei ddefnyddio'n effeithiol.

Mae pryderon ymhliith trigolion lleol am yr

about what will happen to the runway at RAF St Athan. I will not take sides on this at the moment, but the Government will have to consider carefully whether a modest extension or a more substantial one should be proposed.

To conclude, I believe that there will be consensus in the Assembly for the Government to take effective action. We will not undermine you on aggressive points for the sake of it, but this is very important to the economy of Wales, particularly to that of South Wales Central.

Michael German: I, too, will talk about the aerospace industry and its general contribution to the Welsh economy, as well as focusing in on issues relating to project Red Dragon.

It is worth our while to be here today to celebrate the success that the aerospace industry has achieved in Wales. The UK has the second largest aerospace sector in the world and Wales has 17 per cent of the British aerospace industry, which, in my view, is a sign of success. The industry contributes around £2 billion to the annual turnover in Wales. We must celebrate the manufacturing wizardry that has led to the Airbus A380 work at Broughton. I pay tribute to its workforce, along with that of Filton, many of whom live in Chepstow, which, of course, is also in Wales. It may surprise some people that you can make a nice life for yourself living in Wales and working in Filton. Significant numbers of people who work on the airbus project live in south-east Wales.

The aerospace industry seems to be developing in Wales in a way that ensures a virtuous circle, whereby we provide the industry with training skills and a research base—we have already heard about Barry College and Deeside college and we also have the University of Wales Swansea—and that, in turn, attracts other industries to come in along side it. That virtuous circle must be promoted.

The aerospace industry is one of the most technically advanced, challenging and exciting industries. People are inspired by the

hyn fydd yn digwydd i'r lanfa yn RAF Sain Tathan. Ni fyngaf farn am hyn ar hyn o bryd, ond bydd yn rhaid i'r Llywodraeth ystyried yn ofalus a ddylid cynnig estyniad bach neu estyniad mwy sylweddol.

I gloi, credaf y bydd cytundeb yn y Cynulliad i'r Llywodraeth gymryd camau effeithiol. Ni fyddwn yn eich tanseilio ar bwyntiau ymosodol dim ond er mwyn gwneud hynny, ond mae hyn yn bwysig iawn i economi Cymru, yn arbennig i economi Canol De Cymru.

Michael German: Byddaf fi hefyd yn trafod y diwydiant awyrofod a'i gyfraniad cyffredinol i economi Cymru, yn ogystal â chanolbwyntio ar faterion sy'n ymwneud â phrosiect y Ddraig Goch.

Mae'n braff bod yma heddiw i ddathlu'r llwyddiant y mae'r diwydiant awyrofod wedi'i gael yng Nghymru. Mae ail sector awyrofod mwyaf y byd yma yn y DU, ac mae gan Gymru 17 y cant o ddiwydiant awyrofod Prydain sydd, yn fy marn i, yn arwydd o lwyddiant. Mae'r diwydiant yn cyfrannu tua £2 biliwn at drosiant blynnyddol Cymru. Rhaid inni ddathlu'r ddewiniaeth weithgynhyrchu sydd wedi arwain at y gwaith ar yr Airbus A380 ym Mrychdyn. Yr wyf yn rhoi teyrnedd i'r gweithlu, ynghyd â'r gweithlu yn Filton, nifer ohonynt yn byw yng Nghasgwent sydd hefyd, wrth gwrs, yng Nghymru. Efallai y bydd rhai pobl yn synnu ei bod yn bosibl i chi gael bywyd da yng Nghymru a gweithio yn Filton. Mae nifer sylweddol o bobl sy'n gweithio ar y prosiect Airbus yn byw yn y De-ddwyrain.

Ymddengys fod y diwydiant awyrofod yn datblygu yng Nghymru mewn modd sy'n sierhau cylch rhinweddol, lle yr ydym yn darparu sgiliau hyfforddi a sail ymchwil i'r diwydiant—yr ydym eisoes wedi clywed am Goleg y Barri a Choleg Glannau Dyfrdwy, ac mae gennym Brifysgol Cymru Abertawe hefyd—a hynny, yn ei dro, yn denu diwydiannau eraill ato. Rhaid hyrwyddo'r cylch rhinweddol hwnnw.

Y diwydiant awyrofod yw un o'r diwydiannau mwyaf datblygedig, heriol a chyffrous yn dechnegol. Caiff pobl eu

work that they undertake in that industry and the fascination with flight is every bit as strong today as it was in the industry's earliest days. The difference now is that achievements can vary widely, from the development of fighter aircraft and helicopters to the technology behind space satellites. The expertise expands around a great number of industries.

4.10 p.m.

We have a forum in Wales of those industries working together. The north Wales aerospace network has contributed a great deal to ensuring that the companies in north Wales bring things together. However, we face weaknesses in south Wales and the difficulties that we face with project Red Dragon result from the UK Government's rather strange and odd view, which says that on the one hand, you should set people free put them into the economic environment of the open marketplace and allow them to compete, but on the other says that you should restrict parts of the work to Government contracts. As we know, the MOD has said that unless additional work can be found it is unlikely that we can maintain a viable business at St Athan beyond 2008-09. That must be a worry. However, surely another worry is that £70 million-worth of contracts have been awarded to the original manufacturer without any competition whatsoever—it has, in effect, become the monopoly supplier. In some areas the Government says that it will have monopoly suppliers, and in others it says that work must be put out to the marketplace.

When it emerged in February that Morgan Stanley is to advise the Government on the possible sale of DARA, we see once again that wanting to go out to the marketplace. When the report is issued, I hope that it will be the subject of a real debate in the Assembly, because that will affect us. I understand that that will not take place before the summer.

What has upset most people is that the RAF can always claim that it should conduct the work on behalf of the Ministry of Defence for

hysbrydoli gan y gwaith a wnânt yn y diwydiant hwnnw, ac mae'r diddordeb mewn hedfan mor gryf heddiw ag yr oedd yn nyddiau cynnar y diwydiant. Y gwahaniaeth yn awr yw y gall llwyddiannau amrywio'n fawr iawn, o ddatblygu awyrennau ymladd a hofrenyddion i'r dechnoleg y tu ôl i loerennau gofod. Mae'r arbenigedd yn cwmpasu nifer fawr o ddiwydiannau.

Mae gennym fforwm yng Nghymru o'r diwydiannau hynny yn gweithio gyda'i gilydd. Mae rhwydwaith awyrofod y Gogledd wedi cyfrannu cryn dipyn at sicrhau bod y cwmnïau yn y Gogledd yn dod â phethau at ei gilydd. Fodd bynnag, mae gennym wendidau yn y De, ac mae'r anawsterau a wynebwn gyda phrosiect y Ddraig Goch yn deillio o farn ryfedd iawn Llywodraeth y DU, sy'n dweud ar y naill law, y dylid rhyddhau pobl a'u gosod yn amgylchedd economaidd y farchnad agored a chaniatâu iddynt gystadlu, ond ar y llaw arall y dylid cyfyngu rhannau o'r gwaith i gontactau'r Llywodraeth. Fel y gwyddom, mae'r Weinyddiaeth Amddiffyn wedi dweud, oni ellir dod o hyd i waith ychwanegol, ei bod yn annhebygol y gallwn gynnal busnes dichonadwy yn Sain Tathan ar ôl 2008-09. Mae'n rhaid bod hynny'n achosi pryder. Fodd bynnag, mae'n siŵr fod y ffaith fod contractau gwerth £70 miliwn wedi eu rhoi i'r gweithgynhyrchydd gwreiddiol heb unrhyw gystadleuaeth o gwbl yn achosi pryder hefyd—mae hwnnw, i bob diben, yn gyflenwr monopoli. Mewn rhai meysydd, dywed y Llywodraeth y bydd yna gyflenwyr monopoli, ac mewn meysydd eraill dywed fod yn rhaid i waith gael ei gyflwyno i'r farchnad.

Pan ddaeth yn amlwg ym mis Chwefror mai Morgan Stanley fydd yn cynghori'r Llywodraeth ar y posiblwydd o werthu DARA, gwelwn unwaith yn rhagor yr ysfa honno i fynd allan i'r farchnad. Pan gyhoeddir yr adroddiad, gobeithio y bydd yn destun dadl wirioneddol yn y Cynulliad, oherwydd bydd hynny'n effeithio arnom ni. Deallaf na fydd hyn yn digwydd cyn yr haf.

Yr hyn sydd wedi cynhyrfu'r rhan fwyaf o bobl yw'r ffaith y gall yr Awyrlu Brenhinol bob amser honni y dylai gyflawni'r gwaith ar

operational reasons. I hope that the Assembly Government is making the case that there must be a level playing field on both sides. If the Government believes that there should be a free market economy for the aerospace sector, then that is fine and dandy. If it believes that there should be a monopoly, that is also fine and dandy. However, you cannot split it up and put at risk a major project that is at the heart of the Welsh economy.

Sandy Mewies: I make no apology for focusing on Airbus UK, based in Flintshire. It makes a major contribution to the aerospace industry here and abroad, and many of my Delyn constituents work there.

The worldwide success of Airbus is due in no small part to its workforce, and other Members have paid tribute to those workers. They give a flexibility to the workplace that gives Airbus an advantage not enjoyed anywhere else in Europe.

Success breeds success. No sooner has the A380 taken off—literally, as well as in terms of economic success—than the company is looking ahead to the next generation of aircraft, the A350. I have no doubt that it will be another winner for Airbus and our country in the long-range market.

Everything at Airbus seems larger than life, from the amazing west factory, opened by our newly re-elected prime Minister, Tony Blair, to the statistics that spell out its success, which read like telephone numbers. The projected figures for the A350, due to enter service in 2010, are no exception to this marvellous rule—10,800 jobs are to be created in the UK aerospace sector, and more than 21,600 jobs are to be created in connected industries. This debate is all about Welsh Assembly Government support for developing and retaining the aerospace sector, and the A350 will provide that opportunity for the future.

Airbus will need the support of repayable launch aid to develop these new-generation wings, which will be made of composite materials rather than metal. Launch aid is not

ran y Weinyddiaeth Amddiffyn am resymau gweithredol. Gobeithio bod Llywodraeth y Cynulliad yn dadlau bod yn rhaid rhoi triniaeth gyfartal i'r ddwy ochr. Os cred y Llywodraeth y dylid cael economi marchnad rydd ar gyfer y sector awyrofod, yna mae hynny'n ddigon teg. Os cred y dylid cael monopol, mae hynny hefyd yn ddigon teg. Fodd bynnag, ni allwch ei rannu a pheryglu prosiect mawr sy'n ganolog i economi Cymru.

Sandy Mewies: Nid ymddiheuraf am ganolbwytio ar Airbus UK, yn Sir y Fflint. Mae'n gwneud cyfraniad mawr i'r diwydiant awyrofod yma a thramor, ac mae nifer o'm hetholwyr yn Nelyn yn gweithio yno.

Mae a wnelo llwyddiant byd-eang Airbus yn bennaf â'i weithlu, ac mae Aelodau eraill wedi rhoi teyrnged i'r gweithwyr hynny. Maent yn rhoi hyblygrwydd i'r gweithle, sy'n rhoi mantais i Airbus nad yw gan yr un lle arall yn Ewrop.

Mae llwyddiant yn magu llwyddiant. Cyn gynted ag y cododd yr A380—yn llythrennol, yn ogystal ag o ran llwyddiant economaidd—yr oedd y cwmni yn edrych ymlaen at y genhedlaeth nesaf o awyrennau, sef yr A350. Nid oes gennyf unrhyw amheuaeth na fydd hon yn llwyddiant arall i Airbus ac i'n gwlaid yn y farchnad teithiau pell.

Mae popeth yn Airbus yn ymddangos yn enfawr, o'r ffatri orllewinol ryfedol a agorwyd gan Tony Blair, ein Prif Weinidog a ail-etholwyd yn ddiweddar, i'r ystadegau sy'n pwysleisio ei lwyddiant, sy'n darllen fel rhifau ffôn. Nid yw'r ffigurau arfaethedig ar gyfer yr awyren A350, y disgwylir iddi ddechrau gwasanaethu yn 2010, yn eithriadau i'r rheol wych hon—bydd 10,800 o swyddi'n cael eu creu yn sector awyrofod y DU, ac mae dros 21,600 o swyddi i gael eu creu mewn diwydiannau cysylltiedig. Mae a wnelo'r ddadl hon â chymorth Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer datblygu a chynnal y sector awyrofod, a'r A350 fydd yn darparu'r cyfle hwnnw ar gyfer y dyfodol.

Bydd angen cymorth lansio sy'n cael ei addalu ar Airbus i ddatblygu adenydd y genhedlaeth newydd hon. Cânt eu gwneud o ddeunyddiau cymysg yn hytrach nag o fetel.

a gift or a grant—Airbus has received launch aid before and the UK and Welsh taxpayers have benefited with interest at payback time. I urge the Minister and his Cabinet colleagues to do all that they can to ensure that Airbus receives launch aid support, so that people in Wales and the UK reap the full benefits when the A350 becomes a reality, as I am sure that it will.

We should remember that Airbus UK does not stand alone, and colleagues may perhaps like to reflect that the supply chain includes some 150 Welsh companies and supports around 19,000 jobs in induced employment based around Broughton. It generates yearly net exports of £1 billion, soon to rise to £1.5 billion.

I hope that Welsh Assembly Cabinet colleagues will agree that if we want to support and develop the aerospace industry in Wales, we are on a winner with Airbus UK, and we should do everything in our power to provide financial and political support.

Lisa Francis: Minister, you have highlighted the importance of maintenance, repair and overhaul, and its contribution to the aerospace industry in Wales is around £1 billion a year. As Jenny mentioned, there is a proposal to establish a new aerospace maintenance training academy next to RAF Mona on Anglesey, which could help to fill the void of some of the missing skills on the maintenance, repair and overhaul side.

The debate pack informs us that there is a consultation document proposing the establishment of the training facility—presuming that it is that particular one—and that the consultation closed last January. Can you tell us what the next steps are as a result of that consultation? How near are we to realising this important training academy? How will its realisation be affected by the forthcoming ASPB merger?

With regard to Airbus, as my fellow Members have outlined, the future is very bright. It is wonderful that this is happening and that everything appears to be so buoyant.

Nid rhodd yw cymorth lansio na grant—mae Airbus wedi cael cymorth lansio o'r blaen, ac mae'r DU a threthdalwyr Cymru wedi elwa gyda llog adeg yr ad-dalu. Anogaf y Gweinidog a'i gyd-Weinidogion yn y Cabinet i wneud popeth o fewn eu gallu i sierhau bod Airbus yn cael cymorth lansio, er mwyn i bobl Cymru a'r DU fanteisio i'r eithaf pan ddaw'r A350 i fodolaeth, fel yr wyf yn siŵr y gwnaiff.

Dylem gofio nad yw Airbus UK yn unigryw, ac efallai y bydd cyd-Aelodau am ystyried y ffaith fod y gadwyn gyflenwi yn cynnwys tua 150 o gwmniau Cymreig ac yn cynnal tua 19,000 o swyddi mewn cyflogaeth ysgogedig o amgylch Brychdyn. Mae'n cynhyrchu allforion net blynnyddol o £1 biliwn, a fydd yn codi i £1.5 biliwn maes o law.

Gobeithio y bydd cyd-Weinidogion Cabinet Cynulliad Cymru yn cytuno, os ydym am gefnogi a datblygu'r diwydiant awyrofod yng Nghymru, fod Airbus UK yn llwyddiant ysgubol ac y dylem wneud popeth o fewn ein gallu i ddarparu cymorth ariannol a gwleidyddol.

Lisa Francis: Weinidog, yr ydych wedi amlygu pwysigrwydd gwaith cynnal a chadw, atgyweirio ac archwilio, ac mae ei gyfraniad i'r diwydiant awyrofod yng Nghymru tuag £1 biliwn y flwyddyn. Fel y soniodd Jenny, mae yna gynnig i sefydlu academi newydd mewn hyfforddiant cynnal a chadw awyrofod gerllaw Awyrlu Brenhinol Mona ar Ynys Môn, a allai helpu darparu rhai o'r sgiliau coll mewn cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio.

Mae'r pecyn dadl yn dweud wrthym bod dogfen ymgynghori yn cynnig sefydlu cyfleuster hyfforddi—gan gymryd yn ganiataol mai'r un hwnnw ydyw—ac yn nodi i'r ymgynghoriaid ddod i ben fis Ionawr diwethaf. A allwch ddweud wrthym beth yw'r camau nesaf o ganlyniad i'r ymgynghori hwnnw? Pa mor agos ydym i sefydlu'r academi hyfforddiant bwysig hon? Sut y bydd y broses o uno'r CCNCau sydd ar ddod yn effeithio ar hyn?

O ran Airbus, fel y mae fy nghyd-Aelodau wedi'i ddweui, mae'r dyfodol yn ddisglair iawn. Mae'n wych bod hyn yn digwydd a bod popeth i'w weld mor fywiog. Hoffwn

I wish that we could say the same for other parts of Wales where there have been more than just a few job losses and many jobs are still under threat.

You will know of my concerns about the shedding of 164 well-paid jobs at the former MOD weapons testing unit at Llanbedr airfield, which finally closed down completely last February. I have already met people who have had to sell their houses and move away because the replacement jobs that they have managed to find—mainly in the service sector—have been where wages have not been commensurate with the demands of mortgage repayments. Obviously that has a knock-on effect on the whole of the Llanbedr community. In fact it has had an effect on many communities, because it was not only people from Llanbedr that worked at the airfield. The travel-to-work area for those jobs was up to about 30 miles, so the losses in north Wales are very significant.

As Elin Jones said, it is worrying that nothing seems to be happening with regard to the future of the Llanbedr site. Last spring, the First Minister told me that a range of activity is being looked at, but that the commercial viability of the airfield is the key regarding the site as part of a triangle of a unique area in Europe for the testing of UAVs, which you are clearly excited about, Minister. Can you enlighten us with regard to what is happening on this front?

In recent weeks I have raised many questions, the answers to which do not seem to be forthcoming. You may say that the airfield is now closed and that therefore, if it was deemed viable to reopen it, we would have to go through the whole rigmarole of applying for a new licence, which might be a problem. In response, I would say that despite its closure, two RAF jets made landings there last February. I am concerned—and people in Gwynedd are particularly concerned—that, should it be deemed viable to reopen Llanbedr airfield, the Ardudwy, and surrounding, area would have lost all of its experienced staff by the time that that happened.

allu dweud yr un peth am rannau eraill o Gymru, lle mae nifer o swyddi wedi'u colli a lle mae nifer o swyddi mewn perygl o hyd.

Fe wyddoch am fy mhryderon o ran colli 164 o swyddi cyflog uchel yn hen uned profi arfau'r Weinidodaeth Amddiffyn ym maes awyr Llanbedr, a gaeodd o'r diwedd fis Chwefror diwethaf. Yr wyf eisoes wedi cyfarfod â phobl sydd wedi gorfol gwerthu eu tai a symud i ffwrdd am fod y swyddi newydd y maent wedi llwyddo i'w cael—yn y sector gwasanaeth yn bennaf—wedi bod mewn ardaloedd lle nad yw cyflogau wedi bod yn gymesur â galwadau ad-daliadau morgais. Mae'n amlwg bod hyn yn cael sgîl-effaith ar gymuned Llanbedr gyfan. Mewn gwirionedd, mae wedi effeithio ar lawer cymuned, oherwydd nid pobl o Lanbedr yn unig a weithiai yn y maes awyr. Teithiau pobl hyd at 30 milltir i fynd i'r swyddi hynny, ac felly mae'r colledion yn y Gogledd yn sylweddol iawn.

Fel y dywedodd Elin Jones, mae'n peri pryder nad oes dim byd i'w weld yn digwydd o ran dyfodol safle Llanbedr. Yn ystod y gwanwyn y llynedd, dywedodd y Prif Weinidog wrthyf fod amrywiaeth o weithgareddau'n cael eu hystyried, ond bod hyfywedd masnachol y maes awyr yn allweddol mewn perthynas â'r safle fel rhan o driongl ardal unigryw yn Ewrop ar gyfer profi cerbydau awyr di-griw, ac mae'n amlwg bod hyn wedi ennyн eich diddordeb, Weinidog. A allwch roi gwybod inni beth sy'n digwydd yn y mater hwn?

Yr wyf wedi codi llawer cwestiwn yn ystod yr wythnosau diwethaf, ond ymddengys na chaf atebion. Gallwch ddweud bod y maes awyr wedi cau erbyn hyn, ac felly, os ystyrid ei bod yn ddichonadwy ei ailagor, y byddai'n rhaid inni fynd drwy'r holl broses o wneud cais am drwydded newydd, a allai fod yn broblem. Mewn ymateb, hoffwn ddweud, er ei fod wedi cau, fod dwy awyren jet yr Awyrlu Brenhinol wedi glanio yno fis Chwefror diwethaf. Pryderaf—ac mae pobl yng Ngwynedd yn pryderu'n arbennig—os ystyrid ei bod yn ddichonadwy ailagor maes awyr Llanbedr, y byddai ardal Ardudwy, a'r ardal o'i hamgylch, wedi colli ei holl staff profiadol erbyn i hynny ddigwydd.

It logically follows that the WDA development of Parc Aberporth in Ceredigion and the UAV centre for excellence will add value to the potential opportunities for Llanbedr. What information can you give me regarding the work of the stakeholder group that was set up two years ago to look at the issues of UAV development in the UK, and particularly at Parc Aberporth? Was any work done to bring Llanbedr in to that equation?

Thales has written to me to say that it favours the Cardigan bay area as its preferred test flying base for the watchkeeper programme, and that it anticipates that flight trials will begin later this year. Is that on schedule? I have written several letters to you and the First Minister about these issues. Forgive me, but it seems that there is more likelihood of, say, Carl Sargeant doing a wing walk on an Airbus A380 tomorrow than there is of getting a straight answer. The bottom line is this: is Llanbedr airfield going to be part of any future UAV potential opportunities, or am I flogging a dead horse?

The Deputy Presiding Officer: Order. Your time is up.

Bryngle Williams: This afternoon we have heard about the successes of Airbus and I am extremely proud that it has bases in my constituency as well as in Carl Sargeant's and many others.

4.20 p.m.

I will raise another issue. As Members know, I always try to bring simple elements to the debate. Everyone is aware that Airbus is one of the largest employers in north-east Wales, and we are grateful that this will obviously lead to additional jobs in that area—we hope for the local residents. This is a boost to the local economy and provides secure jobs. However, I am concerned about the shortage of houses in the area. Discussions need to be held with local authorities to look at ways of making a number of realistically priced properties available to attract and maintain

Yn dilyn hynny yn rhesymegol, bydd datblygiad Parc Aber-porth gan WDA yng Ngheredigion a chanolfan ragoriaeth cerbydau awyr di-griw yn ychwanegu gwerth at gyfleoedd posibl yn Llanbedr. Pa wybodaeth y gallwch ei rhoi imi am waith y grŵp rhanddeiliaid a sefydlwyd ddwy flynedd yn ôl i ystyried materion datblygu cerbydau awyr di-griw yn y DU, ac yn arbennig ym Mharc Aber-porth? A wnaed unrhyw waith i sicrhau bod Llanbedr yn rhan o'r trafodaethau hynny?

Mae Thales wedi ysgrifennu ataf i ddweud mai ardal bae Ceredigion yw ei dewis o safle profi hedfan ar gyfer y rhaglen Watchkeeper, a'i fod yn rhag-weld y bydd profion hedfan yn dechrau'n ddiweddarach eleni. A yw hynny'n debygol o ddigwydd? Yr wyf wedi ysgrifennu nifer o lythyron atoch ac at y Prif Weinidog am y materion hyn. Maddeuwch imi, ond ymddengys ei bod yn fwy tebygol, dyweder, y bydd Carl Sargeant yn cerdded ar adain Airbus A380 yfory nag o gael ateb uniongyrchol. Dyma'r cwestiwn sylfaenol: a yw maes awyr Llanbedr yn mynd i fod yn rhan o unrhyw gyfleoedd posibl o ran cerbydau awyr di-griw yn y dyfodol, neu a wyf yn gwastraffu fy amser yn llwyr ar hyn?

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Mae eich amser wedi dod i ben.

Bryngle Williams: Y prynhawn yma, yr ydym wedi clywed am lwyddiannau Airbus, ac yr wyf yn falch iawn bod ganddo safleoedd yn fy etholaeth i yn ogystal ag etholaeth Carl Sargeant a nifer o etholaethau eraill.

Codaf gwestiwn arall. Fel y gŵyr Aelodau, ceisiaf gynnwys elfennau syml yn y draffodaeth bob amser. Gŵyr pawb fod Airbus yn un o'r cyflogwyr mwyaf yn y Gogledd-ddwyrain, ac yr ydym yn ddiolchgar y bydd hyn yn amlwg yn arwain at swyddi ychwanegol yn yr ardal honno—ar gyfer y trigolion lleol, gobeithio. Mae hyn yn hwb i'r economi leol ac mae'n darparu swyddi diogel. Fodd bynnag, pryderaf ynghylch prinder tai yn yr ardal. Mae angen cael trafodaethau gydag awdurdodau lleol i ystyried ffyrdd i sicrhau bod nifer o dai am

the present excellent workforce. House prices are certain to increase beyond an affordable level. The situation is already at crisis point and needs to be addressed. I hope that additional housing would be on the Flintshire side of the border between England and Wales to bring additional wealth into the area.

Carl Sargeant: Will you take an intervention?

Bryngle Williams: Yes, I will.

Carl Sargeant: On the basis that you support housing developments in the area, do you condemn statements made by your colleague, Mark Isherwood, as a long-time opponent of Warren Hall, and against proposals to expand Airbus at Manor Lane? Do you agree that that is a bit rich, given his comments today? Will you join me in condemning him, and in agreeing that we should promote, rather than dismiss, growth in the Airbus industry in Flintshire?

Bryngle Williams: I am not going to get into an argument between you and my colleague; that is for you to settle afterwards. As far as I am concerned, the bones of my speech here—*[Interruption.]*

Mark Isherwood: I place on the record that these concerns were not ones that I raised; they were raised by many residents of Broughton. They did not relate to the proposed development adjacent to the Broughton airfield, which is bringing in high-tech and high added-value industries. As Carl is aware, it related to three other proposed developments, on which proper public consultation has not been carried out.

Bryngle Williams: As I said earlier, the bones of my contribution this afternoon is that I want to see more homes coming to north Wales. This will, in turn, bring additional prosperity to the area. However, we must ensure that the infrastructure and the housing are in place. The National Assembly wants these people to build in Wales; we have the additional land, and an excellent workforce, which has proven itself with the success of Airbus and many other industries in north-east Wales. That is all that I want to say,

bris realistig ar gael i ddenu a chadw'r gweithlu ardderchog presennol. Mae prisiau tai yn sicr o godi'n uwch na lefel y gall pobl ei fforddio. Yr ydym yn wynebu argyfwng eisoes, a rhaid ymdrin â hynny. Gobeithio y byddai tai ychwanegol ar ochr sir y Fflint o'r ffin rhwng Cymru a Lloegr, er mwyn dod â chyfoeth ychwanegol i'r ardal.

Carl Sargeant: A wnewch dderbyn ymyriad?

Bryngle Williams: Gwnaf.

Carl Sargeant: Ar y sail eich bod yn cefnogi datblygiadau tai yn yr ardal, a ydych yn condemnio'r datganiadau a wnaed gan eich cyd-Aelod, Mark Isherwood, fel un sydd wedi gwirthwynebu Warren Hall ers amser hir, ac yn erbyn cynigion i ehangu Airbus yn Manor Lane? A gytunwch fod hynny braidd yn hyf, o gofio ei sylwadau heddiw? A ymunwch â mi i'w gondemnio, ac i gytuno y dylem hyrwyddo twf yn y diwydiant Airbus yn sir y Fflint, yn hytrach na'i ddiystyr?

Bryngle Williams: Nid wyf am fod yn rhan o ddadl rhynghoch chi a'm cyd-Aelod; rhaid i chi dorri'r ddadl honno wedyn. O'm rhan i, prif fyrdwn fy arraith yma—*[Torri ar draws.]*

Mark Isherwood: Hoffwn gofnodi nad myfi a gododd y pryderon hyn; fe'u codwyd gan nifer o drigolion Brychdyn. Nid oeddent yn ymwneud â'r datblygiad arfaethedig gerllaw maes awyr Brychdyn, sy'n dod â diwydiannau uwch-dechnoleg a diwydiannau sy'n ychwanegu gwerth sylweddol. Fel y gŵyr Carl, yr oedd yn ymwneud â thri datblygiad arfaethedig arall, na chafwyd ymgynghori cyhoeddus priodol arnynt.

Bryngle Williams: Fel y dywedais yn gynharach, prif fyrdwn fy nghyfraniad y prynhawn yma yw fy mod am weld mwy o gartrefi yn cael eu hadeiladu yn y Gogledd. Bydd hyn, yn ei dro, yn sicrhau bod yr ardal yn fwy ffyniannus. Fodd bynnag, rhaid inni sicrhau bod y seilwaith yn bodoli a'r tai ar gael. Mae'r Cynulliad Cenedlaethol am i'r bobl hyn adeiladu yng Nghymru; mae gennym y tir ychwanegol, a gweithlu ardderchog, sydd wedi ei brofi ei hun gyda llwyddiant Airbus a llawer diwydiant arall yn

Deputy Presiding Officer.

The Minister for Economic Development and Transport (Andrew Davies): It has been an interesting debate, to use David Melding's phrase. It has largely been a sober and a balanced debate, and I thank everyone for their contributions.

As I said at the beginning, the aerospace sector is of huge importance to Wales—both the manufacturing side and the service side provided by maintenance, repair and overhaul. They are both of vital importance to the Welsh economy, in terms of employment and wealth generation. We are committed—as I said in my introductory speech—to the sector, both manufacturing and MRO.

I will pick up on some of the points that have been raised. The discussion has centred around the current and future developments of Airbus, because it is of huge importance to the Welsh economy. The issue of launch aid mentioned by the local Members, Carl Sargeant and Sandy Mewies, is being considered. When the Prime Minister, the Chancellor of the Exchequer, and the First Minister visited Airbus at the beginning of April, there was an opportunity for both the Prime Minister and the Chancellor to see at first hand the quality of the facility at Broughton and also to discuss launch aid with the company. I am aware that the company is seeking financial advice, and we will, as ever, consider that, along with the importance of the company to the Welsh economy. We have robust systems for dealing with grant applications. The company has recognised previous support that it has received from the Welsh Assembly Government. I take serious issue with Mark Isherwood's making an unjustified attack on the First Minister, implying that the First Minister had jeopardised development in the past by allegedly withholding RSA grant. Nothing could be further from the truth. At the opening of the west factory, to which Sandy Mewies referred, there was a warm welcome for the significant help provided by the Assembly Government, as well as the UK Government.

y Gogledd-ddwyrain. Dyna'r cyfan yr wyf am ei ddweud, Ddirprwy Lywydd.

Y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd a Thrafnidiaeth (Andrew Davies): Mae hon wedi bod yn ddadl ddiddorol, a defnyddio ymadrodd David Melding. Bu'n ddadl ddifrifol a chytwys ar y cyfan, a diolchaf i bawb am eu cyfraniadau.

Fel y dywedais ar y dechrau, mae'r sector awyrofod o bwys mawr i Gymru—i weithgynhyrchu ac i'r gwasanaethau a ddarperir gan waith cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio. Mae'r naill a'r llall yn hanfodol i economi Cymru, o ran cyflogaeth a chreu cyfoeth. Yr ydym wedi ymrwymo—fel y dywedais yn fy araih agoriadol—i'r sector, yr un gweithgynhyrchu a'r un cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio.

Byddaf yn trafod rhai o'r pwyntiau a godwyd. Mae'r drafodaeth wedi canolbwyntio ar ddatblygiadau Airbus heddiw ac yn y dyfodol, am ei fod o bwys mawr i economi Cymru. Caiff y cymorth lansio y cyfeiriodd yr Aelodau lleol, Carl Sargeant a Sandy Mewies, ato ei ystyried. Pan ymwelodd Prif Weinidog y DU, Canghellor y Trysorlys a'r Prif Weinidog ag Airbus ddechrau mis Ebrill, cafodd Prif Weinidog y DU a'r Canghellor gyfle i weld ansawdd y cyfleuster ym Mrychdyn drostynt eu hunain, a chyfl hefyd i drafod cymorth lansio gyda'r cwmni. Gwn fod y cwmni'n ceisio cael cyngor ariannol, ac fel bob amser byddwn yn ystyried hynny, ynghyd â phwysigrwydd y cwmni i economi Cymru. Mae systemau cadarn gennym ar gyfer ymdrin â cheisiadau am grantiau. Mae'r cwmni wedi cydnabod cymorth blaenorol a gafodd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru. Yr wyf yn anghytuno'n gryf â Mark Isherwood am ymosod ar y Prif Weinidog heb gyfiawnhad, gan awgrymu bod y Prif Weinidog wedi peryglu datblygiad yn y gorffennol drwy atal grant cymorth rhanbarthol dewisol yn ôl y sôn. Mae hynny'n holol anghywir. Pan agorwyd y ffatri orllewinol, y cyfeiriodd Sandy Mewies ati, croesawyd y cymorth sylweddol a ddarparwyd gan Lywodraeth y Cynulliad, yn ogystal â Llywodraeth y DU.

Mark Isherwood: In that case, why were my party leader, Nick Bourne, Alun Cairns and I invited to the factory in 2000, after the announcement that the funding was not going to be provided, and asked to lobby the First Minister so that a solution could be reached on this very serious problem which is still discussed by my neighbours who work in the factory, who will never forget the months of stress that they were put through?

Andrew Davies: That is so wide of the mark as to be almost laughable. There are robust systems in place for dealing with applications for regional selective assistance through the Welsh Industrial Development Advisory Board. They are tried and tested systems, and that was the appropriate way of dealing with that issue. It demonstrates the robustness of the application process that an application by a company like Airbus was dealt with on the basis of its business case. The proof of the pudding is that the company received financial assistance from the Assembly Government.

Another important area is the unmanned aerial vehicle sector. There has been significant interest in the potential for UAV in Wales. Mention has been made of the fact that Thales, which is the preferred bidder for the MOD watchkeeper project, has announced its intention to undertake testing and evaluation work at Aberporth as part of that project. I know from talking to other companies, like Northrop Grumman, which I visited in Los Angeles last year, that they are also interested in using the facilities in Cardigan bay.

I also know from talking to the sector and to individual companies that there is huge interest in the potential of Parc Aberporth. Clearly, the technology park has only just been completed, or is on the verge of being completed, and that will be of huge significance to the area. However, in terms of the UAV sector overall, Parc Aberporth will play a central role in the UK Government's £32 million national programme for UAV developments, the ASTRAEA project. The WDA is taking a lead role in co-ordinating part of the programme at a UK level. There is

Mark Isherwood: Os yw hynny'n wir, pam y gwahoddwyd arweinydd fy mhlaid, Nick Bourne, Alun Cairns a minnau i'r ffatri yn 2000, ar ôl y cyhoeddiad nad oedd yr arian yn mynd i fod ar gael? Gofynnwyd inni lobio'r Prif Weinidog fel y gellid cael ateb i'r broblem ddifrifol hon, sy'n dal i gael ei thrafod gan fy nghymdogion sy'n gweithio yn y ffatri. Ni fyddant hwy byth yn anghofio'r misoedd o straen a wynebwyd ganddynt.

Andrew Davies: Mae hynny mor anghywir fel ei fod bron yn chwerthinlyd. Mae systemau cadarn ar waith ar gyfer ymdrin â cheisiadau am gymorth rhanbarthol dewisol drwy Fwrdd Cyngorol Datblygu Diwydiannol Cymru. Maent yn systemau dibynadwy, a dyna oedd y ffordd briodol o ymdrin â'r mater hwnnw. Mae'r ffaith fod cais gan gwmni fel Airbus wedi ei drin ar sail ei achos busnes yn dangos mor gadarn oedd y broses o wneud cais. Y canlyniad yw i'r cwmni gael cymorth ariannol gan Lywodraeth y Cynulliad.

Maes pwysig arall yw'r sector cerbydau awyr heb griw. Bu diddordeb mawr yng Nghymru yn y potensial ar gyfer cerbydau awyr heb griw. Soniwyd am y ffaith bod Thales, sef y dewis gynigydd ar gyfer prosiect Watchkeeper gan y Weinyddiaeth Amddiffyn, wedi cyhoeddi ei fwriad i wneud gwaith profi a gwerthuso yn Aber-porth fel rhan o'r prosiect hwnnw. Drwy siarad â chwmnïau eraill, fel Northrop Grumman yr ymwelais â hwy yn Los Angeles y llynedd, gwn fod ganddynt hwythau ddiddordeb mewn defnyddio'r cyfleusterau ym Mae Ceredigion.

Drwy siarad â'r sector ac â chwmnïau unigol, gwn hefyd fod llawer o ddiddordeb ym mhontensial Parc Aber-porth. Mae'n amlwg mai dim ond newydd ei gwblhau, neu ar fin cael ei gwblhau, y mae'r parc technoleg, a bydd hynny o bwys mawr i'r ardal. Fodd bynnag, o ran y sector cerbydau awyr heb griw yn gyffredinol, bydd gan Barc Aberporth ran ganolog yn rhaglen genedlaethol Llywodraeth y DU gwerth £32 miliwn ar gyfer datblygiadau cerbydau awyr heb griw, sef prosiect ASTRAEA. Mae gan WDA ran allweddol yn y broses o gydlynu rhan o'r

a very strong proposal for Wales's participation in the programme.

With regard to the Llanbedr airfield site, we have never said that it had no future; its potential as an airfield is well recognised. We have been, and remain, in close contact with the MOD, through the WDA, to look at options for the site. All the options are obviously still there.

Lisa Francis: When will you be in a position to release information about your discussions with the MOD on Llanbedr?

Andrew Davies: The dialogue with the MOD is ongoing. We would want to see what the options were for the use of Llanbedr and how that might fit into the wider framework, particularly with the development of UAV, and whether there is any potential for using that site, or whether the expansion of Aberporth is sufficient for that particular sector. We are not ruling anything in or out at this moment. We are keeping options open, and that will mean discussions with the MOD.

The other major area of discussion today has been St Athan, and mention has been made of the MOD decision to take the fixed-wing work on the Tornado away from St Athan. I am on record as saying—and it has been mentioned today—that we were disappointed, because we thought that it was the wrong decision operationally and economically. However, that does not mean that project Red Dragon is dead. Even if there is a future threat to the work of DARA at St Athan, that will not mean that project Red Dragon is dead. It will make things much more difficult—I am on the record as having said that—but the potential is still there.

David Melding: I agree that we are better off with project Red Dragon—there is no doubt about that. If we had lost this contract and not had project Red Dragon, we would be in a pickle. However, there is a challenge now to

rhaglen ar lefel y DU. Mae cynnig cryf iawn dros gael Cymru'n rhan o'r rhaglen.

O ran safle maes awyr Llanbedr, nid ydym erioed wedi dweud nad oes iddo ddyfodol; cydnabyddir ei botensial fel maes awyr. Yr ydym wedi bod mewn cysylltiad agos â'r Weinyddiaeth Amddiffyn, drwy WDA, i ystyried dewisiadau ar gyfer y safle, ac mae hynny'n parhau. Mae'n amlwg bod yr holl ddewisiadau'n dal ar gael.

Lisa Francis: Pryd y byddwch mewn sefyllfa i ryddhau gwybodaeth am eich trafodaethau gyda'r Weinyddiaeth Amddiffyn ar Lanbedr?

Andrew Davies: Mae'r trafodaethau gyda'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn parhau. Byddem am weld pa ddewisiadau sydd ar gael ar gyfer defnyddio Llanbedr, a sut y gallai hynny gyd-fynd â'r fframwaith ehangach, yn arbennig wrth ddatblygu cerbydau awyr heb griw, ac a oes unrhyw bositilrwydd o ddefnyddio'r safle hwnnw, neu a yw'r broses o ehangu Aber-porth yn ddigonol i'r sector penodol hwnnw. Nid ydym yn cymeradwyo dim nac yn diystyr u dim ar hyn o bryd. Yr ydym yn parhau i ystyried yr holl ddewisiadau, a bydd hynny'n golygu trafod gyda'r Weinyddiaeth Amddiffyn.

Sain Tathan yw'r maes arall y bu llawer o drafodaeth arno heddiw, a soniwyd am benderfyniad y Weinyddiaeth Amddiffyn i symud y gwaith adenyyd sefydlog ar y Tornado o Sain Tathan. Cofnodwyd fy mod—a soniwyd am hyn heddiw—wedi dweud ein bod yn siomedig, am ein bod o'r farn ei fod yn benderfyniad anghywir yn weithredol ac yn economaidd. Fodd bynnag, nid yw hynny'n golygu bod prosiect y Ddraig Goch wedi darfod. Hyd yn oed os caiff gwaith DARA yn Sain Tathan ei fygwth yn y dyfodol, ni fydd hynny'n golygu bod prosiect y Ddraig Goch wedi darfod. Bydd yn gwneud pethau lawer yn fwy anodd—mae wedi'i gofnodi imi ddweud hynny—ond mae'r potensial yno o hyd.

David Melding: Cytunaf ein bod yn well ein byd gyda phrosiect y Ddraig Goch—nid oes amheuaeth am hynny. Pe byddem wedi colli'r contract hwn a heb gael prosiect y Ddraig Goch, byddem mewn twll. Fodd

bring out the full potential of the project. That is obviously the case and the situation that we are in.

4.30 p.m.

Andrew Davies: As I said in my opening remarks, many companies in the aerospace sector have shown significant interest in the facilities at St Athan—in the hangars and, particularly, in the workforce. I am heartened by that level of interest, but not surprised by it, because we have always been confident about the long-term development.

However, it would be wrong to say that there is no MOD work in Wales. There is significant MOD work here. The Atlas consortium recently won the defence information infrastructure project as preferred bidder status, and many Welsh companies—EADS, EDS, LogicaCMG and General Dynamics—were involved in that. That will be of huge significance, particularly in south Wales.

To conclude, the aerospace sector is of huge importance to the Welsh economy, as everyone has recognised that this afternoon, within the manufacturing sector and the maintenance, repair and overhaul sector. There is widespread recognition of the importance of the sector and of our contribution as a Government to making it a prosperous and dynamic sector.

bynag, wynebwn her yn awr i gyflawni potensial llawn y prosiect. Yn amlwg, dyna'r sefyllfa sydd ohoni.

Andrew Davies: Fel y dywedais yn fy sylwadau agoriadol, mae nifer o gwmnïau yn y sector awyrofod wedi dangos cryn ddiddordeb yn y cyfleusterau yn Sain Tathan—yn yr awyrendai, ac yn arbennig yn y gweithlu. Mae'r diddordeb hwnnw'n galonogol, ond nid yw'n syndod, gan ein bod erioed yn hyderus am y datblygiad hirdymor.

Fodd bynnag, byddai'n anghywir dweud nad oes dim gwaith i'r Weinyddiaeth Amddiffyn yn cael ei wneud yng Nghymru. Mae cryn dipyn o waith y Weinyddiaeth Amddiffyn yn cael ei wneud yma. Yn ddiweddar, enillodd consortiw Atlas y prosiect seilwaith gwybodaeth amddiffyn gyda statws dewis gynigyd, ac yr oedd nifer o gwmnïau o Gymru—EADS, EDS, LogicaCMG a General Dynamics—wedi cymryd rhan. Bydd hynny o arwyddocâd mawr, yn arbennig yn y De.

I gloi, mae'r sector awyrofod yn bwysig iawn i economi Cymru, fel y mae pawb wedi cydnabod y prynhawn yma, yn y sector gweithgynhyrchu a'r sector cynnal a chadw, trwsio ac atgyweirio. Cydnabyddir yn gyffredinol bwysigrwydd y sector a'n cyfraniad fel Llywodraeth i'w wneud yn sector llwyddiannus a deinamig.

Gwelliant 1: O blaid 51, Ymatal 0, Yn erbyn 0.

Amendment 1: For 51, Abstain 0, Against 0.

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
 Barrett, Lorraine
 Bates, Mick
 Bourne, Nick
 Burnham, Eleanor
 Butler, Rosemary
 Cairns, Alun
 Chapman, Christine
 Cuthbert, Jeff
 Davidson, Jane
 Davies, Andrew
 Davies, Janet
 Davies, Jocelyn
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin

Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y gwelliant.
Amendment carried.*

*Gwelliant 2: O blaid 51, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Amendment 2: For 51, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiaid yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William

Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y gwelliant.
Amendment carried.*

Motion NDM2431 as amended:

the National Assembly for Wales notes the Welsh Assembly Government's commitment and effort in developing and maintaining the aerospace industry in Wales;

notes the setback to the Red Dragon project caused by the Ministry of Defence's decision to withdraw work from DARA St Athan and calls upon the Welsh Assembly Government to ensure that the full potential of this world-class centre of excellence is not lost; and

commends the commitment of the highly skilled workforce, which has made the Welsh aerospace industry a world leader.

Cynnig NDM2431 fel y'i diwygiwyd:

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn nodi ymrwymiad ac ymdrech Llywodraeth Cynulliad Cymru i ddatblygu a chynnal y diwydiant awyrofod yng Nghymru;

yn nodi'r anhawster i brosiect y Ddraig Goch a achoswyd gan benderfyniad y Weinyddiaeth Amddiffyn i gael gwared ar waith o DARA Sain Tathan, ac yn galw ar Lywodraeth Cynulliad Cymru i sicrhau na chollir potensial llawn y ganolfan ragoriaeth hon sydd gyda'r gorau yn y byd; ac

yn canmol ymrwymiad y gweithlu medrus iawn sydd wedi gwneud diwydiant awyrofod Cymru yn arweinydd byd.

*Cynnig wedi'i ddiwygio: O blaid 51, Ymatal 0, Yn erbyn 0.
Amended motion: For 51, Abstain 0, Against 0.*

Pleidleisiodd yr Aelodau canlynol o blaid:
The following Members voted for:

Andrews, Leighton
Barrett, Lorraine
Bates, Mick
Bourne, Nick
Burnham, Eleanor
Butler, Rosemary
Cairns, Alun
Chapman, Christine
Cuthbert, Jeff
Davidson, Jane
Davies, Andrew
Davies, Janet
Davies, Jocelyn
Dunwoody-Kneafsey, Tamsin
Essex, Sue
Francis, Lisa
German, Michael
Gibbons, Brian
Graham, William
Gregory, Janice
Griffiths, John
Gwyther, Christine
Hart, Edwina
Hutt, Jane
Idris Jones, Denise
Isherwood, Mark
James, Irene
Jones, Alun Ffred
Jones, Ann
Jones, Carwyn
Jones, Elin
Jones, Helen Mary
Jones, Ieuan Wyn
Jones, Laura Anne
Lewis, Huw
Lloyd, David
Lloyd, Val
Melding, David
Mewies, Sandy
Morgan, Jonathan
Morgan, Rhodri
Neagle, Lynne
Pugh, Alun
Randerson, Jenny
Ryder, Janet
Sargeant, Carl
Sinclair, Karen
Thomas, Gwenda
Thomas, Rhodri Glyn
Williams, Brynle
Williams, Kirsty

*Derbyniwyd y cynnig wedi'i ddiwygio.
Amended motion carried.*

**Dadl Fer
Short Debate**

**Cymru ac Ewrop
Wales and Europe**

Alun Ffred Jones: Yr wyf wedi cael cais gan Rosemary Butler, Nick Bourne a Mike German i gyfrannu i'r drafodaeth.

Alun Ffred Jones: I have received requests from Rosemary Butler, Nick Bourne and Mike German to contribute to the debate.

Mae bod yn rhan o'r Undeb Ewropeaidd yn fendith i Gymru—mae'n rhoi inni olwg ehangach na'r hyn a gawn ym myd bach llethol y Deyrnas Unedig. Yr ydym yn cyfarfod, gweithio a siarad gyda gwledydd bychain eraill. Mae rhai ohonynt wedi llwyddo i gael annibyniaeth, megis Slofenia, Gweriniaeth Iwerddon, Latfia a Denmarc, ac mae eraill yn dal i fod yn rhan o genedl-wladwriaeth fawr, megis Llydaw, Euskadi, Silesia, neu ranbarthau fel y Länder Almaenig a'r cenhedloedd Belgaidd. Gallwn weld ein bod yn aelodau o deulu, teulu sy'n dadlau o dro i dro ons sy'n barod i cynnig cefnogaeth pan fo angen. Mae rhai ohonom yn dal i gofio'r cymorth a roddwyd i deuluoedd y glowyr yn ystod streic 1984-85 gan yr ardaloedd hyn.

Yn y cyd-destun hwn y mae Plaid Cymru'n gweld Cymru, ein gwlad. Dyna ein gweledigaeth ers y dechrau. Yn hanesyddol, mae Cymru wedi cael cysylltiadau agos gyda Ffrainc, Cernyw ac Iwerddon. Mae chwedlau oes y seintiau, cefnogaeth brenin Ffrainc i Owain Glyndwr—er nad oedd yn ddigon—a'r gofgolofn a godwyd yn ddiweddar i Owain Lawgoch yng nghanolbarth Ffrainc yn profi'r cyswllt hanesyddol hwnnw.

Fodd bynnag, dewch yn ôl at heddiw, lle mae'r Undeb Ewropeaidd yn wynebu argyfwng wrth gytuno ar gyfansoddiad sydd wedi'i baratoi yn sgîl llawer o ymgynghori. Mae dyfodol y cyfansoddiad drafat hwn yn creu pryder wrth i ddyddiadau refferendwm Ffrainc a'r Iseldiroedd agosâu. Nid yw'n gyfansoddiad perffaith o bell ffordd, ond mae'n well na'r cytundebau presennol, a byddai ei ganiatáu yn ddewis gwell na pharhau gyda systemau nad ydynt yn gweithio, ac yn well na gweld undeb sy'n chwalu'n economaidd, yn wleidyddol, neu yn y ddau gyd-destun. Nid yw'r ymgyrchoedd 'Na' yn edrych ar y sefyllfa gyfan, ac maent yn canolbwytio ar wendidau'r undeb. Yr wyf yn siŵr y byddem i gyd yn cytuno bod llawer gormod o fiwrocratieth yn yr undeb, fod gormod o amser yn cael ei dreulio mewn cyfarfodydd ac, mewn rhai meysydd, fod arian cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio mewn ffyrdd annerbyniol. Serch hynny, a yw hynny'n ddigon gwael i gyflawnhau cael gwared â'r manteision sy'n dod o fodolaeth

Being part of the European Union has been a blessing to Wales—it gives us a more expansive view than that which we have within the stifling world of the United Kingdom. We meet, work and talk with other small countries. Some of them have succeeded in gaining independence, such as Slovenia, the Republic of Ireland, Latvia and Denmark, and others remain part of large nation states, such as Brittany, Euskadi, Silesia, or regions such as the German Länder and the Belgian nations. We can see that we are family members, a family that does not always see eye to eye, but one which is willing to offer support when needed. Some of us still remember the support given by these areas to the miners' families during the 1984-85 strike.

It is in this context that Plaid Cymru sees Wales, our country. That has been our vision from the outset. Historically, Wales has had close ties with France, Cornwall and Ireland. The literature of the age of saints, the support of the king of France for Owain Glyndwr—although bot quite sufficient—and the monument recently erected to commemorate Owain Lawgoch in central France, are all proof of the historical connection.

However, let us return to the here and now, in which the European Union faces a crisis in agreeing a constitution which has been drafted following extensive consultation. The future of this draft constitution causes consternation as the referenda in France and the Netherlands draw closer. It is far from being a perfect constitution, but is it better than the current treaties, and ratifying it would be a better choice than continuing with systems that do not work. It would be better than seeing a union disintegrating economically, politically, or in both contexts. The 'No' campaigns are not looking at the situation in the round, and they focus on the union's weaknesses. I am sure we would all agree that there is far too much bureaucracy in the union, and that too much time is spent in meetings and that, in some areas, there is unacceptable use of public money. However, does that justify getting rid of the advantages that come from the very existence of the European Union? There are three benefits of fundamental importance, namely the

yr Undeb Ewropeaidd? Mae tri budd o bwysigrwydd sylfaenol, sef yr heddwch parhaus yn y Farchnad Gyffredin, neu'r Undeb Ewropeaidd, dros y 60 mlynedd diwethaf, y cydweithrediad i ddelfio â dirywiad amgylcheddol a newid yn yr hinsawdd, a'r ymdrechion parhaus i ddileu anghyfartaledd economaidd drwyddi draw.

Nid yw peidio â chael rhyfel am 60 mlynedd rhwng aelod-wladwriaethau yr Undeb Ewropeaidd wedi digwydd ar ei ben ei hun; mae'n ganlyniad i waith caled ac ymdrechion parhaus i ddeall a bodloni pryderon y gwahanol wledydd. Bydd rhagleni ar ein sgriniau teledu y mis hwn yn dangos arswyd rhyfel sy'n parhau'n gysgod dros genedlaethau'r dyfodol. Os oes arian yn cael ei wastraffu ar fiwrocratiaeth, nid yw'n ddim o'i gymharu â'r gwastraff arian ar ryfel, ac mae rhyfel Irac yn enghraift berffaith o hynny, heb sôn am y dioddefaint dynol.

O ran yr amgylchedd, mae'n berffaith amlwg i bawb bod rhaid i ardal mor fach yn ddaearyddol â gorllewin a chanolbarth Ewrop weithio gyda'i gilydd i ymdrin â'r heriau amgylcheddol. Nid yw'r Undeb Ewropeaidd yn gwneud digon, ond o leiaf y mae'n gweithredu fel cydwybod llawer mwy effeithiol nag aelod-wladwriaethau unigol. Mae pobl Cymru yn dymuno gwlad lân a gwyrdd ar ôl y blynnyddoedd o lygredd diwydiannol, a, thrwy weithio gyda'r Undeb Ewropeaidd, gallai Llywodraeth y Cynulliad fod yn fwy effeithiol wrth fodloni'r dyheadau hynny, ond o leiaf mae gwaith yn digwydd.

Mae'r Undeb Ewropeaidd yn dal i wynebu anghyfartaledd economaidd mawr rhwng, ac o fewn, aelod-wladwriaethau. Mae hyn yn wir am rai o'r aelod-wladwriaethau newydd, yn enwedig rhai ohonynt sydd â dim ond 25 y cant o gyfartaledd cynnrych mewnwladol crynswth y pen. Mae hefyd yn wir am Brydain, lle mae'r bwlch rhwng y tlawd a'r cyfoethog, a rhwng ardaloedd, wedi tyfu dan y Llywodraeth Lafur hon a'r un flaenorol.

Mae dau fater i ystyried yn y cyd-destun hwn, y naill yw'r problemau economaidd cyffredinol yn ardal yr ewro, a'r llall yw anghyfartaledd gwirioneddol. Mae agenda ddiweddaraf Lisbon i wella economi ardal yr ewro wedi cychwyn, ond mae'n anodd i nifer

continuous peace within the Common Market, or the European Union, over the past 60 years, the collaborative working to deal with damage to the environment and climate change, and the continuous efforts to wipe out economic inequality completely.

Not having a war for 60 years between European Union member states has not occurred by itself; it is the result of hard work and continuous efforts to understand and satisfy the concerns of different countries. Television programmes this month will show the horror of a war that remains a shadow over future generations. If money is being wasted on bureaucracy, then that is nothing compared with the money wasted on war, and the war in Iraq is a perfect example of that, not to mention the human suffering.

With regard to the environment, it is perfectly obvious to all that an area as small as western and central Europe in geographical terms must work together to tackle environmental challenges. The European Union does not do enough, but at least it is acting as a much more effective conscience than individual member states. The people of Wales want a clean and green land after years of industrial pollution, and by working with the European Union the Assembly Government could be more effective in satisfying that aspiration, but at least work is under way.

The European Union still faces great economic inequality between and within member states. This is true of some of the new member states, especially those with only 25 per cent of average gross domestic product per capita. It is also true of Britain, where the gap between the rich and the poor, and between areas, has widened under this Labour Government and the previous one.

There are two issues to consider in this context, the one being the general economic problems in the eurozone, and the other being genuine inequality. The most recent Lisbon agenda to improve the economy of the eurozone has commenced, but it is difficult

o wladwriaethau ddod yn fwy cystadleuol wrth gadw cefnogaeth wleidyddol gartref ar yr un pryd. Eto, mae hyn yn hollbwysig ar gyfer llewyrch yn yr economi fydd-eang, ond mae'n anodd cael cydbwysedd, gydag angen am gynhyrchu'n lleol er mwyn delio â newid yn yr hinsawdd.

Wrth edrych ar faterion o anghyfartaledd, mae'n amlwg bod angen y gefnogaeth fwyaf ar aelod-wladwriaethau eraill, yn y ffordd y maent yn trefnu a chyda'u trefniadau ariannol. Mae profiad y gorffennol wedi dangos nad taflu arian at rywbeth yw'r ffordd fwyaf effeithiol o ddelio â ddiffygion strwythurol. Nid yw'r strwythurau ar gael bob amser i ddefnyddio arian Ewropeaidd yn effeithiol. Felly, yn y rownd nesaf, mae'n rhaid defnyddio'r arian i adeiladu'r seilweithiau hynny, yn gorfforol ac yn gymdeithasol, i sicrhau datblygiad cynaliadawy o fewn gwledydd.

4.40 p.m.

Mewn aelod-wladwriaethau cyfoethocach, mae ardaloedd arbennig yn derbyn nawdd oherwydd eu bod yn llawer tlotach na'r cyfartaledd yn y wlad honno, fel y gwyddom yng Nghymru. Mae parhau â'r nawdd hwn, er y bydd hynny ar lefel is yn y rownd nawdd nesaf, yn bwysig i allu cynnal y gwelliannau sydd wedi'u gwneud hyd yn hyn, pa mor fychan bynnag y bu'r gwelliannau hynny. Mae hwn yn fater pwysig i ni yng Nghymru, lle mae'r economi yn bell y tu ôl i'r economi yn rhannau o Loegr.

The crucial yardstick to qualify for Objective 1 funding, or its successor, from 2007-13, is that an area such as west Wales and the Valleys will be below 75 per cent of the gross national income of the European Union average for the last three years for which figures are available. A special scheme to compensate those above this figure, only because 25 countries are now members of the Union, refers to statistically eligible areas, with funding starting high and then tailing off sharply during those years. West Wales and the Valleys should qualify for one of these, and it will be the former if a decision is taken next month. However, as we all know, the UK Government has been unwilling to give a sufficiently high contribution to the European

for several states to become more competitive while maintaining political support at home. However, this is essential for the prosperity of the global economy, but it is difficult to strike a balance given the need to produce locally in order to deal with climate change.

In considering issues of inequality, it is clear that the greatest support is needed by other member states, in the way they organise and with their financial arrangements. Past experience has shown that structural deficiencies are not best dealt with by throwing money at them. The structures are not always in place to use European funding effectively. Therefore, in the next round, the money must be used to create those infrastructures, both physical and social, to ensure sustainable development within countries.

Within the richer member states, certain areas receive funding because they fall below the average within those countries, as we see in Wales. Continuing this funding, albeit at a lower level in the next funding round, is imperative if we are to maintain the improvements achieved so far, however minor those improvements may have been. This is a crucial issue for us in Wales, where the economy is lagging far behind that in some English regions.

Y ffon fesur hanfodol i fod yn gymwys ar gyfer arian Amcan 1, neu'r hyn a fydd yn ei olynu, ar ôl 2007-13, yw y bydd ardal fel y Gorllewin a'r Cymoedd yn is na 75 y cant o incwm gwladol crynswth cyfartaledd yr Undeb Ewropeaidd am y tair blynedd diwethaf y mae ffigurau ar gael ar eu cyfer. Mae cynllun arbennig i ddigolledu'r rheini sy'n uwch na'r ffigur hwn, dim ond oherwydd bod 25 o wledydd erbyn hyn yn aelodau o'r Undeb, yn cyfeirio at ardaloedd sy'n gymwys yn ystadegol, gyda symiau mawr i ddechrau sy'n gostwng yn sylweddol yn ystod y blynnyddoedd hynny. Dylai'r Gorllewin a'r Cymoedd fod yn gymwys i gael un o'r rhain, a'r cyntaf a gânt os gwneir penderfyniad y mis nesaf. Fodd bynnag, fel y

Commission to fund the statistical eligibility scheme, with the difference being 1.14 per cent of gross domestic product rather than 1 per cent. The First Minister has said that negotiations would result in a compromise agreement, which we have all been expecting.

However, at a recent meeting with a member of the Plaid Cymru Assembly group, a member of the UK representation in the European Union stated categorically, several times, that the UK position is non-negotiable and that Wales will not receive Objective 1 funding in the next round—or whatever its successor will be—regardless of statistics. On further questioning, he made it clear that the UK Government will only put in enough money to fund the common agricultural policy and structural funding for member states with well below the average gross national income level, and averages of 25 per cent and 35 per cent were mentioned. There was a strong suggestion that even if other member states forced through an agreement, the UK Government would not allow flexibility to match fund from the Assembly.

Saving money by increasing the rebate would allow the UK Government to save on bureaucracy, while funding poorer areas of the UK directly. This sounds eminently sensible, until we understand that the European Commission guarantees funding for seven years, while the UK Government would do that for only three years, and that there could be a change of political control during that time.

Plaid Cymru—The Party of Wales has made its position clear. First, the UK Government must come to an agreement by June to ensure that west Wales and the Valleys benefit to the maximum extent from EU funds. Any delay—and the UK Government shows no urgency in this matter—could, and probably will, leave Wales the poorer. Secondly, if the UK Government holds out against the 1.14 per cent of gross domestic product contribution, Wales loses out again. We know where we stand. Labour—New, Welsh,

gŵyr pob un o honom, mae Llywodraeth y DU wedi bod yn anfodlon rhoi cyfraniad digon uchel i'r Comisiwn Ewropeaidd i ariannu'r cynllun cymhwyster ystadegol, a'r gwahaniaeth oedd 1.14 y cant o gynnrych mewnwladol crynswth yn hytrach nag 1 y cant. Dywedodd y Prif Weinidog y byddai'r trafodaethau'n arwain at gytundeb cyfaddawd yr ydym bob un wedi bod yn ei ddisgwyl.

Fodd bynnag, mewn cyfarfod yn ddiweddar gydag aelod o grŵp Plaid Cymru yn y Cynulliad, dywedodd aelod o gynrychiolaeth y DU yn yr Undeb Ewropeaidd yn bendant, lawer gwaith, nad oes modd newid safbwyt y DU ac na fydd Cymru yn cael arian Amcan 1 yn y cylch nesaf—neu beth bynnag fydd yn ei olynu—waeth beth fo'r ystadegau. Ar ôl ei holi ymhellach, dywedodd yn glir y bydd Llywodraeth y DU yn rhoi dim ond digon o arian i ariannu'r polisi amaethyddol cyffredin a'r cronfeydd strwythurol ar gyfer aelod-wladwriaethau sydd â chyfartaledd llawer is na lefel yr incwm gwladol crynswth, a chrybwyllyd cyfartalion o 25 y cant a 35 y cant. Awgrymwyd yn gryf, hyd yn oed pe byddai aelod-wladwriaethau eraill yn gorfodi cytundeb, na fyddai Llywodraeth y DU yn caniatau'r hyblygrwydd i gael arian cyfatebol gan y Cynulliad.

Byddai arbed arian drwy gynyddu'r ad-daliad yn caniatâu i Lywodraeth y DU arbed ar fiwrocratiaeth, gan ariannu ardaloedd tlotach y DU yn uniongyrchol. Mae hyn i'w weld yn ateb synhwyrol, nes inni ddeall bod y Comisiwn Ewropeaidd yn gwarantu arian am saith mlynedd, ond y byddai Llywodraeth y DU yn gwneud hynny dim ond am dair blynedd, ac y gallai fod newid mewn rheolaeth wleidyddol yn ystod y cyfnod hwnnw.

Mae Plaid Cymru—The Party of Wales wedi gwneud ei safbwyt yn glir. Yn gyntaf, rhaid i Lywodraeth y DU ddod i gytundeb erbyn mis Mehefin i sicrhau bod y Gorllewin a'r Cymoedd yn elwa i'r eithaf o arian yr UE. Gallai unrhyw oedi—ac nid yw Llywodraeth y DU yn dangos bod arni frys o gwbl yn y mater hwn—olygu bod Cymru ar ei cholled, a hynny'n sy'n debygol. Yn ail, os bydd Llywodraeth y DU yn gwrrthod rhoi'r 1.14 y cant o gyfraniad cynnrych mewnwladol crynswth, bydd Cymru ar ei cholled unwaith

or old—in Wales refuses to commit itself. Once again, internal party considerations come before loyalty to Wales.

For years, Assembly Government Ministers have made much of the special relationship between the two Labour-controlled Governments at Westminster and Cardiff. They have gone so far as to say that Wales would suffer considerably unless this situation is maintained. Many Members here have been horrified by the arrogance and lack of democratic understanding in such statements. Yet, now we can see that it is all totally untrue. Either the First Minister knew that the UK Government position was non-negotiable, and misled the Assembly and the people of Wales, or he himself was misled by the UK Labour Government. We now know that either we cannot trust the First Minister or he cannot trust the British Prime Minister.

Rosemary Butler: Thank you for raising the important issue of Europe. It is good to see you back here, Alun Ffred. I am quite envious of the large audience that you have had this afternoon, and it is much larger than the one that I had last week on eve of poll.
[Laughter.]

Wales has benefited greatly from being in Europe under Welsh Labour and Labour in Westminster. It is essential that we build strong links and relationships with as many European institutions as possible, whether it is the commission or the parliament. I am pleased that the European foreign Ministers will be meeting at the Celtic Manor in my constituency in the near future.

The Committee of the Regions is a European institution that is growing in stature and importance. Given your ringing endorsement and your reference to how important it is that we are involved in Europe, I hope that you will support an agreement that will allow the Assembly to take a full part in the work of the Committee of the Regions and allow Members to attend its meetings.

eto. Gwyddom sut mae pethau. Mae'r Blaid Lafur—boed yn Llafur Newydd, Llafur Cymru neu'n hen Lafur—ynghymru yn gwrthod ymrwymo. Unwaith eto, daw ystyriaethau mewnol y blaid o flaen teyrngarwch i Gymru.

Am flynyddoedd, mae Gweinidogion Llywodraeth y Cynulliad wedi cyfeirio'n fynych at y berthynas arbennig rhwng y ddwy Lywodraeth Lafur yn San Steffan a Chaerdydd. Aethant mor bell â dweud y byddai Cymru'n dioddef yn sylweddol oni bai bod y sefyllfa hon yn parhau. Mae'r haerllugrwydd a'r diffyg dealltwriaeth ddemocrataidd mewn datganiadau o'r fath wedi brawychu nifer o'r Aelodau yma. Eto, erbyn hyn gallwn weld ei bod yn gwbl anwir. Yr oedd y Prif Weinidog naill ai'n gwybod nad oedd modd newid safbwyt Llywodraeth y DU, ac wedi camarwain y Cynulliad a phobl Cymru, neu caffodd ef ei hun ei gamarwain gan Lywodraeth Llafur y DU. Gwyddom erbyn hyn naill ai na allwn ymddiried yn y Prif Weinidog, neu na all ef ymddiried ym Mhrif Weinidog Prydain.

Rosemary Butler: Diolch am godi mater pwysig Ewrop. Mae'n braff eich gweld yn ôl yma, Alun Ffred. Yr wyf yn eithaf cefnigennus o'r gynulleidfa fawr yr ydych wedi'i chael yma y prynhawn yma: mae hi lawer yn fwy nag a gefais i yr wythnos diwethaf ar noswyl yr etholiad.
[Chwerthin.]

Mae Cymru wedi elwa'n fawr o fod yn rhan o Ewrop o dan Lafur Cymru a Llafur yn San Steffan. Mae'n hanfodol inni feithrin cysylltiadau a chydberthynas gref â chynifer â phosibl o sefydliadau Ewrop, boed yn y comisiwn neu yn y senedd. Yr wyf yn falch y bydd Gweinidogion tramor Ewrop yn cyfarfod yng ngwesty'r Celtic Manor yn fy etholaeth i yn y dyfodol agos.

Mae Pwyllgor y Rhanbarthau yn sefydliad Ewropeidd sy'n tyfu o ran ei statws a'i bwysigrwydd. O ystyried eich cefnogaeth gadarn a'ch cyfeiriad at bwysigrwydd bod yn rhan o Ewrop, gobeithio y byddwch yn cefnogi cytundeb a fydd yn galluogi'r Cynulliad i chwarae rhan lawn yng ngwaith Pwyllgor y Rhanbarthau, ac yn caniatáu i Aelodau fynychu ei gyfarfodydd.

Nick Bourne: I echo what Rosemary Butler said; it is good to see Alun Ffred back. However, I am sure that the paucity of the attendance last week was nothing to do with the speech and everything to do with the election.

It is vital that we are in Europe and fighting for Welsh interests. I have always supported the European Union—the common market as it once was, and then the European communities. I support its extension, and I think that more member states should join. That is to the good of Europe for economic reasons and, as has been said, also for reasons of peace in Europe. It is vital that we get a good deal for Wales, and the most important issue that we face as a nation in the European Union is the next round of cohesion funding.

I look forward to hearing what the First Minister has to say on cohesion funding because the clock is ticking, and it is unlikely that there will be an agreement during the UK's presidency. If it does not happen soon, that pushes it into the long grass, which is not in anyone's interest. I am deeply concerned about the lack of commitment; we do not know where the Welsh Government stands on this, and I think that we are entitled to hear a bit more today other than the usual mantra that the Government is fighting for Wales's best interest. Of course it is, but we need to know exactly what it is seeking to achieve today.

Michael German: I would also like to thank Alun Ffred for raising this matter, and I welcome him back.

I wish to raise one issue, namely the certainty that we have regarding those who are pro-European in the Chamber voting for this document next year. It will not be easy, colleagues, for those of us who believe in having a constitution for Europe. In light of the reason why it is so important for us to have this constitution, does the First Minister agree that having overarching agreement between political parties and working together are an essential precursor to winning

Nick Bourne: Ategaf yr hyn a ddywedodd Rosemary Butler; da yw gweld Alun Ffred yn ôl. Fodd bynnag, yr wyf yn siŵr mai'r etholiad ac nid yr araith oedd yn gyfrifol am y nifer fach a oedd yn bresennol yr wythnos diwethaf.

Mae'n hanfodol inni fod yn rhan o Ewrop a brwydro dros fuddiannau Cymru. Yr wyf erioed wedi cefnogi'r Undeb Ewropeaidd—y farchnad gyffredin fel yr oedd ar un adeg, ac yna'r cymunedau Ewropeaidd. Cefnogaf y penderfyniad i'w ehangu, a chredaf y dylai mwy o aelod-wladwriaethau ymuno. Mae hynny er lles i Ewrop am resymau economaidd, ac fel y dywedwyd, am resymau sy'n ymwneud â heddwch yn Ewrop hefyd. Mae'n hanfodol inni gael bargain dda i Gymru, a'r mater pwysicaf a wynebwn fel cenedl yn yr Undeb Ewropeaidd yw'r cylch nesaf o arian cydlyniant.

Edrychaf ymlaen at glywed yr hyn sydd gan y Prif Weinidog i'w ddweud am arian cydlyniant, oherwydd mae amser yn mynd rhagddo, ac mae'n annhebygol y bydd cytundeb yn ystod llywyddiaeth y DU. Os na ddigwydd cyn hir, bydd yn cael ei fwrw i'r neilltu, ac nid yw hynny er budd neb. Yr wyf yn pryderu'n fawr am y diffyg ymrwymiad; ni wyddom beth yw safbwyt Llywodraeth Cymru ar hyn, a chredaf fod gennym yr hawl i glywed ychydig yn fwy heddiw na'r hyn a ddywedir fel arfer, sef bod y Llywodraeth yn brwydro er budd Cymru. Wrth gwrs ei bod yn gwneud hynny, ond mae angen inni wybod yn union beth y mae'n ceisio'i gyflawni heddiw.

Michael German: Hoffwn innau hefyd ddiolch i Alun Ffred am godi'r mater hwn, a chroesawaf ef yn ôl.

Hoffwn godi un mater, sef yr ansicrwydd sydd gennym ynghylch y rhai sydd o blaid Ewrop yn y Siambra ac a fydd yn pleidleisio o blaid y ddogfen hon flwyddyn nesaf. Ni fydd yn hawdd, gyd-Aelodau, i'r rheini ohonom sy'n credu mewn cyfansoddiad ar gyfer Ewrop. O ystyried y rheswm pam mae'n bwysig inni gael y cyfansoddiad hwn, a yw'r Prif Weinidog yn cytuno bod sicrhau cytundeb cyffredinol rhwng pleidiau gwleidyddol a chydweithio yn hanfodol i

a referendum campaign? The only thing that will stop this referendum campaign happening is if another member state loses its referendum before we get our turn. This is so important because of one clause, which is article II-18, which notes that

'The right to asylum shall be guaranteed with due respect for the rules of the Geneva Convention of 28 July 1951 and the Protocol of 31 January 1967 relating to the status of refugees and in accordance with the Constitution'.

That is good enough for me, and I think that we should be working together to try to ensure that we win this battle.

Y Prif Weinidog: Ychwanegaf fy llais i yn bersonol ac ar ran grŵp y Blaid Lafur drwy groesawu Alun Ffred yn ôl i'n plith yn dilyn ei dristwch personol a theuluol.

Credaf y bu Alun Ffred, Janet Davies, Ieuan Wyn Jones ac eraill yng ngrŵp Plaid Cymru yn hollol afresymol drwy geisio honni bod rhyw wybodaeth newydd wedi dod i'r golwg yn dilyn cyfarfod Janet Davies gyda UKRep, sef corff o weision sifil Llywodraeth y DU ym Mrwsel. Maent yn credu bod rhyw wybodaeth wedi dod i'r wyneb yn dilyn y cyfarfod hwn ac wedi bod yn ceisio gwneud ffws mawr ohono. Nid wylf yn siŵr beth arall yr oedd Janet Davies, Ieuan Wyn Jones neu Alun Ffred yn ei ddisgwyl ond bod unrhyw was sifil sy'n gweithio ar ran Llywodraeth y DU yn ailadrodd safbwyt swyddogol y Llywodraeth honno. Dyna i bwy y mae gweision sifil Llywodraeth y DU yn gweithio. Os oes safbwyt gan y Llywodraeth ac yr ydych yn gofyn i gael cyfarfod gyda'i gweision sifil, byddant yn ailadrodd safbwyt swyddogol y Llywodraeth wrthych. Felly, ni ddaeth unrhyw wybodaeth newydd i'r amlwg yn y cyfarfod hwnnw; yr unig beth a ddaeth i'r amlwg yw pa mor naif yw cynrychiolwyr grŵp Plaid Cymru am iddynt fynd draw i Frwsel yn disgwyl rhywbeth sy'n wahanol i'r safbwyt swyddogol ffurfiol.

4.50 p.m.

Gwyddom yn iawn beth yw safbwyt Llywodraeth y Deyrnas Unedig; mae wedi bod yn gyson ers mis Mawrth 2003. Am ryw reswm, yr oedd Janet Davies yn meddwl bod

ennill ymgyrch refferendwm? Yr unig beth a fydd yn rhwystro'r ymgyrch refferendwm hon fydd bod aelod-wladwriaeth arall yn colli ei refferendwm cyn inni gael ein tro. Mae hyn mor bwysig oherwydd un cymal, sef erthygl II-18, sy'n dweud

Bydd yr hawl i gael lloches yn cael ei gwarantu drwy roi'r sylw priodol i reolau Confensiwn Genefa dyddiedig 28 Gorffennaf 1951 a'r Protocol dyddiedig 31 Ionawr 1967 ar statws ffoaduriaid ac yn unol â'r Cyfansoddiad.

Mae hynny'n ddigon da i mi, a chredaf y dylem fod yn cydweithio i geisio sicrhau y byddwn yn ennill y frwydr.

The First Minister: I add my voice both personally and on behalf of the Labour Party group in welcoming Alun Ffred back among us following his personal and family tragedy.

I believe that Alun Ffred, Janet Davies, Ieuan Wyn Jones and others in the Plaid Cymru group have been totally unreasonable in trying to claim that some new information has come to light following Janet Davies' meeting with UKRep, which is a body of UK Government civil servants in Brussels. They believe that some information has surfaced following that meeting, and they have been trying to make a huge fuss about it. I do not know what else Janet Davies, Ieuan Wyn Jones or Alun Ffred were expecting other than for a civil servant working on behalf of the UK Government to repeat the official line of that Government. That is whom UK Government civil servants work for. If the Government has a line and you ask to meet with its civil servants, they will repeat the official Government line to you. Therefore, no new information has emerged from that meeting. The only thing that has emerged is how naive the representatives of the Plaid Cymru group are to go to Brussels expecting something other than the formal official line.

We know exactly what the United Kingdom Government's line is; it has remained the same since March 2003. For some reason, Janet Davies thought that something new had

rhywbeth newydd wedi dod allan o'r cyfarfod hwn. Ni ddaeth dim byd newydd allan o'r cyfarfod ond yffaith bod y gweision sifil yn ail-ddweud y safbwyt swyddogol. Mae hyn yn dangos mor naif yw Plaid Cymru am y berthynas rhwng gweision sifil a'r Llywodraeth. Beth arall fydddech yn ei ddisgwyl gan was sifil Llywodraeth y Deyrnas Unedig ond iddo ail-ddweud y safbwyt swyddogol?

Rhodri Glyn Thomas: Ar ôl dau funud a hanner, yr ydym yn weddol glir ynglŷn â safbwyt swyddogol Llywodraeth y Deyrnas Unedig. Yr hyn nad ydym yn glir yn ei gylch yw beth yw eich safbwyt chi. A fyddwch chi yn sefyll lan dros fuddiannau Cymru? A ydych yn bwriadu ymladd i sierhau ein bod yn cael y cronfeydd strwythurol hyn ar gyfer yr ail gyfnod?

Y Prif Weinidog: Yr hyn sy'n glir yw bod yr honiadau a wnaeth Alun Ffred ar ddiwedd ei Araith yn annheg ac annoeth. Dywedodd yn union yr un peth ag a welwyd yn y datganiad i'r wasg a gyhoeddodd Plaid Cymru ychydig oriau cyn yr Araith.

'Either the First Minister knew that the UK government position is 'non-negotiable' and misled the National Assembly and the people of Wales, or Rhodri Morgan was misled by the UK New Labour government. So we now know that either we cannot trust Rhodri Morgan or the Labour's First Minister can not trust Tony Blair.'

All that has happened is that Janet Davies thought that she was given some great revelation by the person from the UKRep office, that is the representative office of the UK Government, who was repeating a line that we have known and heard from the UK Government over the past two years.

Yr oeddwn yn meddwl ei fod yn annoeth hefyd i Alun Ffred geisio taflu saeth ataf i a Llywodraeth y Deyrnas Unedig drwy ddweud mai'r Llywodraeth—un llywodraeth ymhlied y 25—oedd yn rhwystro cytundeb yn y ffenestr fach rhwng y ddau refferendwm yn Ffrainc a'r Iseldiroedd dros y tair wythnos nesaf, a diwedd llywyddiaeth Llywodraeth Lwcsembwrg a dechrau llywyddiaeth

come out of this meeting; nothing new came from the meeting except the fact that civil servants were repeating the official line. This shows how naive Plaid Cymru is about the relationship between civil servants and the Government. What else would you expect from a United Kingdom Government civil servant other than a repetition of the official line?

Rhodri Glyn Thomas: After two and a half minutes, we are quite clear about the United Kingdom Government's official line. What we are not clear about is your line. Will you be standing up for the best interests of Wales? Do you intend to fight to ensure that we get these structural funds for the second period?

The First Minister: What is clear is that the accusations that Alun Ffred made at the end of his speech were unfair and unwise. He said exactly the same as what was included in the press release that Plaid Cymru issued a few hours before the speech.

Yr oedd y Prif Weinidog naill ai yn gwybod nad oedd modd newid safbwyt llywodraeth y DU, ac wedi camarwain y Cynulliad Cenedlaethol a phobl Cymru, neu mae llywodraeth Lafur Newydd y DU wedi camarwain Rhodri Morgan. Felly gwyddom yn awr na allwn ymddiried yn Rhodri Morgan neu ni all Prif Weinidog Lafur ymddiried yn Tony Blair.

Yr unig beth sydd wedi digwydd yw bod Janet Davies yn credu ei bod wedi cael rhyw ddatguddiad mawr gan berson o swyddfa UKRep, sef swyddfa gynrychioliadol Llywodraeth y DU, a oedd yn ailadrodd yr hyn yr ydym wedi'i wybod a'i glywed gan Lywodraeth y DU dros y ddwy flynedd diwethaf.

I also thought it unwise of Alun Ffred to try to aim an arrow at me and the United Kingdom Government by saying that it is the Government—one government out of the 25—which is preventing agreement in the small window of opportunity between the referenda in France and in the Netherlands during the next three weeks, and the end of the Luxembourg presidency and the

Llywodraeth y Deyrnas Unedig. Yn y ffenestr fach honno, a oes posiblwydd o ddod i gytundeb y byddem oll yn awyddus i'w weld?

Pe cyrhaeddwn gytundeb, byddai'n golygu y byddai'r ffigurau wedi eu seilio ar ein cynnyrch mewnwladol crynswth y pen cymharol yn 2000, 2001 a 2002. Yn ôl y ffigurau hynny, byddai gorllewin Cymru a'r Cymoedd o dan y 75 y cant o CMC cymharol y pen. Felly, byddem ni ar ein hennill drwy gael arian Amcan 1, neu *convergence*, sef yr enw newydd am Amcan 1, yn dechrau o Ionawr 2007. Mwy na thebyg, byddwn yn cael rhyw fath o raglen a fydd yn dilyn ymlaen o'r cyfnod rhwng 2013 a 2020. Pe baem yn colli'r cyfle yn ystod yr ychydig wythnosau hynny, rhwng refferendwm yr Iseldiroedd ar 2 Mehefin a'r uwch-gynhadledd llai na phythefnos ar ôl hynny, byddai'n anffodus, ond pe baem wedi gwneud yn rhy dda yn 2003—os defnyddir ffigurau 2001-03—byddwn wedi mynd yn uwch na'r 75 y cant a byddwn yn cael ein codi o'r categori sy'n haeddu Amcan 1 neu *convergence* ac yn cael ein cynnwys gyda'r ardaloedd effaith ystadegol.

Helen Mary Jones: I think that we all understand the process. The difference here appears to be whether there will be any flexibility in the UK Government's position, and what you are doing to try to ensure that that happens. In the meeting that Janet Davies had, of course she was given a clear impression, as you would expect from a civil servant, as you said, that there was no flexibility. Is there any flexibility, is the UK Government going to move in the interests of Wales, and what are you doing to try to make them do that? You can criticise our position as much as you like, but, until you come back with something concrete, we are going to have to keep the pressure up, are we not?

The First Minister: You say that you do not understand the process, then you admit that Janet Davies did not understand the process, that she expected UK civil servants in a UK Government representative office to say something different from the UK Government line. As I pointed out, that simply shows naïveté in the extreme, or the

beginning of the United Kingdom Government's presidency. In that small window, is there any possibility of coming to an agreement, which we would all be keen to see?

If we came to an agreement, it would mean that the figures would be based on our comparative gross domestic product per head in 2000, 2001 and 2002. According to those figures, west Wales and the Valleys would still be below the 75 per cent of comparative GDP per capita. Therefore, we would benefit from having Objective 1 money, or convergence, which is the new name for Objective 1, starting from January 2007. It is highly probable that we would have some sort of follow-up programme to cover the period from 2013 to 2020. If we were to miss the opportunity during those few weeks, between the referendum in the Netherlands on 2 June and the summit less than a fortnight later, it would be unfortunate. But if we have done too well during 2003—if the figures for 2001-03 are used—we will have gone above the 75 per cent and we will move out of the category that deserves Objective 1 or convergence money, and will be included with the statistical effect areas.

Helen Mary Jones: Credaf ein bod oll yn deall y broses. Ymddengys mai'r gwahaniaeth yma yw a fydd unrhyw hyblygrwydd yn safbwyt Llywodraeth y DU, a'r hyn yr ydych yn ceisio ei wneud i sicrhau bod hynny'n digwydd. Yng nghyfarfod Janet Davies, wrth gwrs rhoddwyd argraff glir iddi, fel y byddech yn ei ddisgwyl gan was sifil, fel y dywedasoch, nad oedd unrhyw hyblygrwydd, a yw Llywodraeth y DU yn mynd i weithredu er budd Cymru, a beth yr ydych yn ei wneud i geisio sicrhau ei bod yn gwneud hynny? Gallwch feirniadu ein safbwyt ninnau faint a fynnoch, ond nes i chi gyflwyno rhywbeth pendant, bydd yn rhaid inni barhau i roi pwysau arnoch, oni fydd?

Y Prif Weinidog: Fe ddywedwch nad ydych yn deall y broses, yna cyfaddefwch nad oedd Janet Davies yn deall y broses, ei bod yn disgwyl i weision sifil y DU yn swyddfa gynrychioliadol Llywodraeth y DU i ddweud yn groes i Lywodraeth y DU. Fel y dywedais, mae hynny'n dangos naïfrwydd mawr iawn, neu mae'n ymgais i wneud pwynt

attempt to make a political point without any straw behind it; it would have been extremely surprising had he said anything else.

Janet Davies: I think that you may have misheard Helen Mary, First Minister, because she said that we do understand the process, and not the opposite. I must say that I was perfectly aware that it was the UK Government line, but that is the whole point, is it not? How could you tell us over and over again that there would be a compromise of somewhere between 1 and 1.14 per cent when you knew that the UK Government would not compromise? That is the point.

The First Minister: Then your point is thin to the point of evanescence. You are targeting one Government, aiming an arrow at the UK Government because you have a virtually politically paranoid obsession with the UK Government. Twenty-five Governments have to reach agreement, all of which have very strong views. Many have strong views about the 1 per cent ceiling. Therefore it is far from being a firmly held view of the UK Government that the European budget should not exceed 1 per cent of European gross domestic product. France is one that believes this, and Germany, another, but they may give on the day. I believe that they will. When agreement comes to be made, it will probably involve bursting through the 1 per cent barrier, but not by much. The French standpoint would be to adhere to the common agricultural policy commitments that it agreed with Germany, and got through the Copenhagen summit two years ago. I would like to see that CAP agreement tested to the full, and possibly cracked open again to permit more money to be spent on the structural funds, because they are of greater interest to us.

When 25 countries have to reach an agreement, it is not easy. Do I think that it can be done within 1 per cent? No, I do not, and I have said so publicly before. I think that some compromise, bursting through the 1 per cent barrier, is likely in the end. It will not be by much—1.03 or 1.04 per cent or something of that sort—but it cannot be done within the

gwleidyddol a hynny'n ddi-sail; byddai'n syndod mawr pe byddai wedi dweud unrhyw beth arall.

Janet Davies: Efallai eich bod wedi camglywed Helen Mary, Brif Weinidog, oherwydd dywedodd ein bod yn deall y broses, ac nid y gwrthwyneb. Rhaid imi ddweud fy mod i'n holol ymwybodol mai dyna oedd safbwyt Llywodraeth y DU, onid dyna'r pwynt? Sut y gallech fod wedi dweud wrthym dro ar ôl tro y byddai cyfaddawd o oddeutu 1 i 1.14 y cant pan oeddech yn gwybod na fyddai Llywodraeth y DU yn cyfaddawdu? Dyna'r pwynt.

Y Prif Weinidog: Yna mae eich pwynt yn wan, os yw'n bwynt o gwbl. Yr ydych yn targedu un Llywodraeth, yn anelu saeth at Lywodraeth y DU am fod gennych obsesiwn paranoiaidd gwleidyddol bron gyda Llywodraeth y DU. Rhaid i 25 Llywodraeth ddod i gytundeb, ac mae gan bob un ohonynt safbwytiau cryf iawn. Mae gan nifer safbwytiau cryf yngylch y terfyn uchaf 1 y cant. Felly, mae ymhell o fod yn farn gadarn gan Lywodraeth y DU na ddylai'r gyllideb Ewropeaidd fod yn uwch nag 1 y cant o'r cynnrych mewnwladol crynswth Ewropeaidd. Mae Ffrainc yn un sy'n credu hyn, ac mae'r Almaen yn un arall, ond efallai y byddant yn ildio ar y dydd. Credaf y byddant. Pan fydd yn bryd dod i gytundeb, mae'n fwy na thebyg y bydd yn golygu mynd yn uwch na'r terfyn o 1 y cant, ond nid ryw lawer. Byddai Ffrainc o'r farn y dylid cadw at ymrwymiadur polisi amaethyddol cyffredin y cytunodd arnynt gyda'r Almaen, ac a gymeradwywyd yn uwch-gynhadledd Copenhagen ddwy flynedd yn ôl. Hoffwn weld y cytundeb hwnnw ar y PAC yn cael ei brofi i'r eithaf, ac o bosibl yn cael ei ailystyried unwaith eto er mwyn caniatáu i fwy o arian gael ei wario ar y cronfeydd strwythurol, oherwydd mae gennym fwy o ddiddordeb ynddynt.

Pan fydd yn rhaid i 25 o wledydd ddod i gytundeb, nid yw'n hawdd. A wyf yn credu y gellir gwneud hynny o fewn 1 y cant? Na, nid wyf yn credu hynny, fel yr wyf wedi'i ddweud yn gyhoeddus o'r blaen. Credaf y bydd rhywfaint o gyfaddawd, sef mynd yn uwch na'r terfyn o 1 y cant, yn debygol yn y diwedd. Nid o ryw lawer—1.03 neu 1.04 y

1 per cent ceiling. I would not be surprised if there was no decision until right up to the very last minute—that is how European negotiations always take place. Everyone goes into the room breathing fire, and saying ‘No, this is absolutely non-negotiable’ and, at 7 a.m., when they are all exhausted, they usually come to an agreement because they know that, otherwise, they will have left the side down and that the whole European project would look pretty sick.

The agreement may be reached either within the period of a couple of weeks after the Netherlands referendum and before the summit meeting, which I think is on 19 June, or a year later. It would be much better for us if it were done over the next couple of weeks, ready for the Luxembourg summit, but that is currently a long shot because of the two referenda. That is not to do with any anti-Welsh feelings by the UK Government; it is to do with a range of complex issues, and having to wait until after these two referenda. I am afraid that Plaid Cymru is wide of the mark in trying to say that it is the UK Government’s fault. I understand the political necessity of saying it, but the election is now over. I will allow one last intervention.

Ieuan Wyn Jones: We have had a long narrative from you about the position of the UK Government, and probably that of the European Commission; what is missing is the position of the Welsh Assembly Government. It would be useful for us and, if I may say so, for you, if you could give us an indication of the strong representations that you have made to the Government in Westminster that it would be in Wales’s interest to have an early settlement. Do you not think that it would help your argument to be open with us about what you have said to Tony Blair about this issue?

5.00 p.m.

The First Minister: That is what I have been trying to do for the last two minutes. I have not mentioned the European Commission’s

cant neu rywbeth tebyg—ond ni ellir gwneud hynny o fewn y terfyn o 1 y cant. Ni fyddai’n syndod pe na byddai unrhyw benderfyniad yn cael ei wneud hyd y funud olaf—dyna sut y mae trafodaethau Ewropeaidd yn cael eu cynnal bob amser. Mae pawb yn mynd i mewn i’r ystafell ar dâr, ac yn dweud ‘Na, ni ellir trafod hyn o gwbl’ ac am 7 a.m., pan fyddant oll wedi blino’n lân, maent fel arfer yn dod i gytundeb oherwydd gwyddant, fel arall, y byddant wedi siomi pobl ac y byddai’r prosiect Ewropeaidd cyfan yn edrych yn wael iawn.

Gellir dod i gytundeb naill ai o fewn yr ychydig wythnosau ar ôl refferendwm yr Iseldiroedd a chyn cyfarfod yr uwch-gynhadledd, a gynhelir ar 19 Mehefin fe gredaf, neu flwyddyn yn ddiweddarach. Byddai lawer yn well inni pe byddai’n digwydd yn ystod yr ychydig wythnosau nesaf, cyn uwch-gynhadledd Lwcsembwrg, ond mae hynny’n annhebygol ar hyn o bryd oherwydd y ddau refferendwm. Nid oes a wnelo hynny ag unrhyw deimladau gwirth-Gymreig o du Llywodraeth y DU; mae’n ymwneud ag amrywiaeth o faterion cymhleth, a’r ffait bod rhaid aros tan ar ôl y ddau refferendwm hyn. Mae arnaf ofn fod Plaid Cymru yn hollol anghywir wrth ddweud mai bai Llywodraeth y DU yw hyn. Deallaf yr anghenraig gwleidyddol i ddweud hynny, ond mae’r etholiad drosodd yn awr. Yr wyf yn fodlon caniatau un myriad arall.

Ieuan Wyn Jones: Yr ydych wedi traethu’n hir am safbwyt Llywodraeth y DU, a safbwyt y Comisiwn Ewropeaidd fwy na thebyg; yr hyn sydd ar goll yw safbwyt Llywodraeth Cynulliad Cymru. Byddai’n ddefnyddiol inni ac, os caf ddweud, i chithau, pe gallich roi syniad inni o’r sylwadau cadarn yr ydych wedi’u cyflwyno gerbron y Llywodraeth yn San Steffan, y byddai o fudd i Gymru ddod i gytundeb cynnar. Oni chredwch y byddai’n helpu eich dadl i fod yn agored gyda ni ynghylch yr hyn yr ydych wedi’i ddweud wrth Tony Blair ar y mater hwn?

Y Prif Weinidog: Dyna beth yr wyf wedi bod yn ceisio’i wneud am y ddwy funud ddiwethaf. Nid wyf wedi crybwyl safbwyt

negotiating point of view. I have said what I think will happen, namely that you cannot do all this within the 1 per cent ceiling. I have said it before and I will say it again. You probably will not listen, because you do not want to as it is politically inconvenient for you to do so. However, as I say, the election is over now, and you can act a bit more sensibly and look at the facts and at the kinds of negotiations that are taking place involving Great Britain and the other 24 member states, all of whom have slightly different angles on this. However, they have to agree something in the end. They have to agree the overall financial budget, how much the CAP will take out of it, and how much, therefore, is for structural funds. France will say, 'Allocate all the CAP funding and then see whether there is anything left over for structural funds'; the British Government would say, 'Allocate the structural funds and see whether there is anything left over for the CAP', and we would strongly agree with that view.

There is another important point that Plaid tends to ignore. It keeps saying that it will be a terrible thing for Wales if we fail to accept the European Commission's view on this, but the important thing for us is not whether we get our economic-development structural-funds-equivalent budget from Europe, or whether we get it from the UK Government, via the guarantee, but to get over-Barnett funding. You will remember that we argued hard with the UK Government that it would be virtually useless for us to have Objective 1 back in 1999-2000 unless we also got money over and above Barnett so that we could spend the structural funds money without having to take money out of front-line services in health and education. That remains our top priority now. There is no point in having European money unless it is combined with over-Barnett funding. That is the key. You would criticise us even more than you are criticising us now if, somehow or other—

Elin Jones: A wnewch chi ildio?

Y Prif Weinidog: Yr wyf wedi cael digon.

y Comisiwn Ewropeaidd. Yr wyf wedi dweud yr hyn a fydd yn digwydd yn fy marn i, sef na allwch wneud hyn oll o fewn y terfyn o 1 y cant. Yr wyf wedi'i ddweud o'r blaen a dywedaf hynny eto. Mae'n siŵr na fyddwch yn gwrandd, oherwydd nad ydych am wneud hynny am ei bod yn anghyfleus ichi o safbwyt gwleidyddol. Fodd bynnag, fel y dywedaf, mae'r etholiad drosodd yn awr, a gallwch ymddwyn ychydig yn fwy synhywrol ac edrych ar y ffeithiau ac ar y math o drafodaethau sy'n digwydd rhwng Prydain Fawr a'r 24 o aelod wladwriaethau eraill, sydd bob un â barn ychydig yn wahanol ar hyn. Fodd bynnag, rhaid iddynt gytuno ar rywbed yn y diwedd. Rhaid iddynt gytuno ar y gyllideb ariannol gyffredinol, faint y bydd y PAC yn ei gymryd o'r gyllideb, a faint, felly, fydd ar gyfer cronfeydd strwythurol. Bydd Ffrainc yn dweud, 'Dyrannwch yr holl arian PAC ac yna arhoswch i weld a fydd unrhyw beth ar ôl ar gyfer cronfeydd strwythurol'. Byddai Llywodraeth Prydain yn dweud, 'Dyrannwch y cronfeydd strwythurol ac arhoswch i weld a fydd unrhyw beth ar ôl ar gyfer y PAC', a byddem yn cytuno'n gryf â'r farn honno.

Mae pwynt pwysig arall y mae Plaid yn tueddu i'w anwybyddu. Mae'n dweud byth a hefyd y bydd yn drychineb i Gymru os methwn dderbyn barn y Comisiwn Ewropeaidd ar hyn. Ond y peth pwysig i ni yw nid a gawn ein cyllideb sy'n cyfateb i'r cronfeydd strwythurol datblygu economaidd gan Ewrop, neu gan Lywodraeth y DU, drwy'r warant, ond cael arian yn ychwanegol at arian Barnett. Fe gofiwch inni ddadlau yn gadarn gyda Llywodraeth y DU y byddai fwy neu lai yn ddiwerth inni gael Amcan 1 yn ôl yn 1999-2000 oni bai ein bod hefyd yn cael arian yn ychwanegol at Barnett fel y gallem wario'r cronfeydd strwythurol heb orfod mynd ag arian o wasanaethau rheng flaen ym maes iechyd ac addysg. Mae hynny'n dal yn brif flaenoriaeth i ni'n awr. Nid oes diben cael arian Ewropeaidd oni bai ei fod wedi'i gyfuno ag arian yn ychwanegol at arian Barnett. Dyna'r allwedd. Byddech yn ein beirniadu hyd yn oed yn fwy nag a wnewch yn awr pe baem, rywsut neu'i gilydd—

Elin Jones: Will you give way?

The First Minister: I have had enough.

You would criticise us even more if we did not get our European structural funds, or their equivalent under domestic programmes, without the right to spend the money on the basis of its being above and beyond the Barnett formula. That is what we did in 1999-2000 and that is what we have to do again. That is what we have been negotiating very strongly with the British Government. We have told it that, just as it sees the Fontainebleau rebate money as the sine qua non of all its European negotiations, from our point of view, it is the over-Barnett funding that is critical and that is more important to us than whether the structural funds money comes direct from Brussels, or whether its equivalent, under the guarantee, comes from the British Government. I believe that the people of Wales understand that. It has to be extra; it must not be money that then competes in the budget for what we would otherwise spend on health, education or other front-line services.

The key thing for us, therefore, is to ensure that the newly re-elected Government—

The Deputy Presiding Officer: Order. You have 15 minutes to the second for this debate.

The First Minister: Indeed.

The key principle for us is that the money that we have available on a structural-funds basis, either directly from the British Government or from Europe, is provided on the basis that we can spend it without having to take money out of health and education. We got over-Barnett funding and we alone got that; nobody else has ever got it. We expect to get it again. That is what we mean when we say that we battle—

The Deputy Presiding Officer: Order. That completes business for this afternoon.

*Daeth y cyfarfod i ben am 5.02 p.m.
The meeting ended at 5.02 p.m.*

**Aelodau a'u Pleidiau
Members and their Parties**

Byddech yn ein beirniadu yn fwy fyth pe na baem yn cael ein cronfeydd strwythurol Ewropeaidd, neu'r hyn sy'n cyfateb iddynt o dan raglenni domestig, heb yr hawl i wario'r arian ar y sail ei fod yn ychwanegol at fformiwlau Barnett. Dyna a wnaethom yn 1999-2000, a dyna sy'n rhaid inni ei wneud eto. Dyna'r hyn y buom yn ei drafod yn gadarn iawn gyda Llywodraeth Prydain. Yr ydym wedi dweud wrthi, yn union fel yr ystyria arian ad-dalu Fontainebleau yn elfen anhepgor o'i holl drafodaethau Ewropeaidd, o'n safbwyt ni, yr arian sy'n ychwanegol at arian Barnett sy'n hanfodol ac mae hynny'n bwysicach inni na'r cwestiwn a yw'r cronfeydd strwythurol yn dod yn uniongyrchol o Frwsel, neu a yw'r hyn sy'n cyfateb iddo, o dan y warant, yn dod o Lywodraeth Prydain. Credaf fod pobl Cymru yn deall hynny. Rhaid iddo fod yn arian ychwanegol; ni ddylai fod yn arian sy'n cystadlu wedyn yn y gyllideb am yr hyn y byddem fel arall yn ei wario ar wasanaethau iechyd, addysg neu wasanaethau rheng flaen eraill.

Y peth allweddol i ni, felly, yw sicrhau bod y Llywodraeth sydd newydd ei hailethol—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Mae gennych 15 munud i'r eiliad ar gyfer y ddadl hon.

Y Prif Weinidog: Yn wir.

Yr egwyddor allweddol i ni fod yr arian sydd ar gael inni ar sail cronfeydd strwythurol, naill ai'n uniongyrchol oddi wrth Lywodraeth Prydain neu o Ewrop, yn cael ei ddarparu ar y sail y gallwn ei wario heb orfod mynd ag arian o feysydd iechyd ac addysg. Cawsom arian yn ychwanegol at arian Barnett, a ni yn unig a gafodd hwnnw; nid oes neb arall erioed wedi'i gael. Disgwylwn ei gael eto. Dyna'r hyn a olygwn pan ddywedwn ein bod yn brwydro—

Y Dirprwy Lywydd: Trefn. Mae hynny'n cwblhau'r trafodion am y prynhawn yma.

Andrews, Leighton (Llafur – Labour)
 Barrett, Lorraine (Llafur – Labour)
 Bates, Mick (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Black, Peter (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Bourne, Nick (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Burnham, Eleanor (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Butler, Rosemary (Llafur – Labour)
 Cairns, Alun (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Chapman, Christine (Llafur – Labour)
 Cuthbert, Jeff (Llafur – Labour)
 Davidson, Jane (Llafur – Labour)
 Davies, Andrew (Llafur – Labour)
 Davies, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Glyn (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Davies, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Davies, Jocelyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Dunwoody-Kneafsey, Tamsin (Llafur - Labour)
 Elis-Thomas, Dafydd (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Essex, Sue (Llafur – Labour)
 Francis, Lisa (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 German, Michael (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Graham, William (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Gregory, Janice (Llafur – Labour)
 Griffiths, John (Llafur – Labour)
 Gibbons, Brian (Llafur – Labour)
 Gwyther, Christine (Llafur – Labour)
 Hart, Edwina (Llafur – Labour)
 Hutt, Jane (Llafur – Labour)
 Idris Jones, Denise (Llafur – Labour)
 Isherwood, Mark (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 James, Irene (Llafur – Labour)
 Jones, Alun Ffred (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ann (Llafur – Labour)
 Jones, Carwyn (Llafur – Labour)
 Jones, Elin (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Helen Mary (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Ieuan Wyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Jones, Laura Anne (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Law, Peter (Annibynnol – Independent)
 Lewis, Huw (Llafur – Labour)
 Lloyd, David (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Lloyd, Val (Llafur – Labour)
 Marek, John (Annibynnol – Independent)
 Melding, David (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Mewies, Sandy (Llafur – Labour)
 Morgan, Jonathan (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Morgan, Rhodri (Llafur – Labour)
 Neagle, Lynne (Llafur – Labour)
 Pugh, Alun (Llafur – Labour)
 Randerson, Jenny (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Ryder, Janet (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Sergeant, Carl (Llafur – Labour)
 Sinclair, Karen (Llafur – Labour)
 Thomas, Catherine (Llafur – Labour)
 Thomas, Gwenda (Llafur – Labour)
 Thomas, Owen John (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Thomas, Rhodri Glyn (Plaid Cymru – The Party of Wales)
 Williams, Brynle (Ceidwadwyr Cymru – Welsh Conservatives)
 Williams, Kirsty (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru – Welsh Liberal Democrats)
 Wood, Leanne (Plaid Cymru – The Party of Wales)